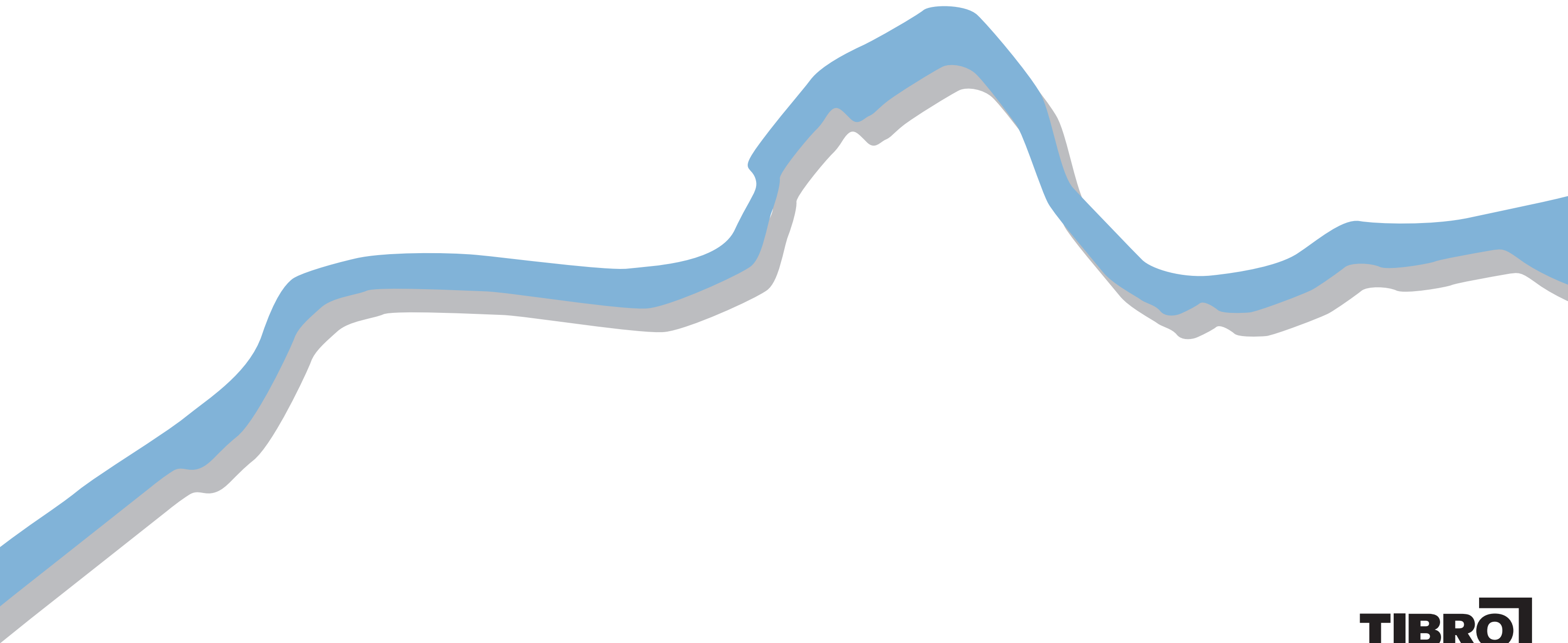

Ti Gestaltningsprogram

Tibro tätort 2013

INLEDNING

Gestaltningssprogram för Tibro tätort är ett vägledande dokument för Tibros framtidsutveckling med fokus på gestaltningfrågor rörande Tibros offentliga rum och strukturer.

Syftet med programmet är att få gemensam vägledning och gemensamma mål i frågor rörande utformning och utveckling av Tibros offentliga miljöer. Dokumentet ska vara en vägledning och ett stöd till beslutfattare, tjänstemän och övriga intressenter i gestaltningfrågor så att dessa tillsammans skapar Tibros tätort.

Målet är att genom riktlinjer skapa en tydlig bild och strävan att gemensamt fortsätta att skapa ett vackert Tibro. Härigenom stärks trivsamt, bilden och upplevelsen av tätorten och Tibros själ blir tydligare för invånarna. Målet ska genomsyra gestaltningssförslagen och riktlinjerna som föreslås i programmet.

Till grund för dokumentets utformningssförslag och principer ligger en analys, vars information är hämtad från platsbesök, möten med Tibro kommun samt erhållet underlagsmaterial från kommunen. En stor del av informationen till analyskartorna är hämtad ur Fördjupad översiktsplan för Tibro tätort 2003. Idéer och tankar kring olika lösningar kommer även från kommunens tidigare arbete med Tibros invånare och deras önskemål om framtida utveckling av Tibros tätort.

Dokumentet berör nya gestaltningss- och belysningsstrategier för Tibros vägnät, grönområden och industriområden. Gestaltningssprogrammet berör inte den del av centrum som ligger innanför det som i det här arbetet kallas för centrumringen, där förnyelsearbete redan pågår.

Flygfoto över Tibro tätort. Foto: Tibro kommun

GESTALTNINGSPROGRAM TIBRO TÄTORT 2013

MEDVERKANDE

TIBRO KOMMUN

Svante Andrén - Samhällsbyggnadschef

Bo Jonsson - Stadsarkitekt

Dan Carlsson - Avdelningschef gata/park

Sandra Wiberg - Gatuingenjör

Kenneth Franzén - Byggnadsinspektör/Bygglovhandläggare

ATKINS SVERIGE AB

Tom Billingham - Uppdragsledare, Landskapsarkitekt

Emma Cronholm - Landskapsarkitekt

Frida Ekfeldt - Landskapsarkitekt

ARCHIDEA AB

Lars Ocklund - Ljusdesigner

Tobias Olausson - Ljusdesigner

HUSKVARNA EKOLOGI AB

Anna Thorstensson - Biolog

Fredrik Nöbelin - Limnolog

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
ANALYS AV DAGENS TIBRO	6
ANALYSKARTOR	6
DET ÖVERGRIPANDE HUVUDVÄGNÄTET	6
TÄTORTENS STRUKTUR OCH MELLANRUM	7
FLÖDEN	8
VISUELLA RUM OCH SIKTSTRÅK, HASTIGHETSBEGRÄNSNING	9
KARAKTÄRER	10
NÄRHETEN TILL GRÖNOMRÅDEN	11
ÖVERSIKTLIG INVENTERING AV NATURVÄRDEN VID TIDAN OCH TIBROBÄCKEN	12
TIDAN	12
TIBROBÄCKEN	14
SWOT - STYRKOR, SVAGHETER, MÖJLIGHETER OCH HOT	15
TIBROS SJÄL - GESTALTNINGSPROGRAMMETS BÄRANDE TANKE	17
GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR VÄGNÄTET	18
ÖVERGRIPANDE PRINCIPER FÖR VÄGNÄTET	18
MASTERPLAN - VÄGNÄTET	19
GESTALTNINGSIDÉER FÖR CENTRUMRINGEN	20
GATUSEKTIONER	21
HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV A	21
HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV B	22
HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV C	23
BELYSNING - HUVUDGATOR OCH CENTRUM	24
HUVUDGATA TYP 2	25
INDUSTRIGATA	26
ÖVRIGA BELYSNINGSPRINCIPER KOPPLADE TILL VÄGMILJÖER	28
KVARTERSGATOR	29
INFARTER	30
INFART VÄG 49 - FÅGELVIKSLEDEN	30
INFART VÄG 49 - MARIESTADSVÄGEN	32
INFART VÄG 49 - SKÖVDEVÄGEN	34
BELYSNINGSPRINCIPER INFARTER	35

SKYLTPROGRAM	36
SKYLTERNAS FUNKTION	36
KARLSBORGSBANAN	39
GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR GRÖNOMRÅDEN	40
ÖVERGRIPANDE PRINCIPER FÖR GRÖNOMRÅDEN	40
MASTERPLAN - GRÖNOMRÅDESTYPER OCH VATTENSTRÅK	41
ÄNGSETABLERING	42
VÄXTLISTOR I GESTALTNINGSPROGRAMMET	42
TRÄD I TIBRO	43
DAMMAR OCH SÄKERHET	43
STADSPARKEN	44
LOKALPARKER	48
VÄGMILJÖ	53
RESTYTOR	58
UTVECKLINGSSKISSER ÖVER TIDAN OCH TIBROBÄCKEN	62
TIDAN	62
TIBROBÄCKEN	63
TIDANPARKEN	64
UTFORMNINGSFÖRSLAG TIBROBÄCKEN	66
BELYSNING	72
BELYSNINGSSTRATEGIER	72
MASTERPLAN BELYSNING	72
ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER	73
RIKTLINJER BELYSNING	74
BELYSNING SOM DESIGNELEMENT	76
UNDERHÅLL	76
ORDLISTA	77
MÖBLER	78
TIBROS EGNA MÖBLER	78
GESTALTNINGSPRINCIPER - MÖBLER	79
TYPEXEMPEL	80
PRIORITERINGAR	82
REFERENSER	84

ANALYS AV DAGENS TIBRO

ANALYSKARTOR

DET ÖVERGRIPANDE HUVUDVÄGNÄTET

De mindre analyskartorna redovisar hur det övergripande huvudvägnätet har förändrats historiskt. Idag kan vi se att de äldre stråken används än idag med störst förändringar i norra och centrala Tibro. Fågelviksleden finns inte med på någon av de äldre kartorna. Den större kartan illustrerar dagens huvudväg nät i Tibro.

- Svarta vägar - karaktär av en genomfartsled/trafikled. 60 och 70 km/h. Leder trafiken runt om tätorten. Trafikanten upplever tätorten på avstånd.
- **Röda vägar** - karaktär likt en huvudgata. 30 och 50 km/h. Leder trafiken till och från tätortens centrum samt inomtätorten.
- **Blå vägar** - karaktär liknande kvartersgata. 30-50 km/h. Leder trafiken inom tätortsområdet och ansluter till de större huvudgatorna.
- **De gula** markeringarna är de platser som utgör entréer till tätorten

Slutsatser

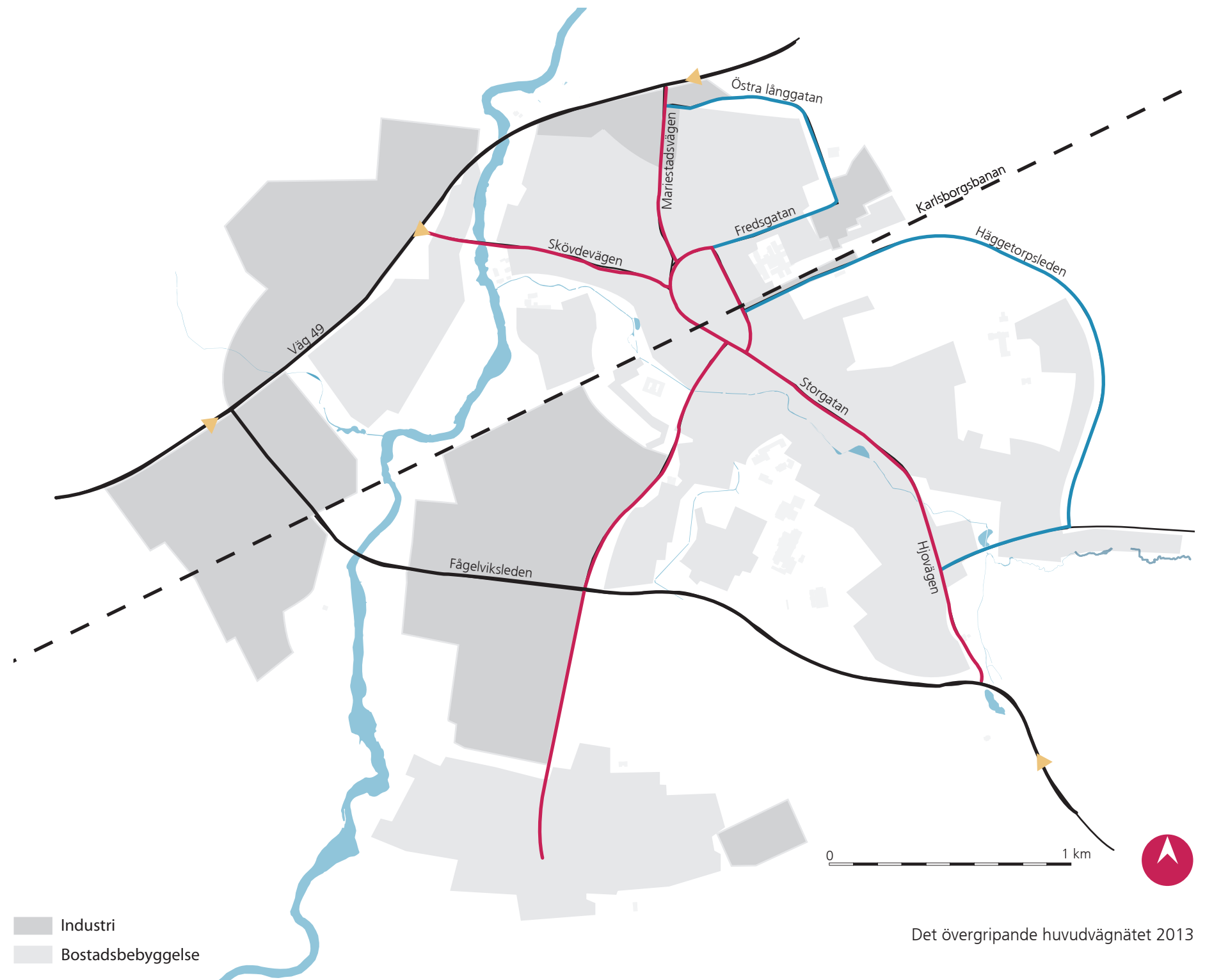
Trafikflödet till Tibro sker främst från Väg 49 och Väg 201 (Hjovägen). Entrépunkterna är generellt svagt markerade i Tibro och skillnaden mellan landsbygd och tätort är diffus. Problemet längs med Väg 49 och Fågelviksleden är främst att den visuella kontakten mellan tätorten och vägen är väldigt svag och resultatet blir att vägarna upplevs ligga utanför Tibro.

En viktig del i att stärka upplevelsen av Tibro är att arbeta med upplevelsen av Tibro längs med vägarna. Det är av stor vikt att entrépunkterna gestaltas omsorgsfullt då de bidrar mycket till att skapa det första intrycket av Tibro.

Huvudvägar år 1877 -82

Huvudvägar år 1884

Huvudvägar år 1959

TÄTORTENS STRUKTUR OCH MELLANRUM

Analyskartan visar att densiteten i bebyggelsestrukturen är låg vilket beror på att Tibro är ett villasamhälle där området mellan husen till stor del består av villaträdgårdar. Det som är tydligt i Tibro är att tätorten innehåller många och stora odefinierade ytor. Ytorna består till största del av grönområden med klippt gräs eller oanvända industriytor.

Den låga densiteten i bebyggelsestrukturen resulterar i att Tibros struktur är svårläst och att det är svårt att förstå indelningen av ortens olika delar och funktioner. Karaktärsskillnaderna mellan Tibros olika områden är svaga och likheten leder till att orienterbarheten i orten är låg.

Slutsatser

Då byggnaderna inte skapar den rumsliga strukturen är gaturummen viktiga till att agera strukturella element. Gestaltungsåtgärder, exempelvis nya gatusektioner, kan ge Tibros olika platser, områden och odefinierade ytor en tydligare karaktär. En ökad variation i utformning ökar läsbarheten och orienterbarheten i orten, en tydligare struktur.

Tätortens struktur och mellanrum

FLÖDEN

I Tibro sker rörelserna längs med huvudvägnätet, gång- och cykelvägar, gångvägar och vandringsleder. Rörelsen sker mellan Tibros olika målpunkter. Kartan redovisar de största målpunkterna.

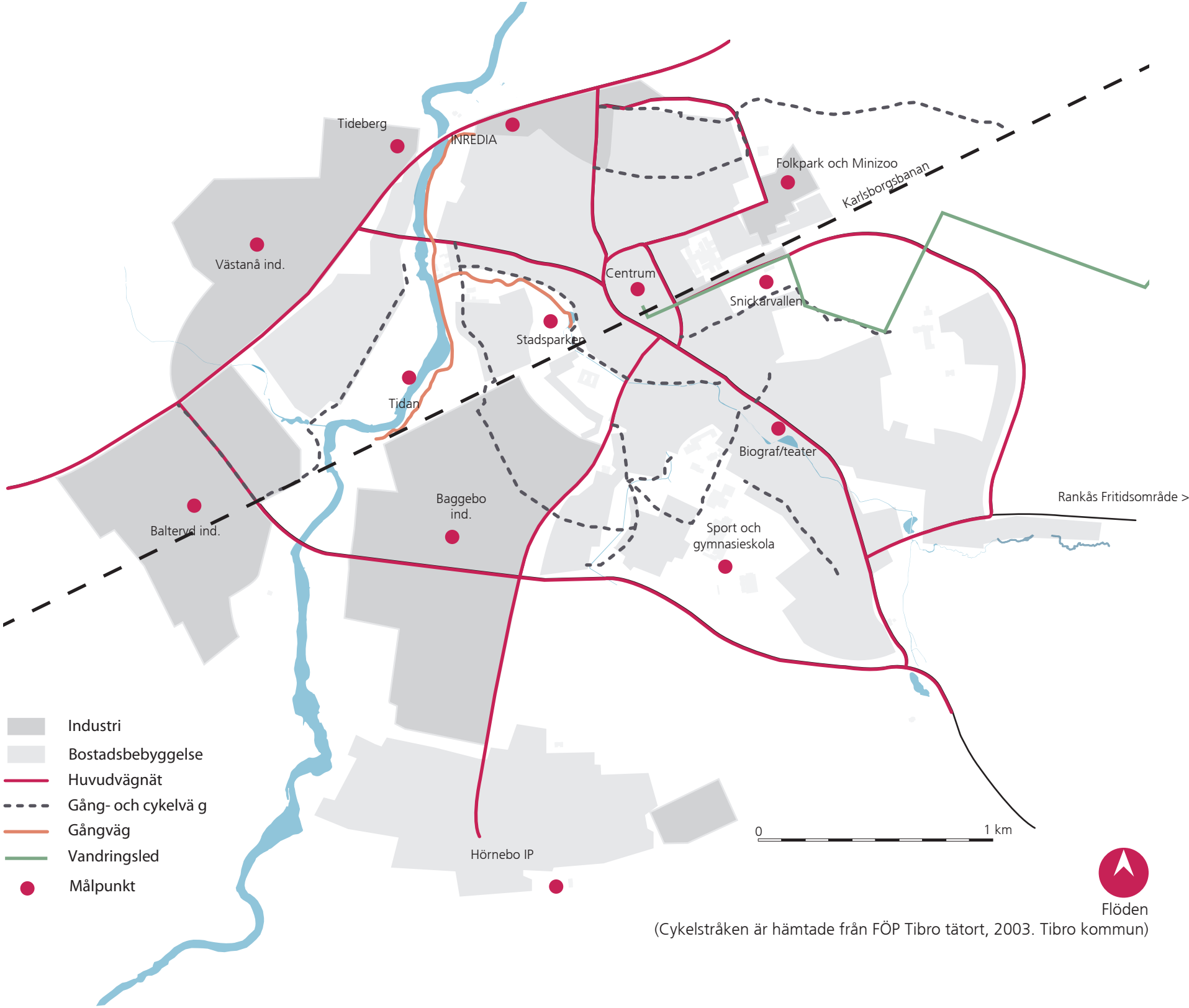
Stråken och flödet mellan de olika målpunkterna passerar olika grönområden.

Vägarna, Karlsborgsbanan, Tidan och Tibrobäcken utgör stråk men också barriärer i Tibro vilka hindrar rörelser i både nord-sydlig och öst-västlig riktning.

Slutsatser

Befintliga stråk för cyklister och fotgängare rekommenderas att utökas för att bättre kopplas till varandra, till befintliga vandringsleder och till den framtida gång- och cykelvägen på Karlsborgsbanan. Stråken och målpunkterna indikerar, vilka platser som används och upplevs av Tibroborna. De grönområden som passeras av många rekommenderas att gestaltas med mer omsorg än de som används mindre.

Fler möjligheter att korsa Tidan skulle minska barriäreffekten.

(Cykelstråken är hämtade från FÖP Tibro tätort, 2003. Tibro kommun)

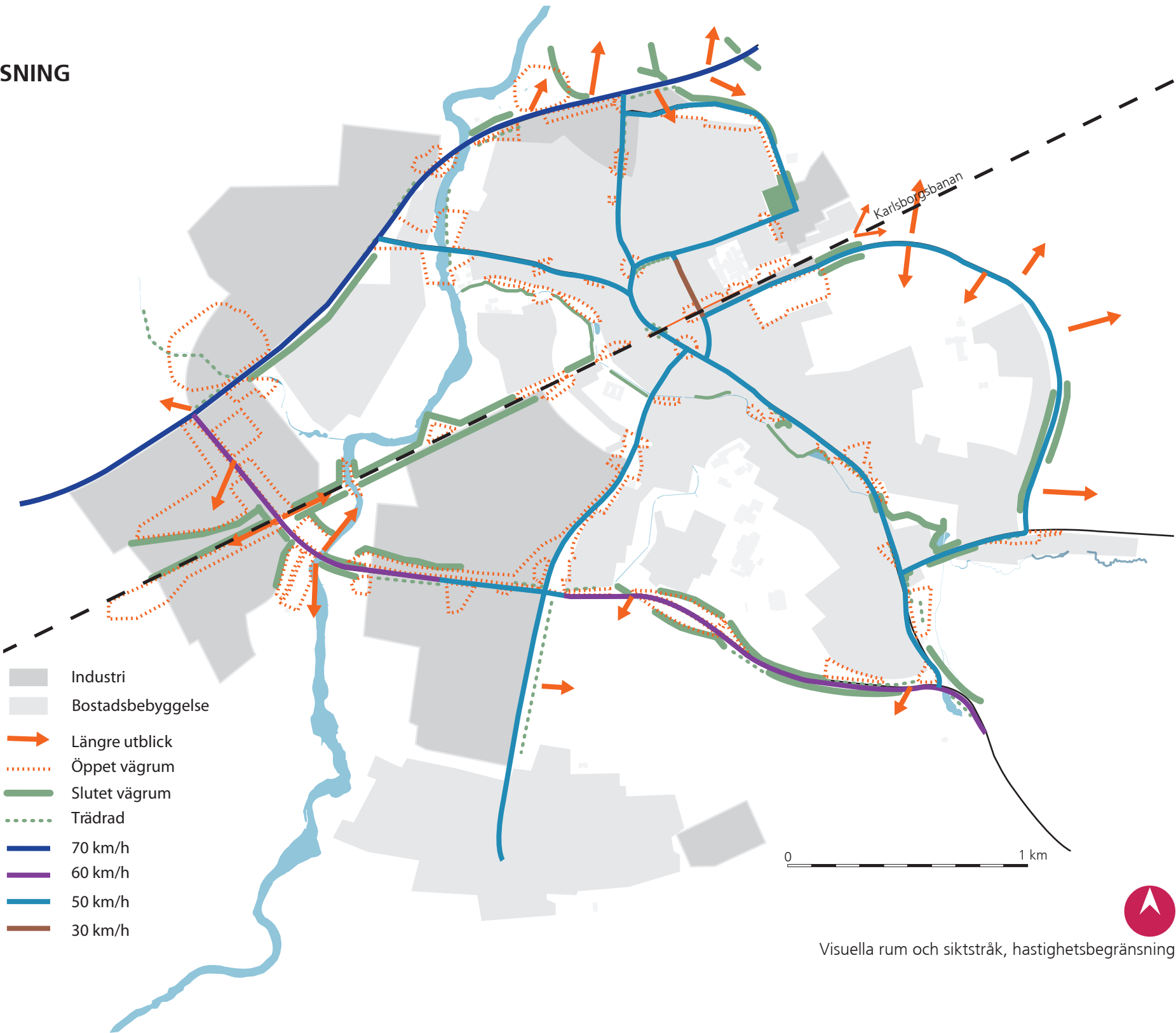
VISUELLA RUM OCH SIKTSTRÅK, HASTIGHETSBEGRÄNSNING

Analyskartan visar variationen mellan längre utblickar, landskapsrum, trädader och täta partier med vegetation längs med det övergripande huvudvägnätet.

Analyskartan redovisar även den gällande hastighetsbegränsningen.

Slutsatser

Den varierande rumsligheten längs med huvudvägarna skapar olika förutsättningar för vad som är möjligt att förändra i gatusektion och vägens omgivning.

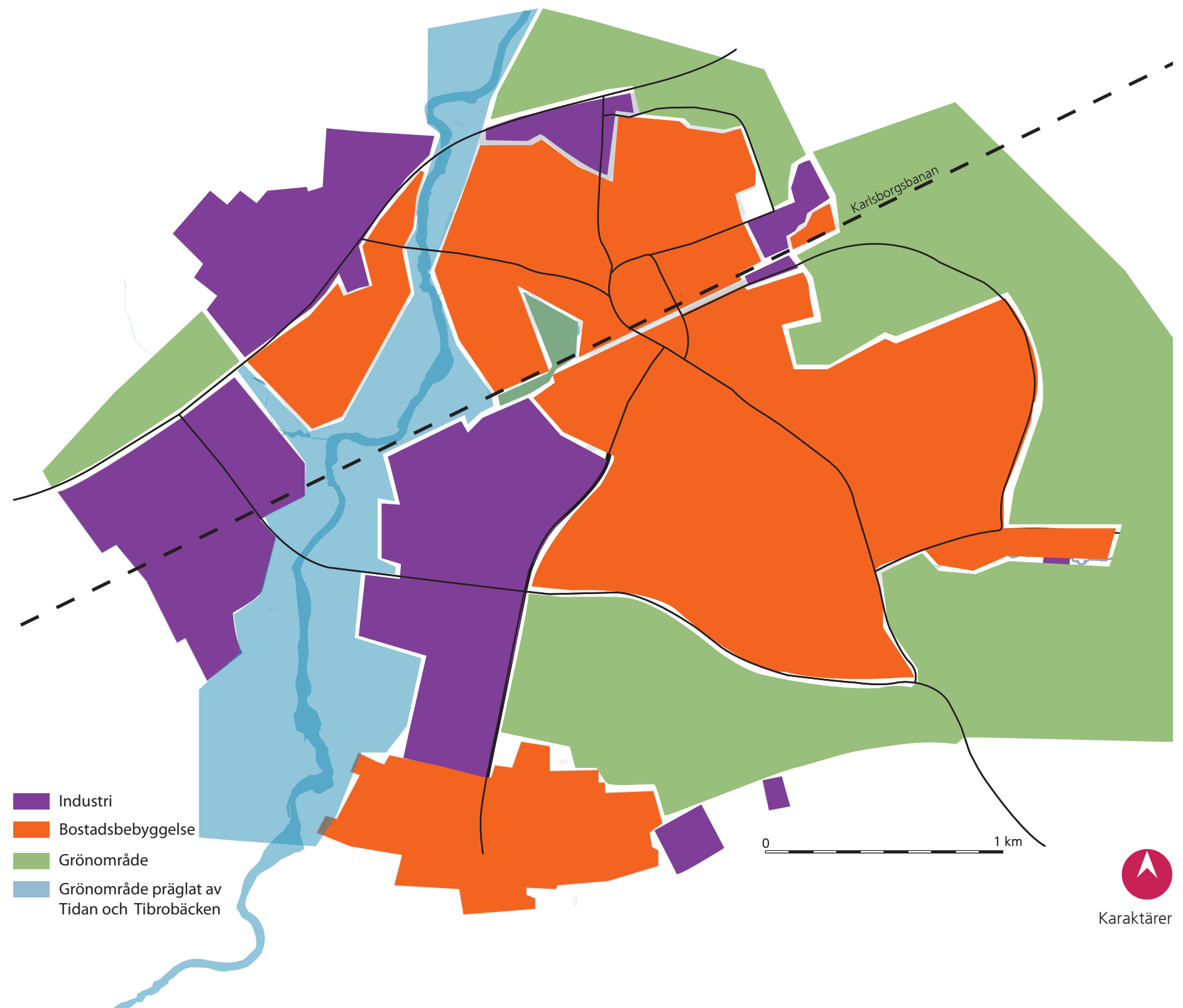
Visuella rum och siktstråk, hastighetsbegränsning

KARAKTÄRER

Analyskartan visar en övergriplig indelning av Tibros karaktärer. De olika karaktärernas utbredning visar hur Tibro exponeras längs stråken.

Slutsatser

Tibros olika karaktärer är viktiga att förstärka och längs med vägarna finns det stora möjligheter att visa upp alla Tibros olika delar. Det specifika i karaktärerna bör framhävas i alla utformningsförslag.

NÄRHETEN TILL GRÖNOMRÅDEN

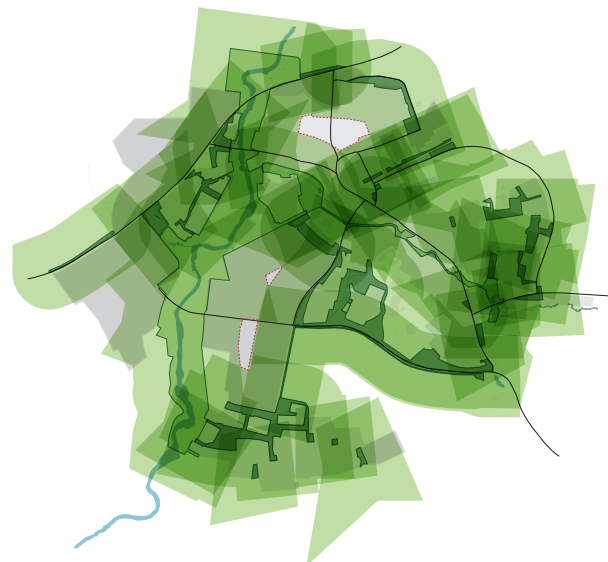
Analyskartan redovisar de grönområden som berörs i gestaltningsprogrammet. Tidanområdet och Tibrobäcken är långsträckta områden som har inverkan på miljön vid flertalet platser inom Tibro. I princip har all Tibros gröonstruktur idag samma dignitet och en relativt enformig utformning. Ytorna består i stort sett av klippt gräs och naturlika planteringar.

Forskning visar på att människor utnyttjar grönområden mer om de ligger inom 300 meter till bostaden, är sträckan längre ökar risken att de inte går ut. På den lilla analyskartan har varje grönområde utvidgats med 300 meter. Undersökningen visar att nästan alla Tibros bostäder ligger inom 300 meter till närmaste grönområde, vilket är bra.

Slutsatser

Det råder ingen brist på grönområden idag. Den befintliga grönstrukturen saknar dock variation och karaktärsskillnader, såväl estetiska som funktionella. Grönområdenas likhet är negativt för upplevelsen och orienterbarheten i orten. Resurser rekommenderas att investeras för att öka kvalitén och diversifieringen inom vissa grönområden.

De många klippta grönytorna har ett lågt naturvärde samtidigt som de är kostsamma i drift.

Tillgänglighet till grönområden.

ÖVERSIKTLIG INVENTERING AV NATURVÄRDEN VID TIDAN OCH TIBROBÄCKEN

TIDAN

Landmiljö

Gång- och cykelvägen utmed den östra delen av Tidans kantas av relativt ung skog dominerad av klibbal eller björk men med inslag av ek. Bitvis är det tydligt att omgivningarna nyligen varit öppnare.

1.

Gammal kvarnmiljö med estetiskt och historiskt värde. Parkliknande och tillgänglig miljö.

2 samt Smulebergsskogen

Utmed den strandnära gång- och cykelvägen förekommer enstaka unga ekar och värdefulla döda träd av blandade trädslag. Viss igenväxning förekommer, främst av granuppslag. I Smulebergsskogen finns ett granskogsparti med mycket hassel som undervegetation. Hasseln växer främst i gläntorna. Området har stort rekreativt värde och innehar flertalet stigar, bänkar och grillplatser.

3.

Stor betesmark som innehåller både öppna fuktängar och sumpskog. Öppna fuktängar är generellt värdefulla för djurlivet, exempelvis fåglar.

4

a. Partier med sumpskog bestående av dels uppvuxen al och dels en blandning av al, gran och äldre grov björk.

b. Öppen betesmark med inslag av småvatten, vilka kan vara värdefulla för bland annat grodor och salamandrar.

5

a. Yngre till medelålders friväxande "naturskogsstandard" lövsumpskog (al och björk) väster om gång- och cykelvägen.

b. Utmed gång- och cykelvägen, i åkanten, växer unga ekar i en tidigare mer öppen miljö.

6.

Ohävdad betesmark med kvarvarande hävdvärden som grövre friväxande björkar i kanten mot angränsande skogs- och igenväxningsmark. Här finns arten Slättermugga vilken är noterad i artportalen (NT nearly threatend) från 90-talet.

7.

Buskrik halvöppen mark, högrörter och triviallöv. Troligtvis en igenväxande fuktäng som är ohävdad.

8.

Gammaldags parkliknande yta kring hembygdsgården med naturvärden i form av uppvuxna ädellövträd som lönn, ask och alm men även oxel och humle.

9.

Betad fuktäng med troligt ursprung i åker. Åkern har med tiden övergått till betes- eller slättermark, magrats ut och fått en annan flora. Platsen har gott om typisk fuktängsflora som lågstarrarter och gökblomster. Även riklig förekomst av svärdsilja, kabbeleka, flaskstarr, videört och kråklöver.

10.

Betad fuktäng med troligt ursprung i åker. Åkern har med tiden övergått till betes- eller slättermark, magrats ut och fått en annan flora.

11.

Betesmark med kvävepåverkad trivial flora.

12.

Ganska öppen yta inom ett trädglätt område som har varit välhävdad men som nu växer igen. Betes- och slättermarkindikatorer som svinrot, smörboll, ängsvädd och flertalet starrarter finns på platsen.

13.

Klibbalskog, fläckar med öppna fuktiga till blöta ytor med enbart högvuxna gräs och halvgräs i och närmast vattnet. Ytorna är tidvis översvämmade. Även fläckar med mer eller mindre öppna betesmarker. Platsernas stora mångfald av biotoper är mycket värdefullt och utgör en förutsättning för det rika växt- och djurlivet. Värdefulla inslag av ädellövträd, i form av yngre lönn och ung-medelålders ask, förekommer lite varstans i dessa områden.

14.

Blandskog med övervägande triviallöv. Skogen visar tydliga tecken på att tidigare varit betad, speciellt fältskiktet som numera utgörs av halvskuggehögrörter (exempelvis skogsnäva). Det finns en stor träd- och buskvariation och enstaka grövre björkar förekommer.

15.

Klibbalskog och bitvis alsumpskog med mycket hägg. Tät skog med unga till medelgrova träd och enstaka grövre klibbalar. Det förekommer även en del unga till vuxna ädellövträd som lönn och ask. Skogen har relativt gott om ved och träd med bukettväxtsätt. Området, speciellt sumpskogen, är värdefull och bör lämnas orörd för fri utveckling.

16.

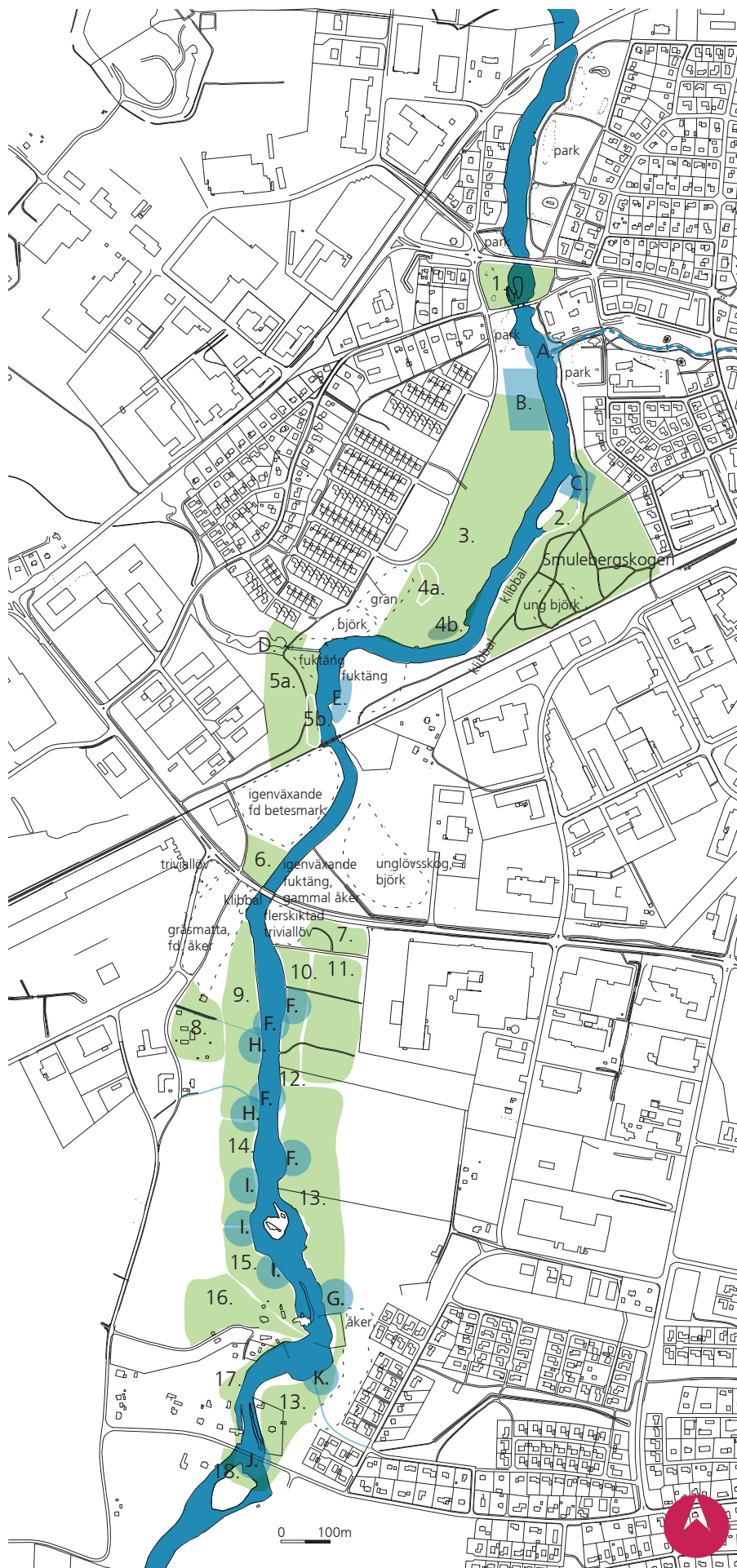
Ung triviallövskog.

17.

Flerskiktad lövstrandskog med en stor andel lönn. Området bör lämnas orört för att gynna fågellivet och vattenlevande organismer.

18.

Öppen till halvöppen översvämningsmark och lövstrandskog.

Inventering av land- och vattenmiljö Tidan

Vattenmiljö

A.

Sammanflödet mellan Tidan och Tibrobäcken är en potentiellt artrik miljö. Området kring utloppet kan vara viktigt med hänsyn till reproduktion och födosök för fisken.

B.

Vik i Tidan som kan vara viktig lekplats för många fiskarter.

C.

Sammanflödet är en potentiell artrik miljö. Området kring utloppet kan vara viktigt med hänsyn till reproduktion och födosök för fisk.

D.

Sammanflödet är en potentiell artrik miljö. Området kring utloppet kan vara viktigt med hänsyn till reproduktion och födosök för fisk.

E.

Översvämningsområden längs Tidan som kan vara viktiga lekplatser för exempelvis gädda.

F.

Område med mer lugnflytande vatten. Potentiella lekplatser för exempelvis gädda, abborre och karpfisk. Våtmarkskaraktären medför att vissa delar kan översvämmas och utnyttjas för lek under våren. Leken kan även ske i mindre vikar och i anslutning till upplopp i ån.

G.

Kring det här området finns strömmande vatten. Strömsträckan har påverkats negativt av omfattande rensningsåtgärder med har trots det stor potential som reproduktionsområde för öring.

H.

Två rätade bäckar.

I.

Upplagda block, troligtvis från rensning.

J.

Definitivt vandringshinder vid Brokvarn. Detta utgör stor negativ påverkan för den vattenlevande faunan i Tidan, såväl fisk som bottenfauna. Fragmentering av vattendrag riskerar att begränsa fiskars vandringsmöjligheter mellan exempelvis reproduktionsområden och den vuxna fiskens födosökslokaler.

K.

Opåverkad bäck.

Fisk

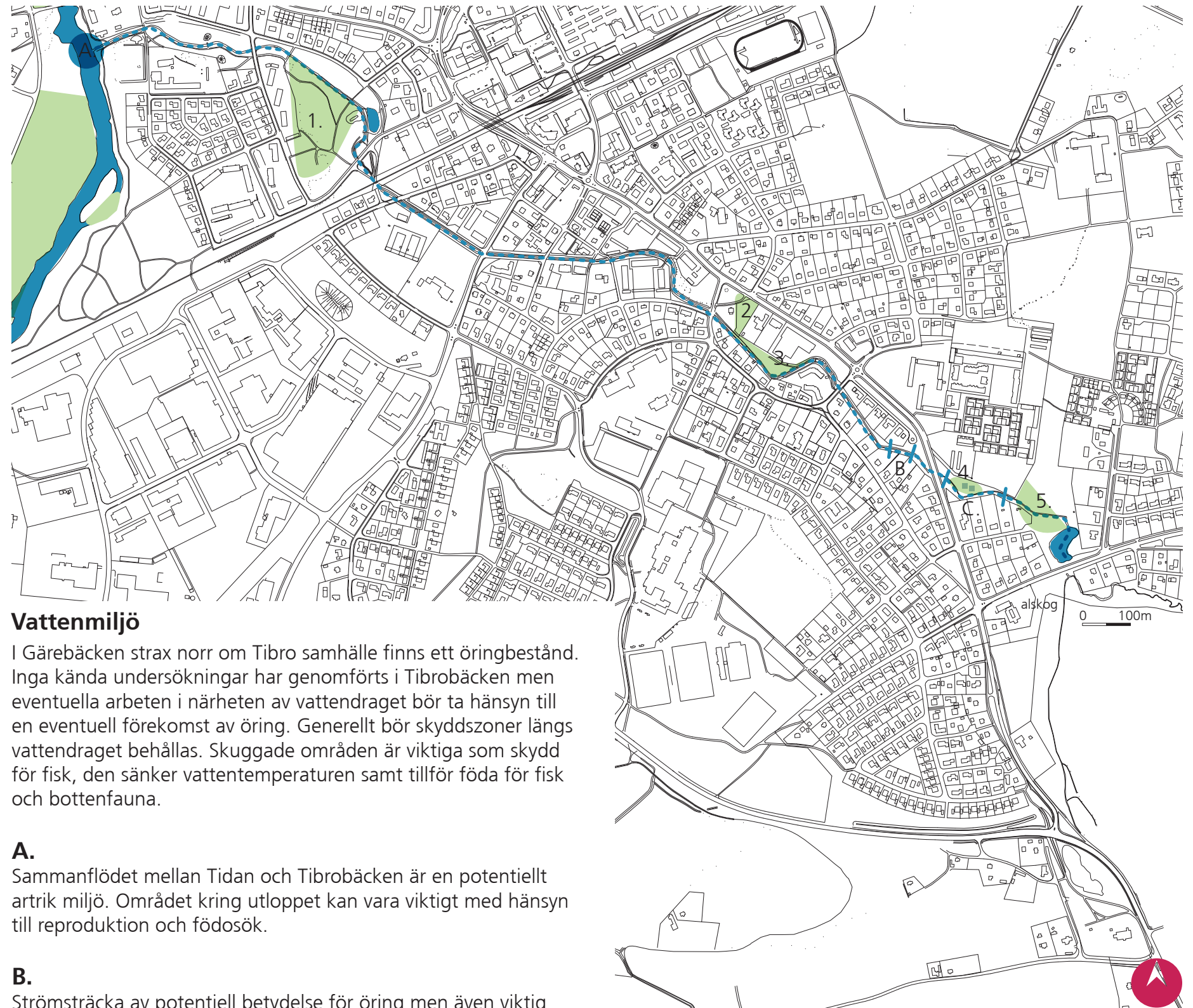
Fiskbeståndets artsammansättning är okänd men det är sannolikt att abborre, gädda och olika karpfiskar såsom mört, löja, braxen med flera dominerar. Förekomsten av öring i det nedströms liggande tillflödet Gärebäcken gör att det är möjligt att öringen även finns i huvudfåran vid Brokvarn/Kronkvarn.

TIBROBÄCKEN

Landmiljö

Längs Tibrobäcken gäller nästan uteslutande att skyddszonen saknas eller är mycket smal. Skyddszoner, naturlig mark som gränsar mot hårdgjorda ytor men även mot gräsmattor och liknande, behöver finnas för att bland annat vattnets kvalitet inte ska bli för dålig. Beskuggning av träd och buskar skapar dessutom en naturlig reglering av vattentemperaturen. Typiskt för Tibrobäcken är att den kantas av yngre klibbal i en enkel ganska gles rad men vissa partier är helt trädlösa. Tomtmarker eller parkmiljöer går ofta ända intill (eller så nära det går) bäckfåran.

- 1.** Karaktär mest av igenväxande parkmiljö. Varierande trädslag av bok, hassel och fågelbär samt inslag av grövre träd och även enstaka döda träd.
- 2.** Övergiven igenväxande tomt mellan två villatomter. Varierande trädslag och åldrar, bland annat grövre exemplar av gran och björk, en hamlad lind, lönn och apel. Bra fågelrefug.
- 3.** "Naturskog" dominerad av klibbal med inslag av björk, tall och ädelträd som lönn och lind, även äldre och grövre träd. Området är mycket fågelrikt. En hög och grov lind (klassificerad som jätteträd) står i en glänta (koordinater: 6475705,0451599)
- 4.** Naturskogsartad strandzon med medelgrov klibbal närmast och yngre lönn (ädellöv) i de högre liggande delarna av slänten. I västra delen (markerat i plan med kvadrater) står några buktformade oxlar. De högre liggande slänterna är igenväxningsmark som tidigare måste ha skötts med bete eller slåtter och viss lövtäkt.
- 5.** Yngre alsumpskog som på sikt kan utveckla höga naturvärden.

Vattenmiljö

I Gärebäcken strax norr om Tibro samhälle finns ett öringbestånd. Inga kända undersökningar har genomförts i Tibrobäcken men eventuella arbeten i närheten av vattendraget bör ta hänsyn till en eventuell förekomst av öring. Generellt bör skyddszoner längs vattendraget behållas. Skuggade områden är viktiga som skydd för fisk, den sänker vattentemperaturen samt tillför föda för fisk och bottenfauna.

- A.** Sammanflödet mellan Tidan och Tibrobäcken är en potentiellt artrik miljö. Området kring utloppet kan vara viktigt med hänsyn till reproduktion och födosök.
- B.** Strömsträcka av potentiell betydelse för öring men även viktig med hänsyn till bottenfauna. Se även punkt 3. Landmiljö.
- C.** Mera opåverkad sträcka av Tibrobäcken. Omväxlande strömförhållanden gynnar en eventuell öringstam.

Inventering av land- och vattenmiljö för Tibrobäcken

SWOT - STYRKOR, SVAGHETER, MÖJLIGHETER OCH HOT

En SWOT analys (Strengths - Weaknesses- Opportunities - Threats) visar på Tibros styrkor, svagheter, möjligheter och hot i punktform.

Styrkor

- Tydlig självbild - träindsutri, hanverk, sport. Det är något starkt att bygga vidare på.
- Tidan - en naturtillgång!
- Tibrobäcken - ett tätortsnära vattenelement.
- Mänsklig skala - områden och byggnader dominerar ej över människan.
- Industrin - tillför historia och karaktär
- Tillverkning av möbler och design
- Närhet till friluftsliv och natur
- Moderna sportfaciliteter
- Tibros näringslivsorganisationer. Forum och samarbeten skapar styrka för att genomföra förslag och idéer.

Svagheter

- Anonyma miljöer, miljöerna upplevs enformiga från vägen.
- Bristande tillgänglighet till Tidan och Tibrobäcken - visuell kontakt från omgivningen saknas
- Nedgångna industrilokaler utan befintlig verksamhet.
- Svårt att läsa tätortens uppbyggnad då rumsbildningarna är svagt definierade. Beror till stor del på den glesa bebyggelsestrukturen och de stora odefinierade ytorna.
- Nischad turistnäring, saknar bredd.
- Stora oanvända ytor signalerar ödslighet.

Möjligheter

- Tidan - förbättra och tillgängliggöra stråket.
- Tibrobäcken - förbättra och tillgängliggöra stråket.
- Det finns stor potential i tätortens idag odefinierade mellanrum. Ofta stora utrymmen och redan uppväxt vegetation
- Med en gång och cykelväg på Karlsborgsbanan kan det bli pendelavstånd med cykel till Skövde, Fagersanna och Karlsborg.
- Vandringsleder - skapa koppling mellan Tibro och Mölltorp på gamla Karlsborgsbanan. Ny led som kopplar till befintliga Rankåsleden och Vätternleden.

Hot

- Att vilja sticka ut som alla andra. En vanlig vision bland kommuner.
- Att industriverksamheterna avvecklas, vilket i sin tur kan urholka hela ortens varumärke som är så starkt knutet till verksamheterna. Att varumärket inte speglar orten längre.
- Osäkerheten kring Karlsborgsbanans framtid försvårar för långsiktig planering av järnvägen och stationsområdet.
- Skövdes utbildningar och utbud lockar ungdomar från Tibro.

TIBROS SJÄL - GESTALTNINGSPROGRAMMETS BÄRANDE TANKE

Tibros själ

Koncentrationen av möbelföretag är stor i Tibro och design och form är därför stora komponenter i Tibros själ. Den lokala möbelindustrin och träproduktionen har under historien präglat Tibro och dess invånare under kommunens framväxt. En annan viktig komponent i Tibros själ är närheten till naturen tack vare ortens placering i landskapet och dess närhet till vackra Tidan.

I Tibro bor ca 10 600 personer (Tibro kommun) och i kommunen arbetar politiker och tjänstemän medvetet med att marknadsföra Tibros kvaliteter som ort. Arbetet har resulterat i flertalet dokument som tydligt beskriver ortens styrkor och möjligheter. En utgångspunkt i arbetet med gestaltningsprogrammet har därför varit att bygga vidare på redan befintliga tankar och idéer för hur Tibro ska utvecklas in i framtiden.

Tibros vision

Ur Tibros vision har följande punkter varit av särskild vikt för arbetet med gestaltningsprogrammet.

- Mötesplats för allas intressen
- Boplatser som lockar och inspirerar
- Trygghet för ett aktivt liv i världen
- Kunskap och design i fokus
- Förstärk det trygga och enkla i Tibro
- Skapa attraktiva platser för målmedveten idrott, lustfylld rörelse och kreativa möten
- Krydda det offentliga rummet dvs skapa inbjudande och uppseendeväckande offentliga miljöer
- Exponera Tibro - synliggöra ortens kvaliteter

Gestaltningsprogrammets bärande tanke

I gestaltningsprogrammets tidiga skede analyserades innehållet och orden i visionen för att skapa ett hållbart koncept. Följande fem ord har använts som ett genomgående tema i gestaltningsprinciperna gällande Tibros offentliga miljöer. Orden relaterar på olika sätt till möbeldesign och form.

Vägledande ord som handlar om FORM, vilka bygger upp gestaltningsprinciperna.

FORMSTARKT

MÖBLER

TEXTUR

FUNKTIONELLT

MÖNSTER

Som ett komplement till de ord som beskriver form har även sju ord som handlar om upplevelser tagits fram.

Följande ord är vägledande och handlar om UPPLEVELSER, vilka bygger upp gestaltningsprinciperna.

ENKELT

INBJUDANDE

LOCKANDE

INSPIRERANDE

UPPSEENDEVÄCKANDE

ATTRAKTIVT

TRYGGT

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR VÄGNÄTET

ÖVERGRIPANDE PRINCIPER FÖR VÄGNÄTET

Arbetet med vägnätet har tagit utgångspunkt i problematiken kring att Tibro upplevs ha låg orienterbarhet, låg tydlighet i ortens indelning och att Väg 49 och Fågelviksleden inte upplevs vara inkluderade i Tibro tätort.

I gestaltningsprogrammet har Tibros mest betydande vägar delats in i två typer, huvudgator och kvartersgator. Huvudgatorna har hög dignitet och leder trafiken runt i Tibro och tätortskänslan ska vara tydlig. Kvartersgatorna leder trafiken till olika mindre områden inne i Tibro. Indelningen av huvudvägnätet illustreras i "Masterplan - vägnätet" på nästföljande sida.

En större förändring från dagsläget är att de vägar som idag upplevs som förbifarter i ortens utkant ska hanteras som huvudgator (Huvudgata typ 2). Den utgångspunkten är viktig för att stärka Tibros position i omgivningen och att inkludera Väg 49 och Fågelviksleden i Tibro tätort. Med tydligt markerade infarter förstärks Tibros närvaro i relation till omgivningen.

Ett flertal gatusektioner har arbetats fram vilka tillsammans förstärker en rumslig struktur i Tibro och som varierar beroende

Väg 49 i Tibro upplevs idag som en förbifart. I framtiden hanteras Väg 49 som en huvudgata som ligger inne i tätorten. Ny sektion finns, Huvudgata typ 2.

på vägens position i tätorten. Användningen av sektionerna kommer att leda till ökad orienterbarhet och en tydligare indelning av stadens funktioner. Belysningsmässigt kan man stärka detta genom armaturers formspråk, ljusets färgtemperatur samt belysningsnivå. I masterplanen för vägnätet redovisas var de olika gatusektionerna ska finnas.

Huvudgata typ 1

Huvudgata typ 1 har en "traditionell" utformning, med alléträd. Syftet är att skapa tydligare struktur, variation, förståelse och orienterbarhet längs med Tibros centrala gatunät. Tätortskänslan förstärks genom att vägbanan smalnas av och strukturen förtydligas med alléplanteringar. Huvudgata typ 1 illustreras med tre olika alternativ där variationen i detaljeringsgrad indikerar förändringen från de centrala delarna till Tibros utkanter. Centrum ska sticka ut i jämförelse med Tibros utkanter. Se illustrationer över gatusektionerna på nästföljande sidor.

Huvudgata typ 2

Utformningen av vägen och dess omgivning syftar bland annat till att synliggöra ortens kvalitéer och göra Tibro mer närvarande

Storgatans bredd i Tibro påminner om tiden då gatan fungerade som en genomfartsled. Ny sektion finns, Huvudgata typ 1.

i trafikantupplevelsen. Gestaltningsprincipen för Huvudgata typ 2 innebär att tätortskänslan ska förstärkas genom att smalna av vägbanan och addera kantsten och belysning.

Syftet är också att skapa positiva trafikantupplevelser. Vägens omgivning gestaltas med formstarka planteringar vilka kommer att vara uppseendeväckande platser som lockar och inspirerar. Omgivningen, kring de vägar som är indelade som Huvudgata typ 2, är storskalig och lämpar sig väl till formstarka planteringar.

Utförligare beskrivning av utformningen av vägens omgivning finns beskrivet i kapitlet om grönområdestyper - Vägmiljö.

Kvartersgata

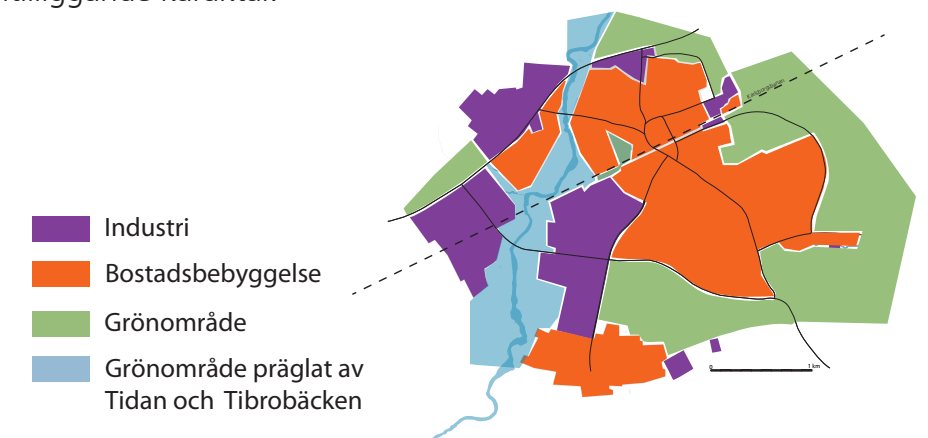
Gestaltningen av kvartersgatorna är platsspecifika och det finns ingen framtagna gatusektion. Gestaltningsåtgärder redovisas i plan. Kvartersgatorna följer inte samma formspråk som huvudgatorna då deras roll är underordnad i jämförelse med huvudgatorna.

Industrigata

Som ett steg i att öka attraktiviteten i industriområdena föreslås en ny gatusektion. Sektionen förstärker gaturummet och bidrar till att skapa en tydligare struktur.

Exponera Tibro

Tanken är att Tibro ska exponera alla sina goda kvaliteter emot vägen. Utformningen av vägens omgivning ska förstärka intilliggande karaktär.

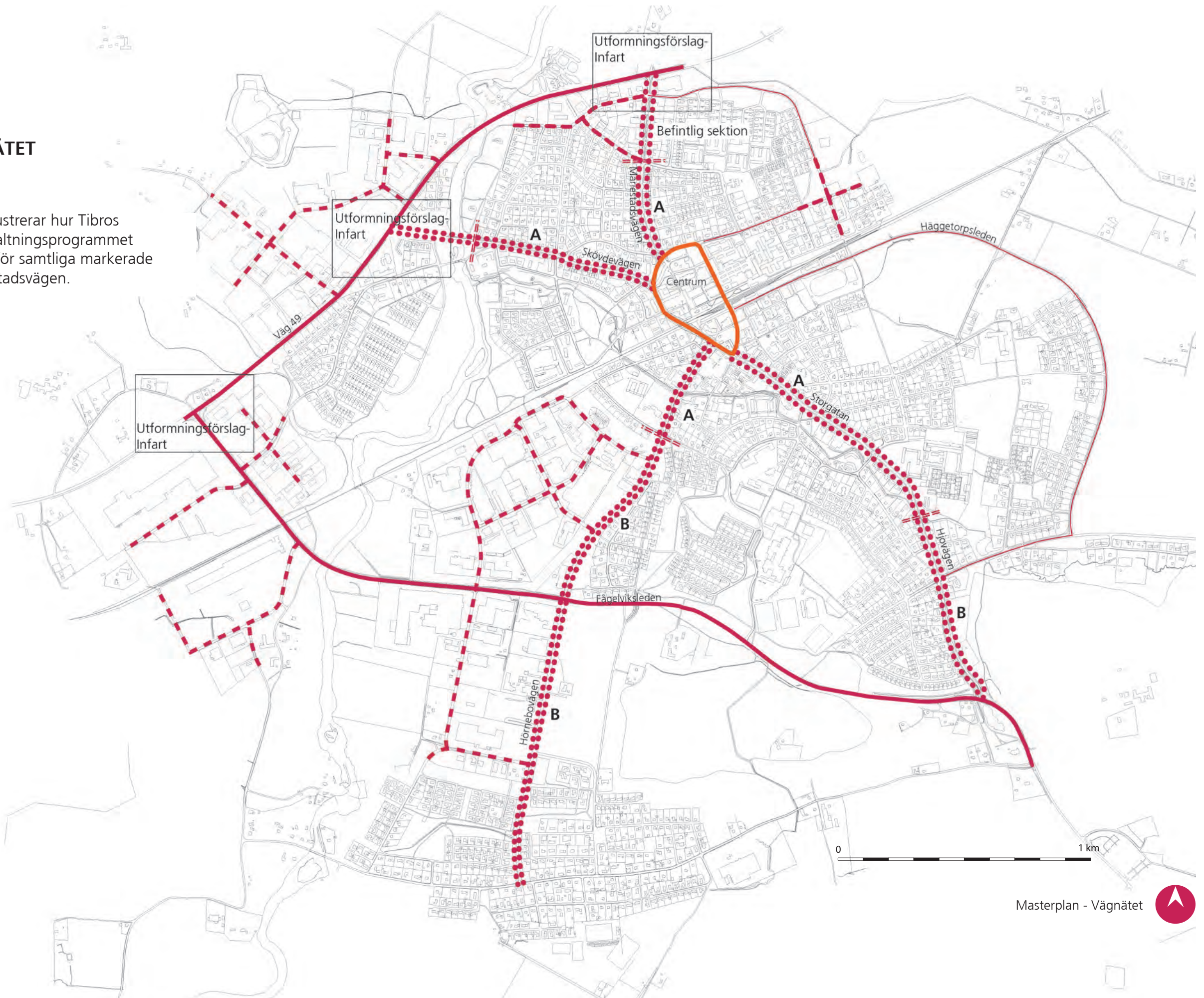

MASTERPLAN - VÄGNÄTET

Masterplanen för vägnätet illustrerar hur Tibros huvudvägnät är indelat. Gestaltungsprogrammet innehåller nya gatusektioner för samtliga markerade vägar, exklusive del av Mariestadsvägen.

- Centrumringen
- Huvudgata typ 1 sektion A och B*
- Huvudgata typ 2
- Industrigata
- Kvartersgata platsspecifik utformning
- Sektionsbyte, flexibel

* Sektion A = g/c + körbana + g/ c
Sektion B = g/c + körbana+ g

Masterplan - Vägnätet

GESTALTNINGSIDÉER FÖR CENTRUMRINGEN

Gestaltningen av centrumringen syftar till att få centrum att sticka ut i förhållande till Tibros övriga områden. Här är detaljeringsgraden som högst och materialvalen gällande mark och vegetation håller hög kvalitet.

Trafiken på gång- och cykelvägen är trafikseparerad med hjälp av olika i markmaterial. Planen till höger redovisar, i förhållande till nästföljande planer inom detta kapitel, hur skillnaden i markbeläggnings detaljeringsgrad kan se ut.

Planen innehåller exempel på flera varianter på hur man skulle kunna arbeta med material och växter i centrum. De olika delarna kan kombineras ihop på olika sätt beroende på vilka förutsättningarna är. Till största del är inte centrumringen tillräckligt bred för att innehålla den sektion som redovisas i plan. Illustrationen utgör istället vägledning gällande detaljeringsnivå.

Centrum kan även, genom val av utrustning och blomsterarrangemang, få en mer centrumlik karaktär. Miljöbilderna från Malmö illustrerar hur man med träd, blomsterurnor och amplar på belysningsstolpar kan skapa en gemytlig känsla.

Miljöbild från Södra förstadsgatan, Malmö.

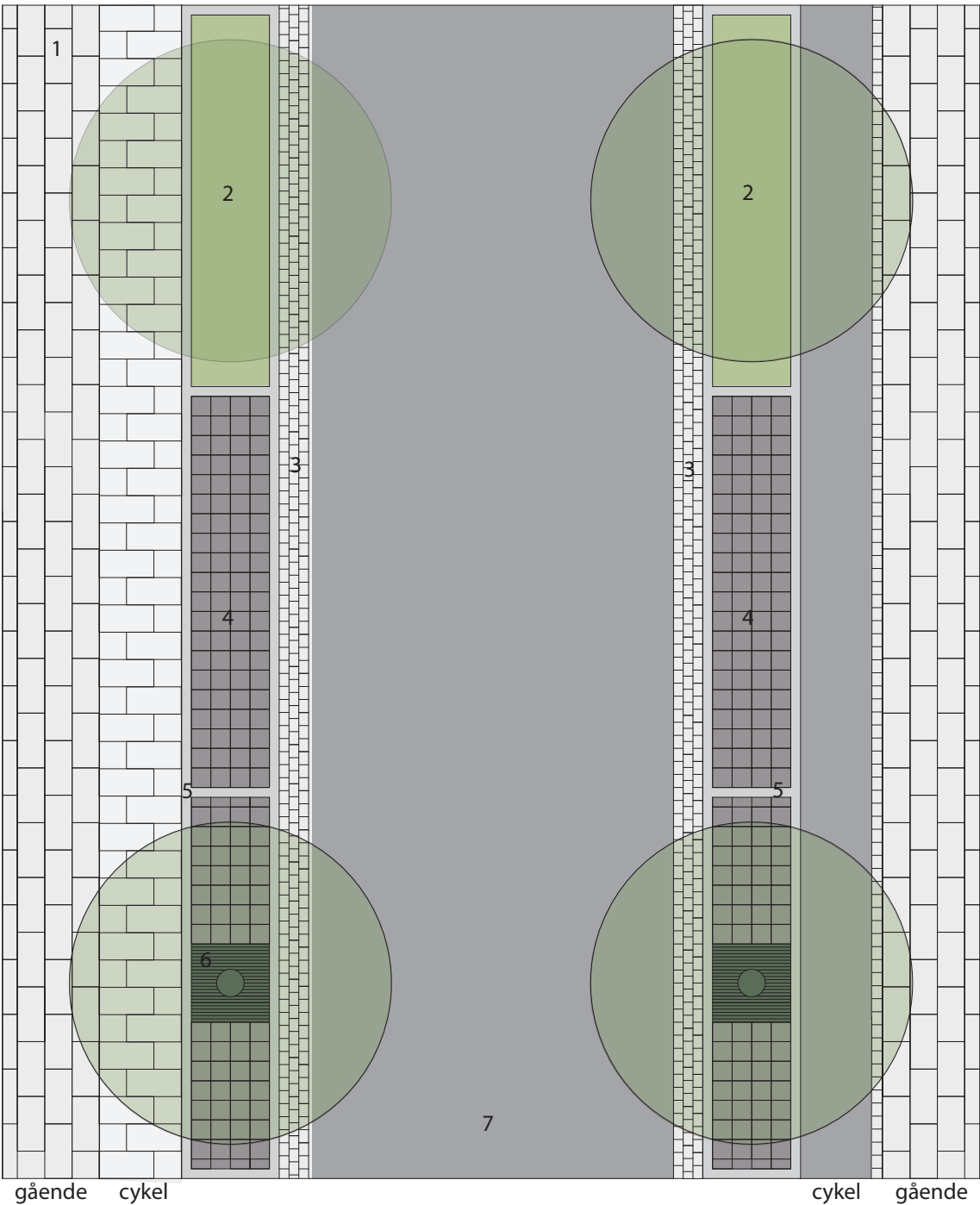

Miljöbild från Baltzarsgatan, Malmö.

1. Gång- och cykelbana - naturstensplattor
2. Perennplantering med alléträd, Sorbus aria "Lutescens" - silvrig vitoxel. Planteringsyta kan kantas av granit med räcke. Vattenavrinning leds till planteringsyta via luftbrunn och dagvattenränna.
3. Tre rader storgatsten minskar asfaltsytan och gör att gatan upplevs smalare.
4. Möbleringszon - natursten i annat format eller marksten. Zon för belysningsstolpar, bänkar, cykelställ, skyltning mm.
5. Kantsten av granit med visning noll skapar en enhetlig utformning.
6. Vid hårdgjord yta används markgaller, brunn för luft och vatten samt skelettjord.
7. Körbana - asfalt

Alternativ 1- separerad gång/cykel syns i mönsterläggning och/eller ytbehandling

Alternativ 2 - separerad gång/cykel syns i markmaterial: asfalt/storgatsten/plattor

Illustrationsplan Centrumringen. Skala 1: 100

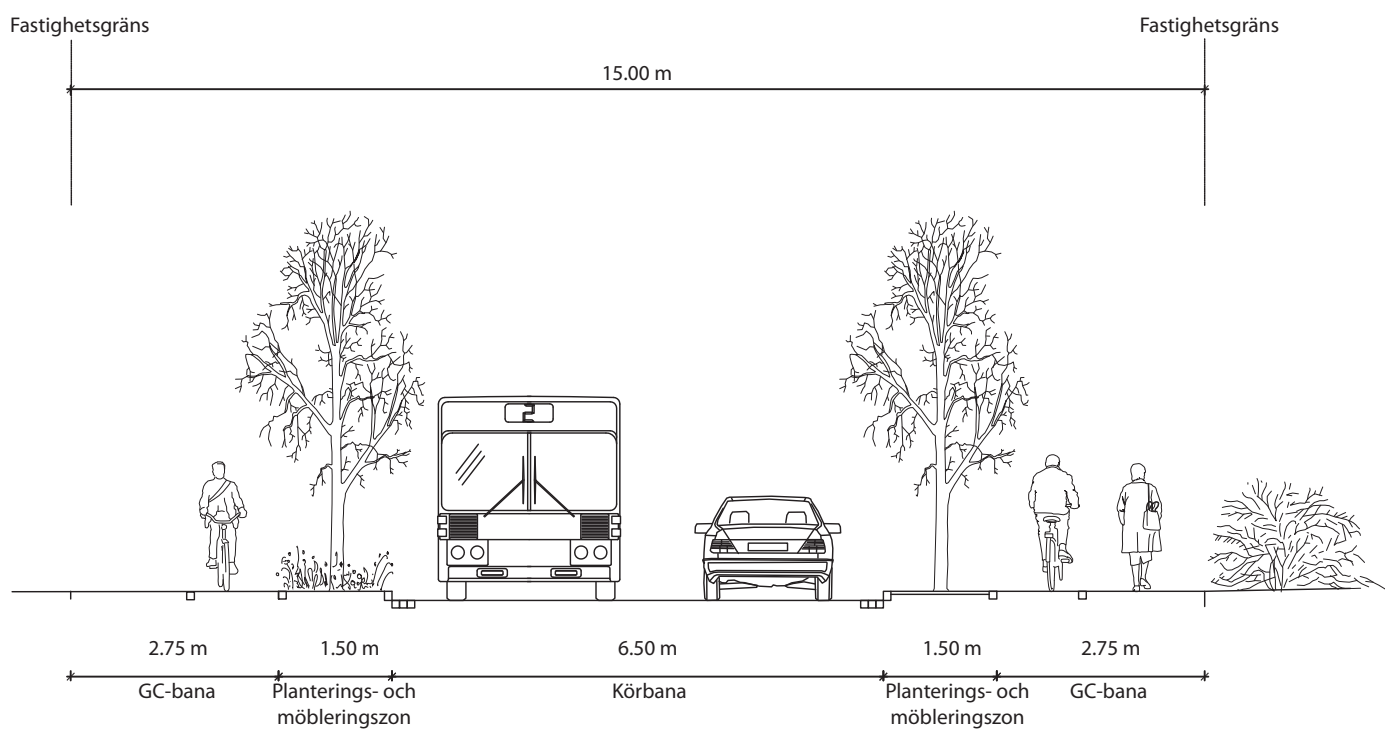
GATUSEKTIONER

HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV A

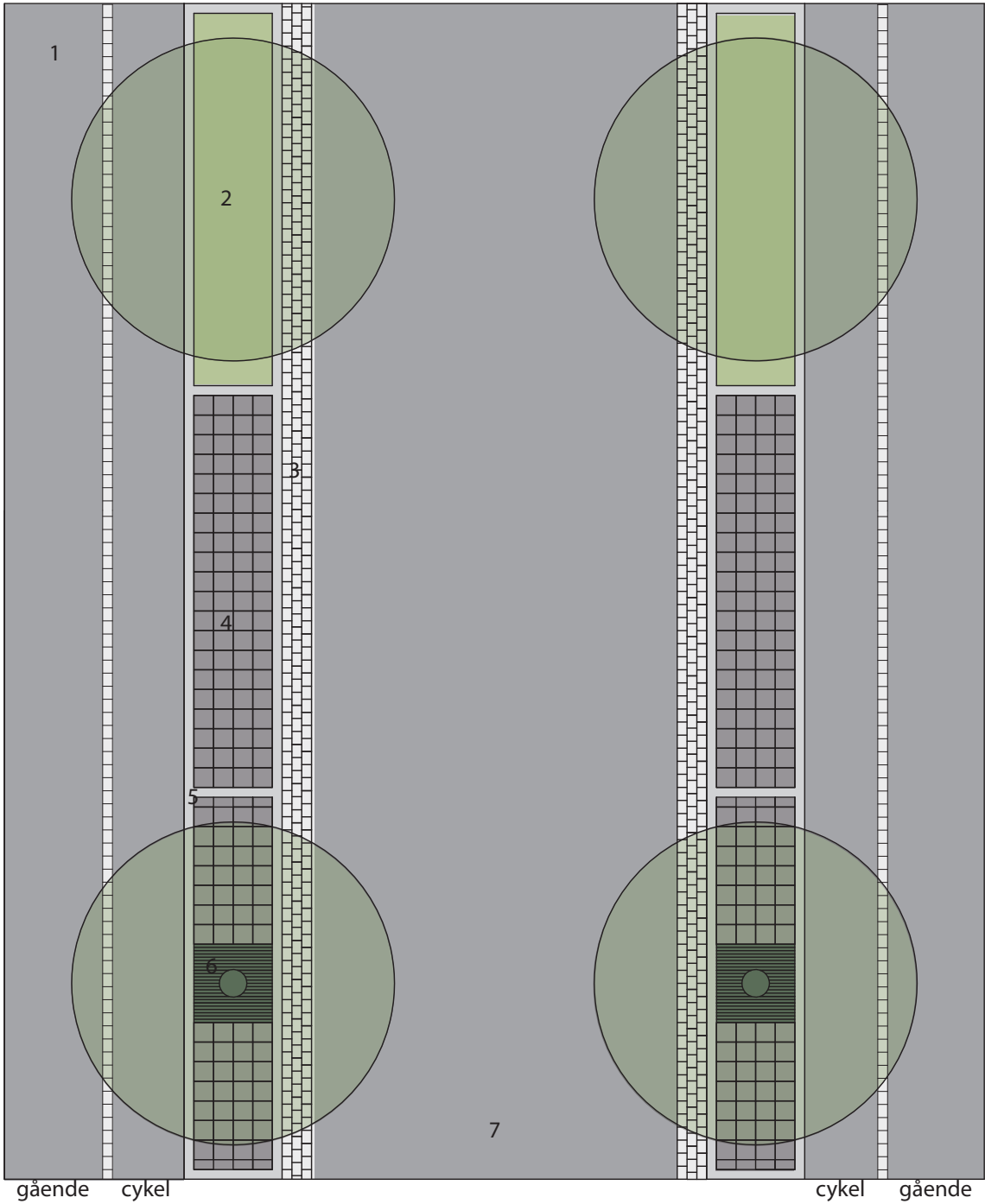
Som tidigare nämnts syftar Huvudgata typ 1 till att skapa struktur och variation. Alternativ A är den gatusektion som rekommenderas att man använder närmast centrum. Detaljeringsgraden i material och planteringar är ett mellanting mellan centrum och Tibros utkanter.

Läs mer om belysningsprinciper under rubriken Belysning - huvudgator och centrum.

- 1. Gång- och cykelbana - asfalt
- 2. Marktäckande perennplantering (använd en sort) med alléträd, Tilia cordata "Linn" E - skogslind LINN. Planteringsyta kantas av granit. Vattenavrinning leds till planteringsyta via luftbrunn och dagvattenränna.
- 3. Tre rader storgatsten minskar asfaltsytan och gör att gatan upplevs smalare.
- 4. Möbleringszon - betongmarksten. Zon för belysningsstolpar, bänkar, cykelställ, skyltning mm.
- 5. Kantsten av granit med visning noll skapar en enhetlig utformning.
- 6. Vid hårdgjord yta används markgaller, brunn för luft och vatten samt skelettjord.
- 7. Körbana - asfalt

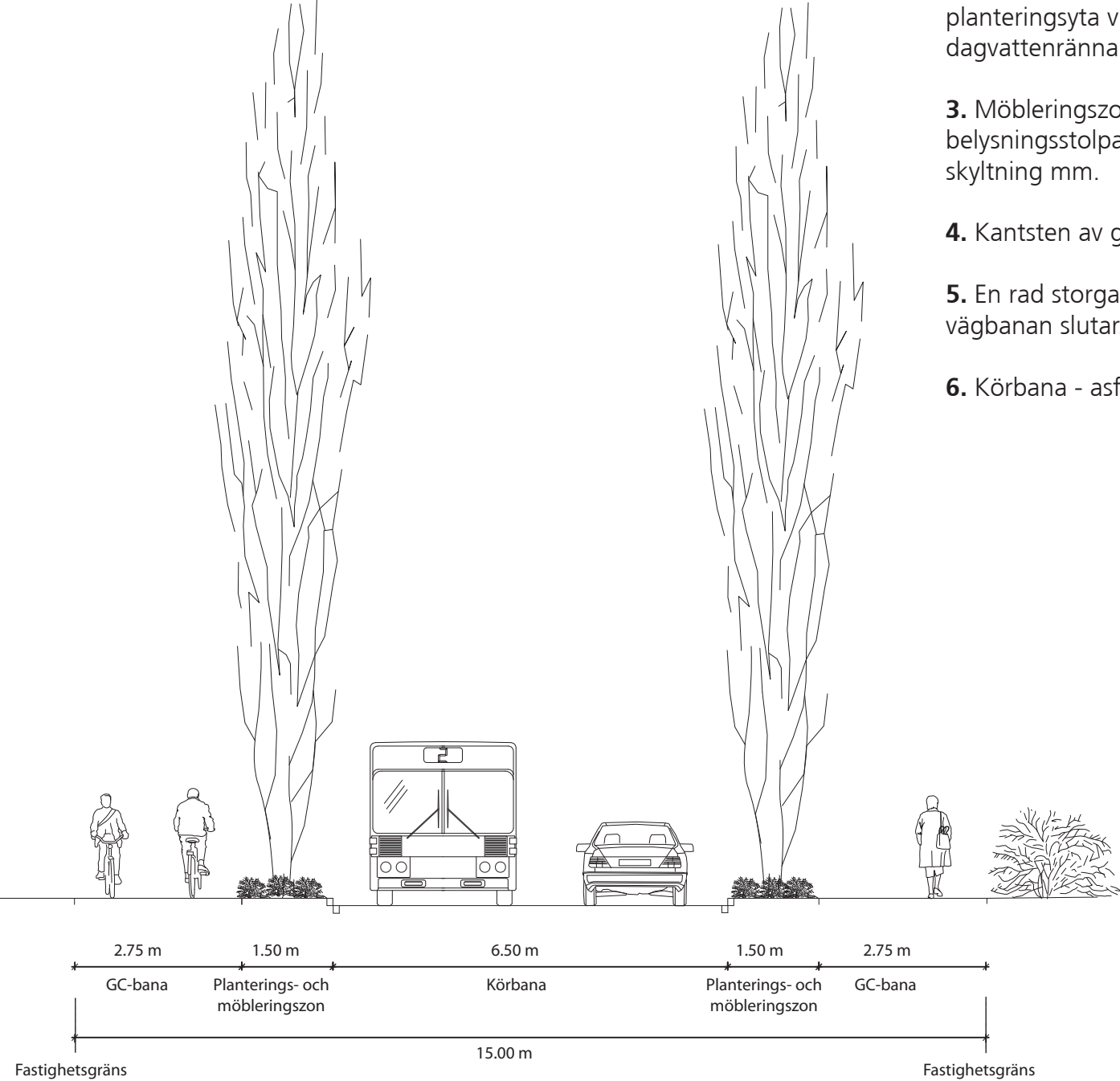
Gatusektion Huvudgata typ 1, alternativ A. Skala 1:100

Illustrationsplan Huvudgata typ 1, alternativ A. Skala 1:100

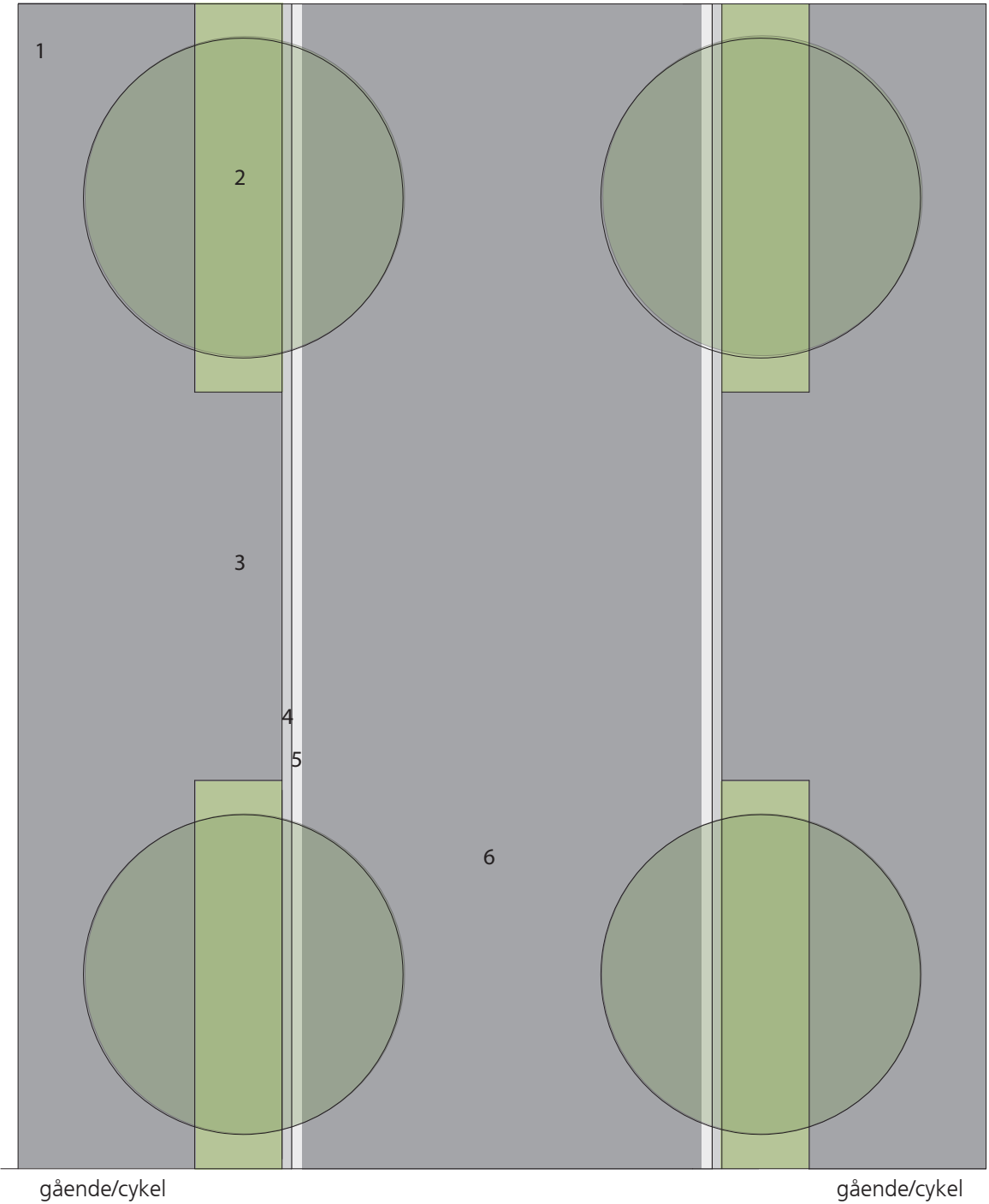
HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV B

Alternativ B är den gatusektion med lägst detaljeringsnivå i utformningen. Detta för att förstärka skillnaden mellan Tibros centrum och utkanten av orten, att få centrum att sticka ut. Den generella omsorgen om miljön varierar ej utan endast detaljeringsgraden.

Gatusektion Huvudgata typ 1, alternativ B. Skala 1:100

- 1. Gång- och cykelbana - asfalt
- 2. Marktäckande buskplantering med alléträd, Populus tremula "Erecta"-pelarasp. Vattenavrinning sker till planteringsyta via luftbrunn och dagvattenränna.
- 3. Möbleringszon - asfalt. Zon för belysningsstolpar, bänkar, cykelställ, skyltning mm.
- 4. Kantsten av granit
- 5. En rad storgatsten förstärker var vägbanan slutar.
- 6. Körbana - asfalt

Illustrationsplan Huvudgata typ 1, alternativ B. Skala 1:100

HUVUDGATA TYP 1, ALTERNATIV C

Alternativ C visar på ett kompletterande alternativ till A och B när dessa gatusektioner inte går att tillämpa.

Alternativet utgörs av en sektion med endast en trädrad och körbanans bredd är 7 meter och används främst där det redan idag finns en befintlig trädrad vid gatan.

Använd belysningsprincip likt befintlig nyanlagd del av Mariestadsvägen.

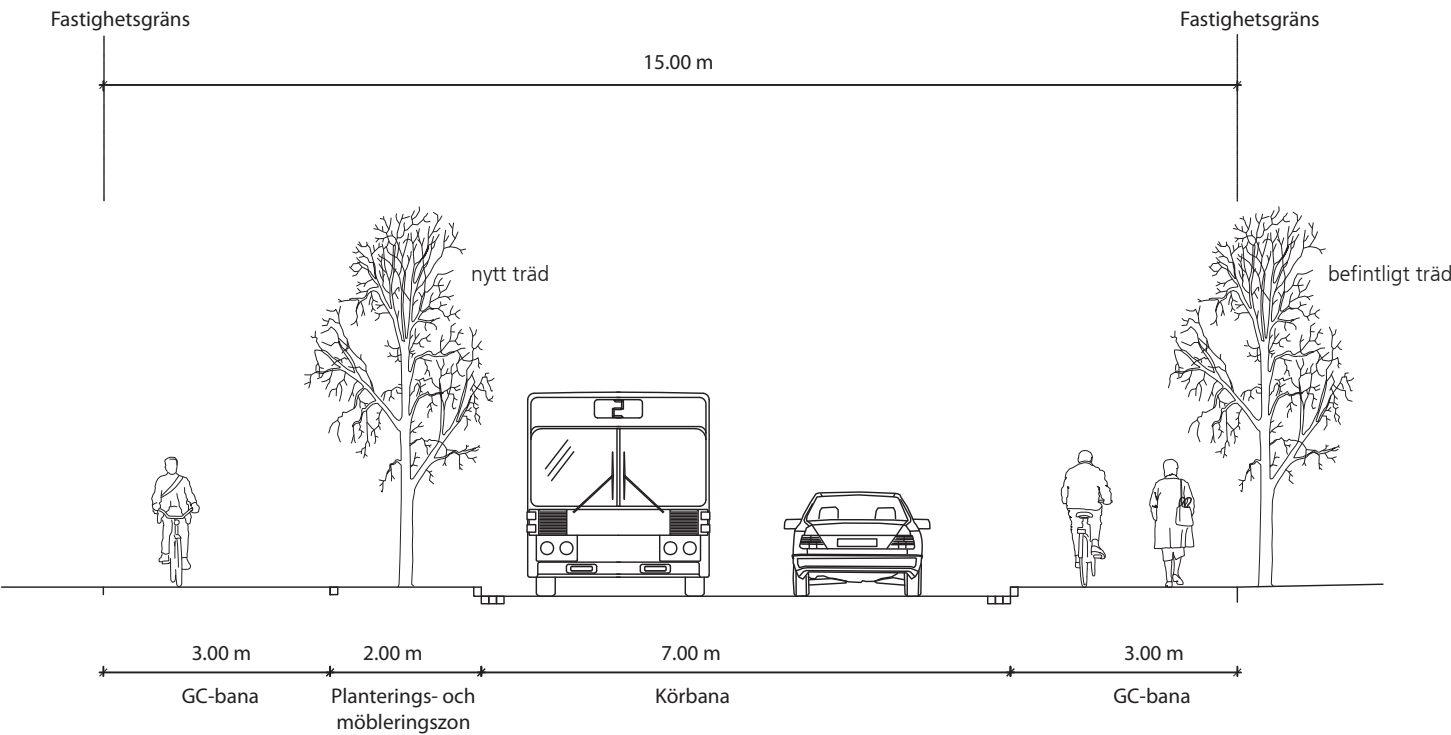
Denna sektion har ingen tillhörande plan som visar på materialval. Detaljeringsgraden gällande materialval är kopplat till Masterplan - Vägnetet, då Alt C ersätter Alt A eller B.

Trädrad på Hjovägen

Nybyggd gatusektion på Mariestadsvägen i Tibro. Foto: Tibro kommun

Gatusektion Huvudgata typ 1, alternativ C. Skala 1:100

Trädrad på Hörnebovägen. Foto: Tibro kommun

BELYSNING - HUVUDGATOR OCH CENTRUM

Centrum

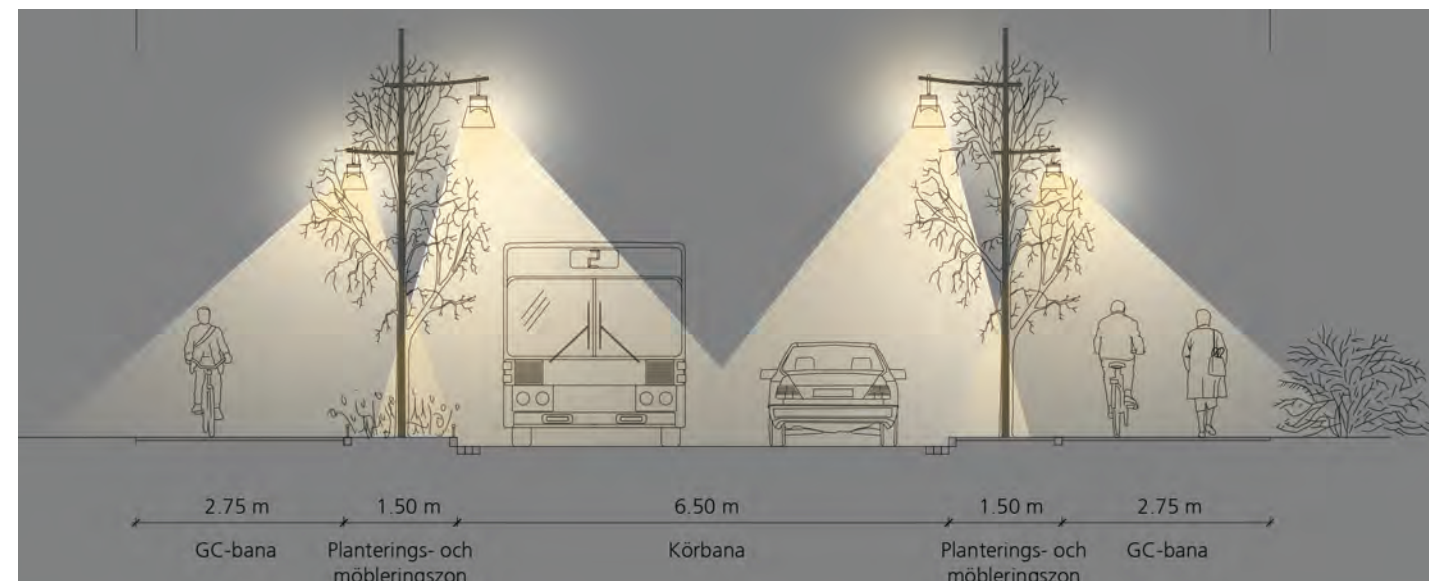
Centrum kan förstärkas genom användningen av varmvitt ljus (ej överstigande 3000 Kelvin) samt armaturtyper där indelningen mellan gående och cyklister samt biltrafikanter tydligt markeras. En fördelaktig lösning på detta är att arbeta med en armaturserie med olika storlek på armaturer anpassade för att hängas på högre och lägre höjd vid gångbana och bilväg.

Belysningsstolpar kan placeras i möbleringszoner och därmed stärka strukturen, tillsammans med trädplanteringar. Träden kan i sig själva utgöra vackra element nattetid då de belyses med spilljus från armaturer. Är armaturtypen relativt öppen kommer den tillsammans med vegetationen att utgöra ett visuellt ledande element i gatans sträckning. Eftersom detta är den gatutyp som kommer ha högsta dignitet är det viktigt att här sätta rätt kvalitetsnivå gällande armaturens funktion, form och materialval för att i underordnade sektioner succesivt sänka nivån. Stolphöjder bör här ej vara över 7 meter.

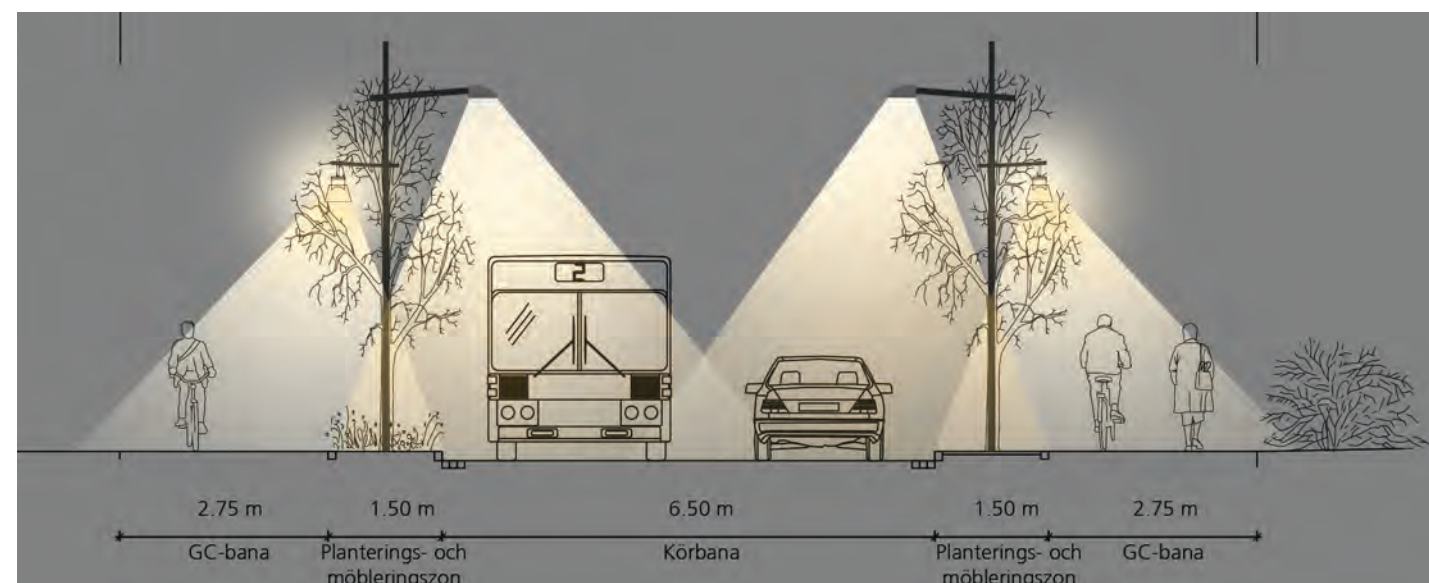
Huvudgata Typ 1 Sektion A + B

Huvudgata typ 1 utgör anslutningar till och från Tibro centrum från Fågelviksvägen samt Väg 49. Trafiken rör sig snabbare vid dessa vägar och det är här mer acceptabelt att höja stolphöjden samt arbeta med en armaturtyp med mindre spilljus på vegetation över bilvägen. Detta på grund av prioritering av belysningsfunktion och energieffektivisering till skillnad mot Centrumringens mer estetiska värde. Dessa anslutande gator utgör i högsta grad en del av Tibro och bör därför ha en varmare ljusfärg. Ej överstigande 3000 K.

Övergången belysningsmässigt mellan samtliga vägsektioner skall ej vara alltför omedelbar utan istället upplevas som en mjuk övergång för att på detta sätt skapa en harmonisk ljusbild av staden. Här visas detta genom att armaturtyp över gång och cykelväg från centrumringen bibehålls medan armaturtypen över bilväg har ändrats till en armatur med bredstrålände gatuoptik på arm. Armaturen över gång och cykelbana ger spilljus på vegetationen och skapar en ledande funktion för gående och cyklister genom upplysta träd samt ett pärlband av lysande armaturhuvuden.

Belysningsprincip centrum, armaturtyp och ljusfärg förstärker centrumkänslan.

Illustrationen visar Huvudgata typ 1 Alt B. Rekommenderas även för Huvudgata typ 1 Alt A.

Läs mer om belysningsprinciper generellt i kapitlet Belysning.

HUVUDGATA TYP 2

Huvudgata typ 2 ska upplevas som en huvudgata med tätortskaraktär. Vägen smalnas av och kantsten används. I omgivningen ligger fokus på att skapa goda och inspirerade vägomgivningar som representerar Tibros olika karaktärer.

Generellt längs alla vägar i Tibro bör möjligheten att fylla igen djupa avvattningsdiken undersökas. Ur gestaltningssynpunkt vore det positivt att jämna ut markytan för att förstärka tätortsskänslan med attraktiva och välskötta vägkantsområden.

Belysningsprincip

Huvudgata typ 2 utgörs av Fågelviksvägen samt Riksväg 49 där trafikhastigheten är högre. Här monteras armaturer med bredstrålande gatuoptik vilket ger koncentrerad ljusbild mot vägbana samt dess omedelbara omgivning, se illustration Huvudgata typ 2. Samma armaturserie som använts över bilväg vid huvudgata typ 1 bör användas. Dock bör man använda en större armatur på grund av att man här med fördel monterar den på högre stolphöjd och med större CC-avstånd. Ljustemperaturen/ färgen kan vid denna sektion vara kallare än i centrala Tibro för att på detta sätt skapa en kontrast och skillnad från den centrala stadsmiljö med varmare ljusfärg.

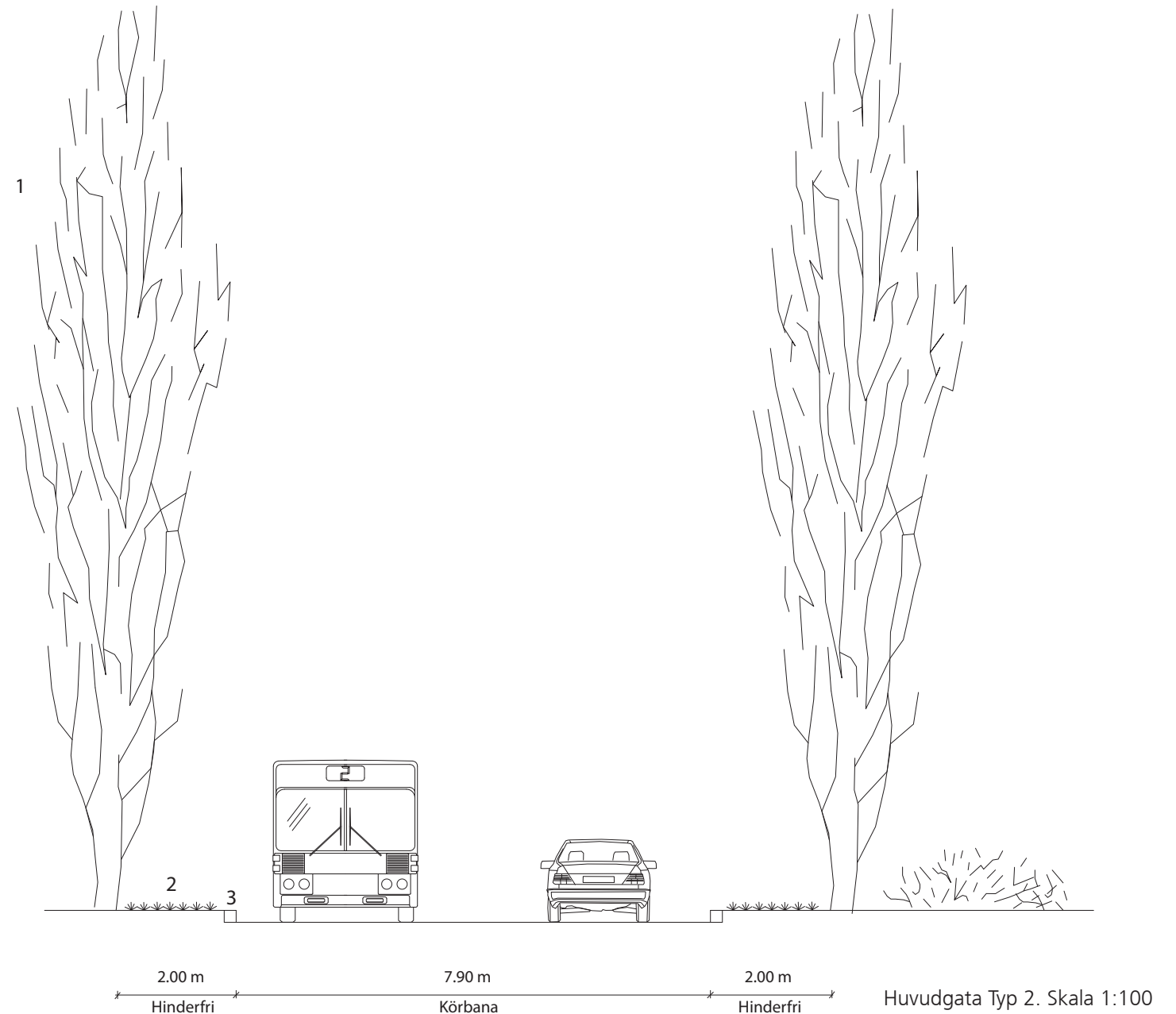
Utmed vägen finns ett stort antal höga träd som bör effektbelysas. Strålkastare monteras i lämplig höjd på samma stolpe som gatubelysningen för att undvika vandalrisk samt minimera installationskostnad. Effektbelysningen kan göras på ett spännande och vackert sätt genom att även belysa speciella planteringar och objekt i vägens omgivning. Strålkastare måste riktas på ett medvetet sätt för att ej blända boende eller passerande i området. Ljusfärgen på accentljussättning bör ha en varmare karaktär för att kontrastera vegetation mot angränsande väg samt skapa en varm, välkomnande inramning till vägarna.

Läs mer om belysningsprinciper generellt i kapitlet Belysning.

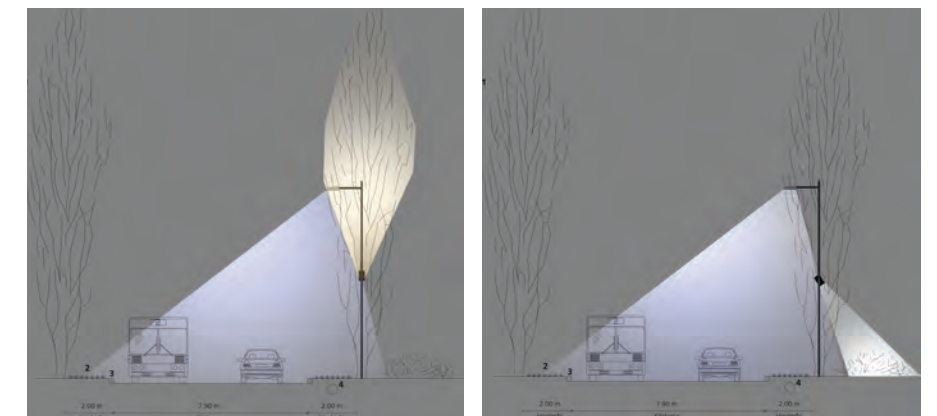
1. Formstarka trädplantering, i enlighet med principer för grönyteområdet Vägmiljö

2. Klippta gräsytor. De djupa avvattningsdiken fylls igen och marken jämnas ut.

3. Kantsten av granit

Belysningsprincip Huvudgata typ 2.

Belysningprincip, belysning ut i omgivningen.

INDUSTRIGATA

I gestaltningsprogrammet har även gatusektioner för industrigatorna arbetats fram. Syftet har varit att förtydliga gaturummet i området.

Vägbanan rekommenderas att förstärkas med storgatsten i marknivå. Gatstenen kompletterar vägmålning och markerar körbanan mot omgivande stora asfaltsytor. Framtida hastighet 40 km/h. Gatstenskanten bidrar även till att förtydliga skillnaden mellan kommunalägd mark och de privatägda fastigheterna runt om.

Det finns två gatusektioner uppritade för industriområdena då vägområdet har en varierande bredd, 12 meter och 10 meter bredd.

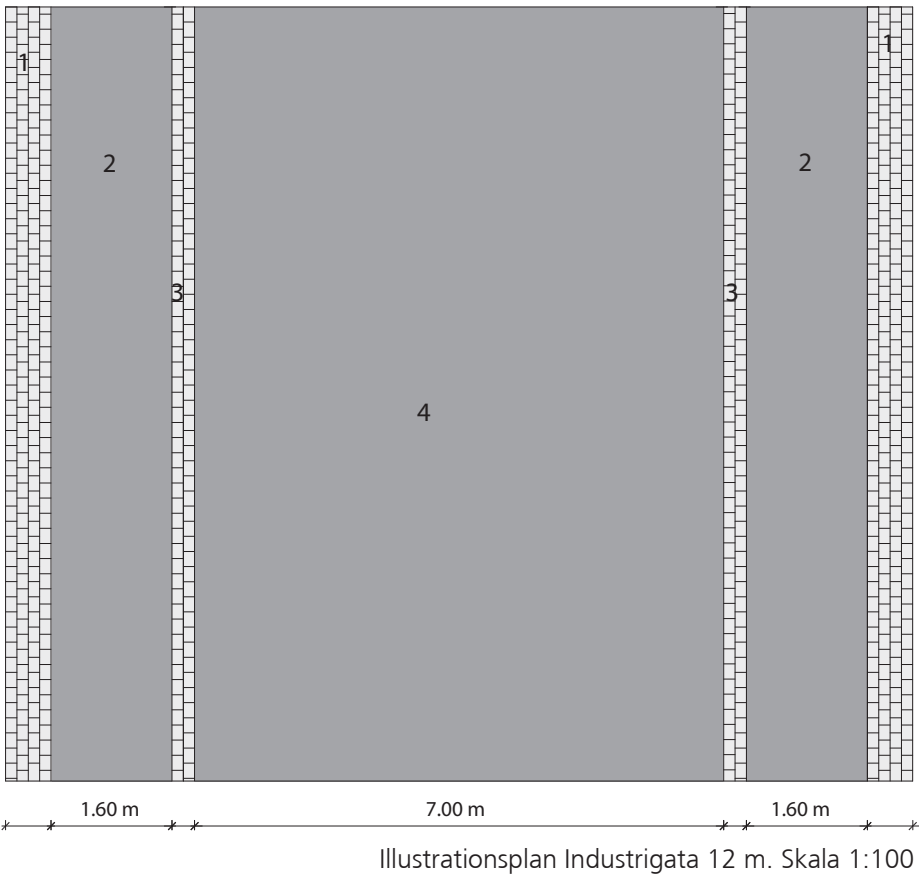
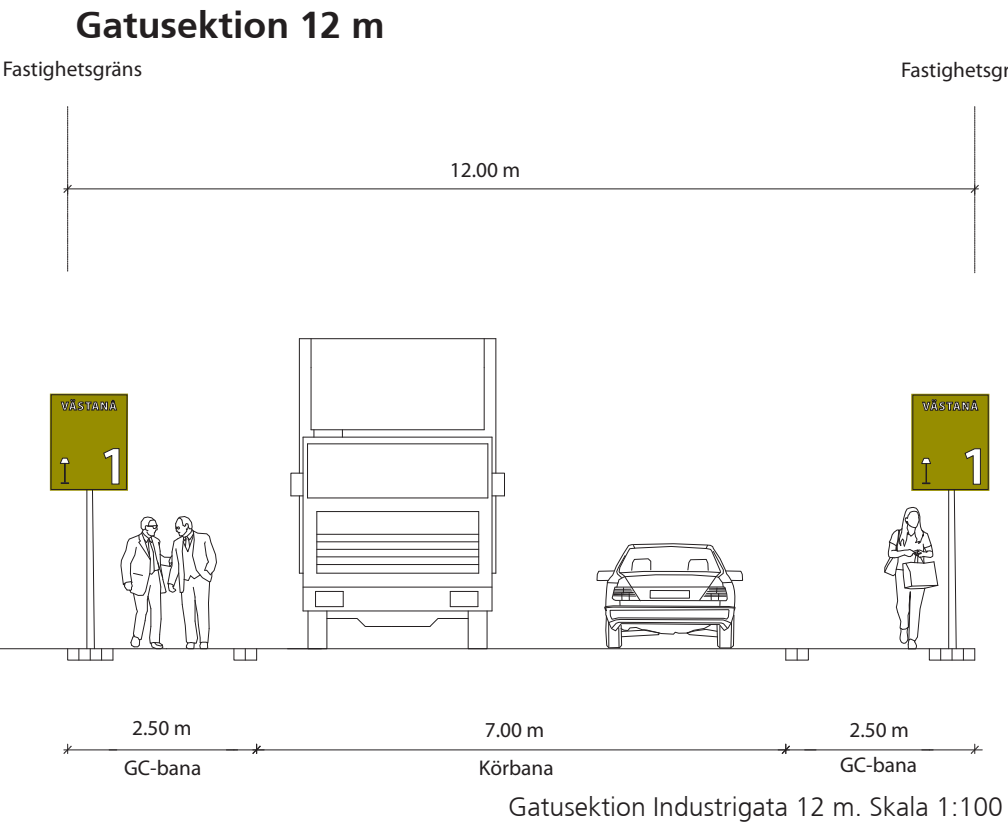
Läs om skyltarna i delen om Skyltprogrammet.

Gatusektion 12 m

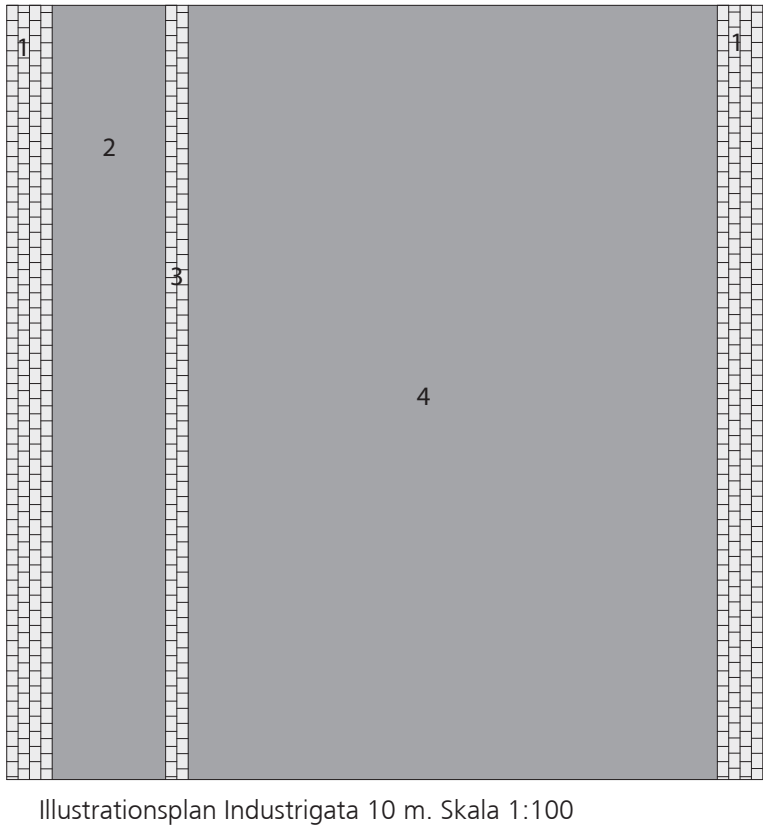
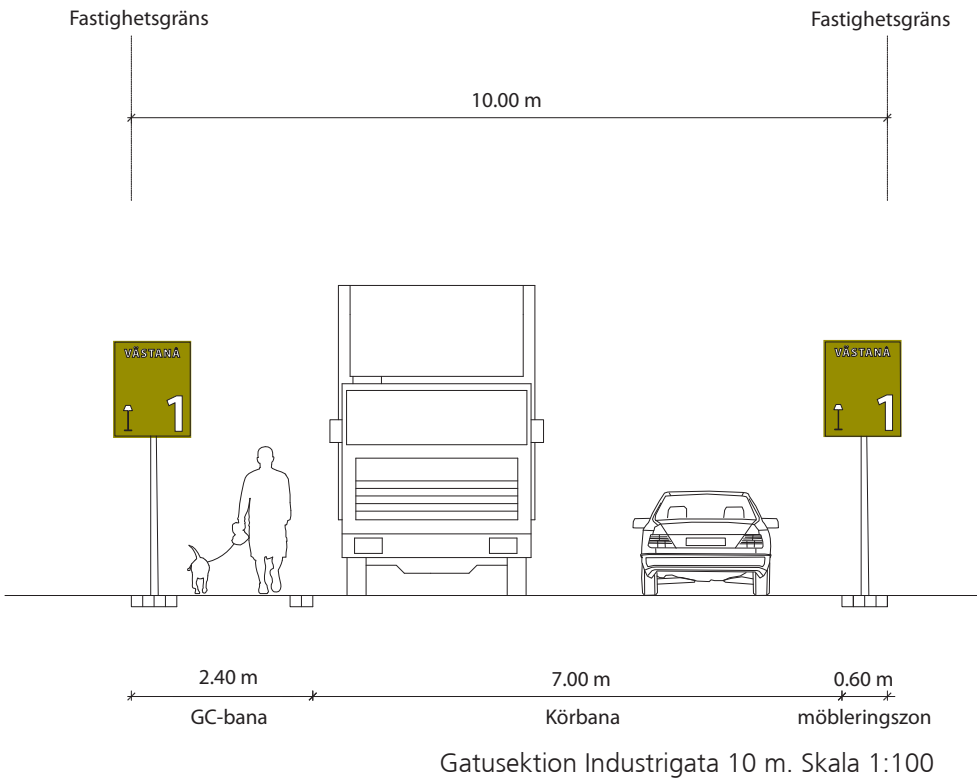
- 1. Skyltning/ belysningszon - fyra rader storgatsten
- 2. GC-bana på båda sidor - asfalt
- 3. Två rader storgatsten
- 4. Körbana - asfalt

Gatusektion 10 m

- 1. Skyltning/belysningszon - fyra rader storgatsten
- 2. Enkel GC-bana - asfalt
- 3. Två rader storgatsten
- 4. Körbana - asfalt

Gatusektion 10 m

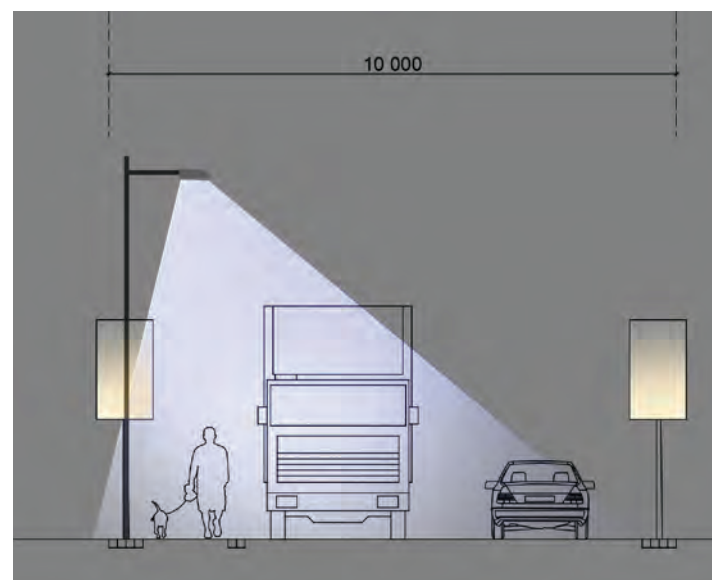
Belysningsprinciper Industriområden

Industriområden med sin tilltagna skala både vad det gäller byggnader och ytor skapar förutsättningar för att också arbeta med en annan skala och utformning även vad det gäller ljussättning. Man kan med fördel arbeta med LED från högre höjd. För att markera entréer och infarter kan man arbeta med varmvit ljusfärg för att på detta sätt skapa en kontrast och markering. Om varje industriområde kommer att ha en signaturfärg i blivande skyltning kan man ta detta vidare för att på ett upplättande sätt färgsätta de annars tråkiga fasaderna. Möjligheten finns då att belysa dem med samma färg i ljuset för att ytterligare förstärka effekten och identiteten i området.

Exempel på befintlig belysningslösning vid industriområden.

Gatusektionen i industriområdena kan belysas med samma princip och armaturtyp som på Huvudgata typ 2. Högre stolpe med gatuoptikarmatur och kallvit ljusstemperatur/ -färg på ljuskällan. Skyltar lyfts fram med hjälp av linjära armaturer monterade direkt på skylt. Linjär armatur används för att minimera bländningsrisker för passerande fordon, cyklister och gångare. Vid entréer till de olika företagsfastigheterna används varmare ljusfärg. Förändringen i ljusfärg mellan väg, skylt och entré skapar en vägledande belysningslösning vilken bidrar till en ökad välkomstkänsla till entrén.

Belysningsprincip Industriområde.

Läs mer om belysningsprinciper generellt i kapitlet Belysning.

ÖVRIGA BELYSNINGSPRINCIPER KOPPLADE TILL VÄGMILJÖER

Fasadbelysning och landmärken

Varje fasad har sitt eget värde och dess belysning bör planeras därefter. Tacksamt är att belysa objekt och fasader placerade på höjder, i siktlinjer och fonder för att förstärka riktningar och rumslighet. Historiska byggander samt de som har ett allmänt värde för stadens kultur och identitet kan också belysas för att förstärka byggnadernas identitet under alla dygnets timmar.

Fasadbelysning tillämpas med fördel genom att belysningsmässigt ha ambitionen att förstärka byggnadens arkitektur genom färg och form. Man når detta genom en medvetenhet i armaturens formspråk, dess ljusspridning samt ljuskällans visuella egenskaper såsom ljusfärg och färgåtergivningsindex.

Väl värt att poängtera när man planerar en fasadbelysning är att undvika bländning för de som vistas på insidan av byggnaden kvällen och nattetid. För att minimera denna risk krävs en medvetenhet i armaturens ljusbild och placering samt hur den riktas.

Extra prioriterade byggnader i Tibro kan vara Kyrkefalla kyrka, INREDIA samt stenbron över Tidan.

Effektbelysning av solitärträd.

Övergångställen

Trafiksäkerheten är den aspekt som är huvudprioriterad gällande övergångsställe. För att göra bilister uppmärksamma på att gående kan komma ut i körbanan kan man arbeta med avvikande färgtemperatur samt ökad belysningsstyrka. Man ska arbeta med en ökad belysningsstyrka i vertikalt plan utan att blända varken bilister eller gående.

Exempel på armaturer att använda

De exempel som redovisas till höger är typexempel för armaturer. Belysningsbranschen utvecklas snabbt och dessa armaturer ska hanteras som typexempel. Vid en framtida investering och beställning är det viktigt att branschens aktuella utbud kontrolleras.

Exempel på armatur, gatuoptik med spilljus för Huvudgata typ 1 samt Centrumringen. Tillverkare Selux, produktnamn Sombreo 300. www.selux.se

Exempel på armatur gatuoptik för vägbelysning till Huvudgata typ 1&2 samt industrigata. Tillverkare Hess, produktnamn Livorno. www.hess.eu

Exempel på armatur för effektbelysning av träd och vegetation på Huvudgata typ 2. Tillverkare Louis Poulsen Targetti, produktnamn Pyros LED. www.targetti.com

Exempel på linjär armatur för belysning av skyltar på industrigata. Tillverkare Luxlight, produktnamn X-line. www.luxlight.se

KVARTERSGATOR

Platsspecifika lösningar

Kvartersgatorna bedöms inte ha samma dignitet i sin funktion som huvudgatorna och gestaltungsprinciperna blir därför platsspecifika. Gestaltungsåtgärder vid Håggetorpsleden redovisas nedan och de för Östra långgatan beskrivs närmare tillsammans med utformningsförslaget gällande intilliggande lokalpark.

Håggetorpsleden utgör en gräns mellan bebyggt område och omgivande odlingslandskap. Intilliggande villor riktar sina baksidor mot vägen vilket ökar upplevelsen av att man färdas genom landsbygd snarare än genom ett tätortsområde.

Likt principen för Huvudgata typ 2 ska omgivande karaktär avspeglas i vägens omgivning, i det här fallet ska landsbygdskaraktären bevaras men tätortskaraktären måste förstärkas.

Utblickarna över odlingslandskapet ska behållas. Tätortskänslan kan förstärkas genom att plantera in träd och buskar med tätortskaraktär på platser som ligger i anslutning till bebyggt område. För att förankra vägen bättre i landskapet planteras vegetationsdungar som bidrar till att ge upplevelsen av att vägen lades där för att runda vegetationen.

En utgångspunkt i förslaget är att förbättra miljön för fotgängare och cyklister. Vegetationen rekommenderas att röjas närmast gång- och cykelvägen vid partier med mycket vegetation. I norra delen bör också det korsande gång och cykelstråket förstärkas ur trafiksäkerhetssynpunkt.

INFARTER

Det finns fyra uttalade entrépunkter till orten vilka idag inte är speciellt tydliga. Väg 49 är en bred väg och det är ett långt avstånd till objekt, såsom träd och byggnader, vid dess sidor. Detta skapar ett otydligt vägrum.

Entréerna vid Väg 49 vid Fågelviksleden och Mariestadsvägen har samma funktion. De är det första mötet med Tibro för bilister längs vägen. De föreslås därför få en likartad utformning som anpassas efter de olika platserna. Vid Skövdevägen bör utformningen tydligt indikera att man här kan svänga av till Tibros centrum. Entrén vid Tibros sydöstra hörn är idag funktionell och vacker och inga större åtgärder krävs.

INFART VÄG 49 - FÅGELVIKSLEDEN

Idag är denna plats storskalig och öppen. Den präglas av höga belysningsmaster och kraftledningarna samt stora öppna fält med gräs.

Entrén kan förtydligas genom att ta ner skalan och med tillägg av mer stadsmässiga element. Sektionen behöver förändras från landsväg till huvudgata, se Huvudgata typ 2.

1. Trädvolym

Med träd skapas en formstark port som entré i vägrummet. Porten består av trädvolym på båda sidor av vägen. Åtta-nio uppstammade björkar planteras i rakt mönster.

2. Stenkross i mönster med stålkant

Träden placeras i en upphöjd volym, ca 20-30 cm hög. Ramen består av en stålkant som fylls med stenkross. Stenkrossen läggs i ett rutmönster skapat av svart och ljus grå/vit sten. Upplevelsen av infarten sker åkandes i en relativt hög hastighet och skalan måste anpassas till detta.

3. Konstobjekt

För att framhäva Tibros identitet (möbler, design, industri) och skapa ett positivt första intryck används stilistiska konstobjekt av möbler (exempelvis stol, lampa, fåtölj, soffa) vid porten. På vägens högra sida lämnas en lucka i trädvolymen där objektet placeras.

4. Allé

Genom korsningen kantas väg 49 och Fågelviksleden av björkalléer. Träden förändrar karaktären på vägen och rummet blir tydligare. Träden placeras på CC-avstånd på 8 meter så att de upplevs som ett sammanhängande objekt i vägmiljön.

5. Refuger

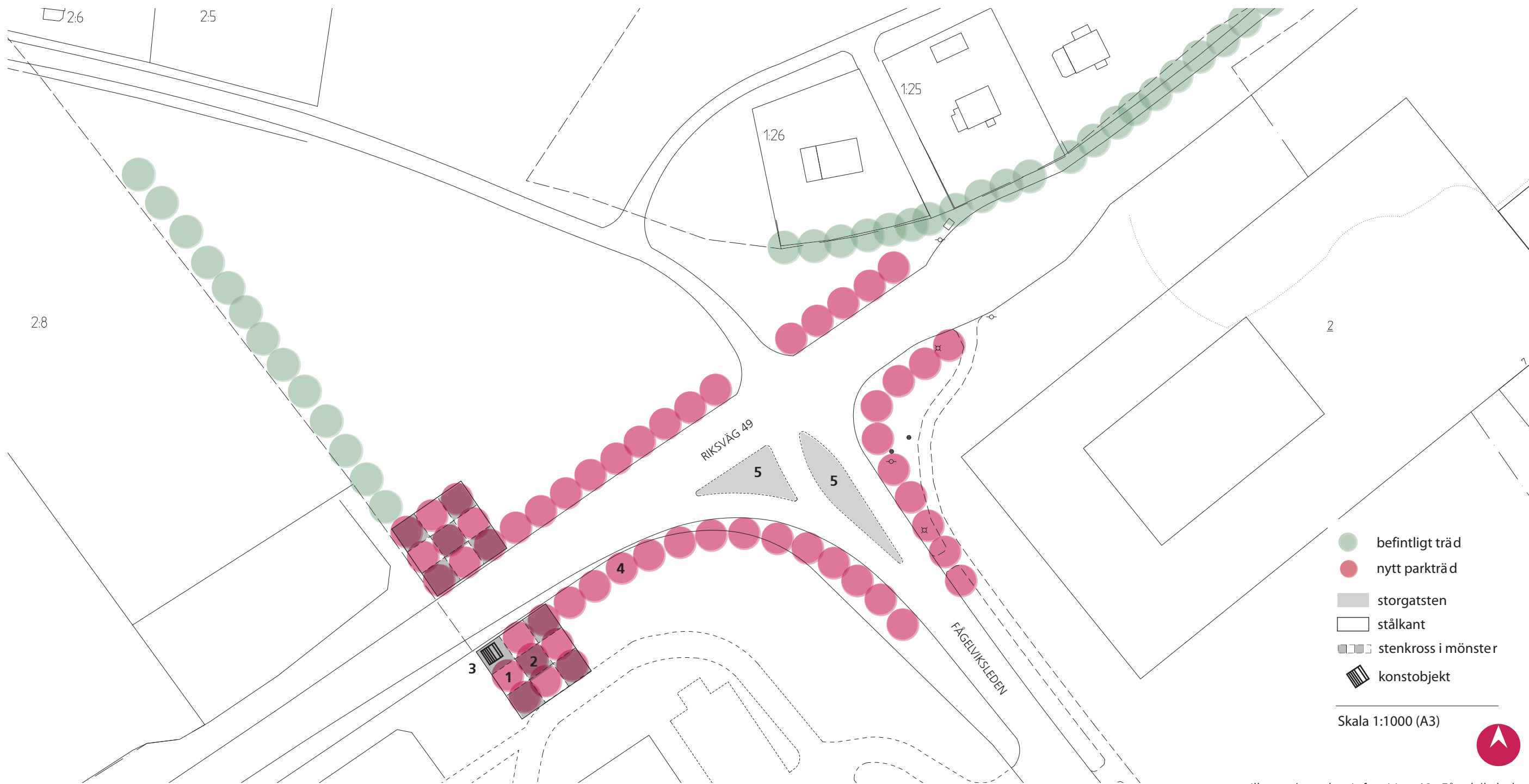
Refugerna i korsningen beläggs med storgatsten satt i betong. Detta skapar ett mer stadsmässigt intryck.

6. Skyltning

Skyltningen vid informationsplatsen bör förstärkas med större och tydligare välkomstskylt. Förslagsvis kan den framtagna färgkoden i skyltprogrammet användas vid informationen.

7. Belysning

Genom belysning kan entréerna förstärkas i mörker. Läs mer under rubriken Belysningsprinciper - infarter.

Illustrationsplan Infart Väg 49 -Fågelviksleden

INFART VÄG 49 - MARIESTADSVÄGEN

Entrén från nordöst omges av jordbrukslandskap. Vägen är storskalig och platsen upplevs splittrad på grund av stora industribyggnader tillsammans med småskaliga jordbruksbyggnader. Platsen behöver en gestaltning som håller den samman. Skalan förändras, gatusektionen förändras från landsväg till Huvudgata typ 2 och stadsmässigheten ökar.

1. Trädvolym

Med träd skapas en formstark port som entré i vägrummet. Porten består av trädvolym på båda sidor av vägen. Åttanio uppstammade björkar planteras i rakt mönster. Volymerna placeras med avstånd från ån och den vegetations som finns runt.

2. Stenkross i mönster med stålkant

Träden placeras i en upphöjd volym, ca 20-30 cm hög. Ramen består av en stålkant som fylls med stenkross. Stenkrossen läggs i ett rutmönster skapat av svart och ljus grå/vit sten. Upplevelsen av infarten sker från fordon i en relativt hög hastighet och skalan måste anpassas till detta.

3. Konstobjekt

För att framhäva Tibros identitet (möbler, design, industri) och skapa ett positivt första intryck används stilistiska konstobjekt av möbler (exempelvis stol, lampa, fåtölj, soffa) vid porten. På vägens högra sida lämnas en lucka i trädvolymen där objektet placeras.

4. Allé

Det finns uppvuxna björkar i en trädrad längs en del av väg 49. Sträckan förbi korsningen kompletteras med björkar så att en allé bildas. Träden håller samman platsen, karaktären på vägen förändras och rummet blir tydligare. Träden placeras på c/c-avstånd på 8 meter så att de upplevs som ett sammanhängande objekt i vägmiljön.

5. Refuger

Refugerna i korsningen beläggs med storgatsten satt i betong. Detta skapar ett mer stadsmässigt intryck.

6. Träd

På Mariestadsvägen finns lönnar planterade på ena sidan. Dessa kan kompletteras på andra sidan vägen.

7. Skyltning

Skyltningen bör förstärkas strax före entréplatsen med större och tydligare välkommenskyt. Förslagsvis kan det framtagna skyltprogrammet användas.

8. Belysning

Genom belysning kan entréerna förstärkas i mörker.

INFART VÄG 49 - SKÖVDEVÄGEN

På denna plats finns inget som indikerar närheten till centrum eller som lockar att svänga av Väg 49. Korsningen är storskalig och trafiktekniskt utformad. Sektionen behöver förändras från landsväg till huvudgata. Entrén kan förtydligas genom att ta ner skalan och tillägg av mer stadsmässiga element. Sektionen förändras från landsväg till huvudgata, se Huvudgata typ 2.

1. Träd

Norra sidan av Väg 49 har på sträckan förbi korsningen en uppvuxen trädrad av björk. Denna behålls och kompletteras på en sträcka före korsningen med uppstammad björk även på södra sidan. Närmare korsningen placeras träden i en båge in mot Skövdevägen vilket skapar en inramning av entrén. Bilisterna upplever att de kommer till en plats och träden ger en riktning in mot centrum. Träden placeras tätare än på den västra sidan, CC-avstånd på 8 m och skapar på sikt ett sammanhängande objekt.

2. Temaplantering

Ytorna framför trädbågarna fylls med lavendel i raka rader. De låga lavendelfälten ger god sikt in mot och ut från Skövdevägen.

3. Refuger

I förslaget har en refug tagits bort och en mindre radie använts i korsningen för att göra trafikmiljön enklare. Den kvarvarande refugen beläggs med storgatsten satt i betong. Dessa åtgärder ger en mer stadsmässig korsning.

4. Skyltning

Det bör tydligt skyltas att denna korsning leder in till centrum. Rekommenderad placering av skyltarna är före allén.

5. Träd Skövdevägen

Träden på Skövdevägen placeras med ett glesare avstånd och sammankopplas med gatusektionen Huvudgata typ 1 Alt B.

6. Befintlig vegetation

För att låta den nya vegetationen ta plats röjs befintliga buskar och träd bort och ytorna bakom träden utformas som öppna lågintensivt skötta ängar.

7. Belysning

Bågen med björkarna belyses så att platsen och den tydliga formen upplevs även vid mörker.

BELYSNINGSPRINCIPER INFARTER

Entréen till centrum är den första bild man får av en stad. Då det stora delar av året är förhållandevis mörkt i Sverige kan belysning vara ett starkt verktyg för att bjuda in förbiresande, skapa ett varmt välkomnande intryck.

Vid av- och påfarter från riksväg 49 vore det bra att med ljussättning tydligt markera och samordna informationen om att det är dags att svänga av. I dessa lägen går naturligtvis trafiksäkerhetsmässiga aspekter först men inom ramen för detta bör man med en innovativ ljussättning kunna skapa lite extra uppmärksamhet. Möjligheten finns att bjuda in till staden genom en avvikande, varmare ljusfärg och på detta sätt skapa en värmande, välkomnande känsla till Tibro som gör att man undermedvetet märker förändringen och närvaron av Tibro. Förutom detta bör man också se över om det finns objekt i anslutning till infarter och entréer som kan effektbelysas för att på detta vis påkalla extra uppmärksamhet.

Genom plantering av nya björkar vid entréer finns möjlighet att belysningsmässigt förstärka den inbjudande och ledande effekten mot Tibro. För att denna effekt ska märkas måste man arbeta med en avvikande ljussättning mot omgivningen. Genom bakbelysta björkar får man en belysningslösning som skiljer sig från omgivningen samt leder in blicken mellan träden, mot Tibro. Ljusfärgen på denna belysningslösning får gärna gå från en kall ton närmast huvudvägar för att gå till en varmare ton ju närmare anslutande gata man kommer. Vid flertalet av entréerna finns förslag på att placera konstverk vilka kan accentueras belysningsmässigt. För att få till detta på ett fördelaktigt sätt kan man på dessa använda en högre belysningsstyrka samt smalare ljusspridning för att få en tydlig accentuering. Vid dessa konstverk finns också flera träd samlade i grupper. Man kan med fördel bakbelysa även dessa träd, men med en högre ljusstyrka än övriga bakbelysta björkar. På detta sätt skapar man en pampig entré till Tibro och markerar på ett tydligt sätt stadens portar.

Läs mer om belysningsprinciper generellt i kapitlet Belysning.

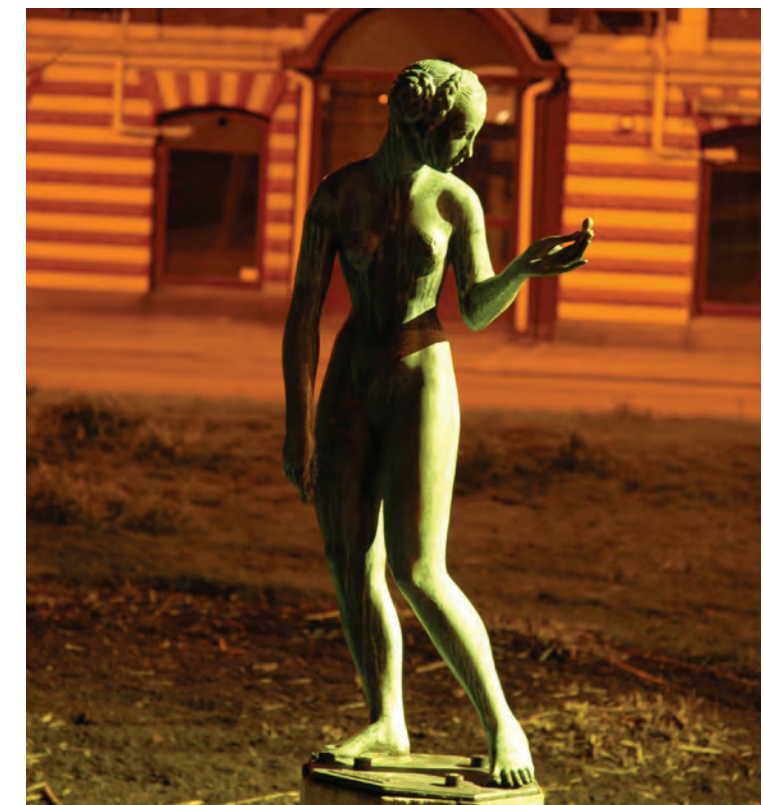
Befintlig miljö i Tibro. Effektbelysning vid reningsdammarna. Foto: Tibro kommun

Befintlig miljö i Tibro. Effektbelysning på Pojken i parken, placerad i järnvägsparken. Foto: Tibro kommun

Effektbelysning på vegetation. Foto: Alingsås kommun. Fotograf: Andreas Milsta. www.lightsinalingsas.se

Liten staty vid Vasaplatsen i Göteborg.

SKYLTPROGRAM

SKYLTERNAS FUNKTION

Industrin är en viktig del i Tibro tätort och Tibros själ och här finns en stark näringslivsorganisation. För att attrahera nya verksamheter och bevara de befintliga rekommenderas att industriområdena ses över. I gestaltungsprogrammet föreslås nya gatusektioner och skyltprogram som ska göra industriområdena mer inbjudande.

Syftet med skyltningen är att stärka varje enskilt industriområde genom att förstärka dess position och tillföra identitetskapande element. Varje område skyltas därför med en egen färg vilket ger området ytterligare ett kännetecken förutom sin benämning. Åtgärden leder även till att orienterbarheten ökar. Skyltarna rekommenderas stå vid industriområdenas entréer samt längs med industrigatorna.

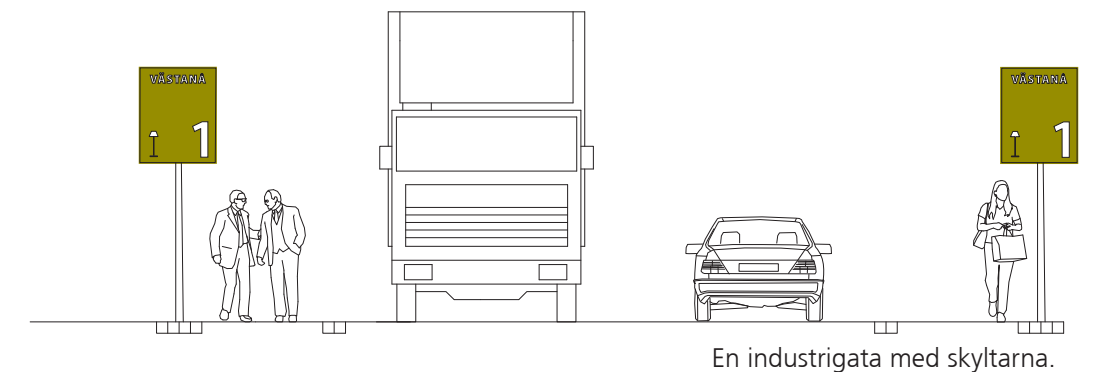
Följande illustrationer är ett förslag på skyltarnas utformning, se illustrationer för skyltning i industriområden. De är uppseendeväckande och signalerar ett modernt och nytänkande inslag i en miljö som generellt går i grått. Skyltarna bör synas från intilliggande vägar och verka inbjudande och bidrar till att skapa ett positivt intryck av industrierna.

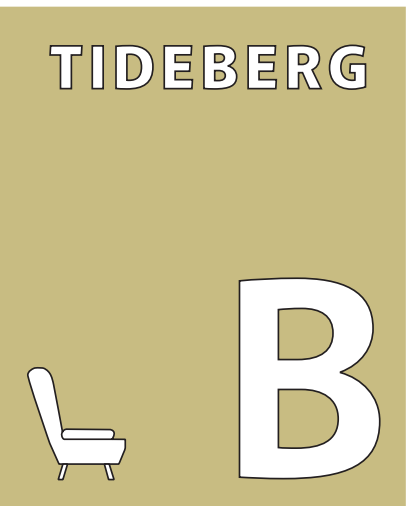
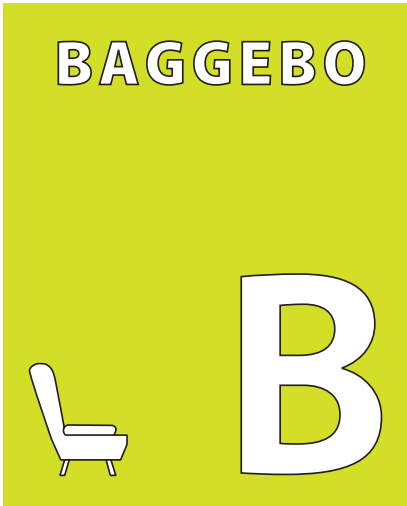
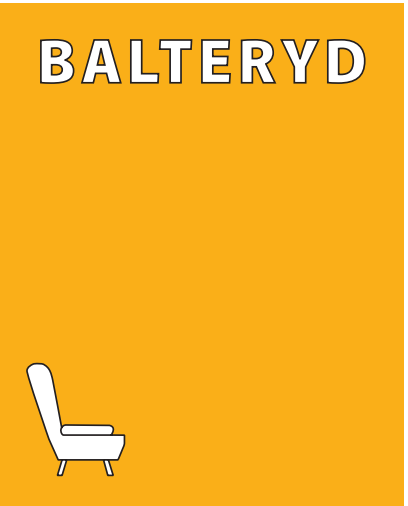
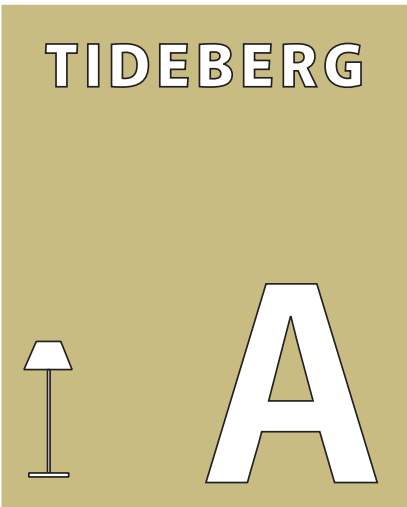
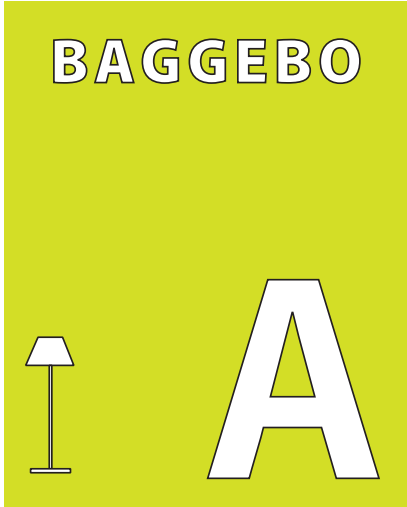
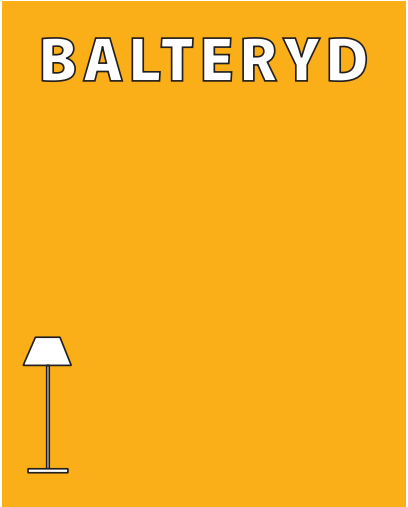
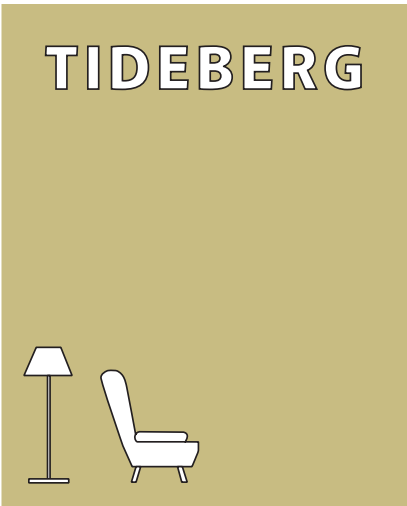
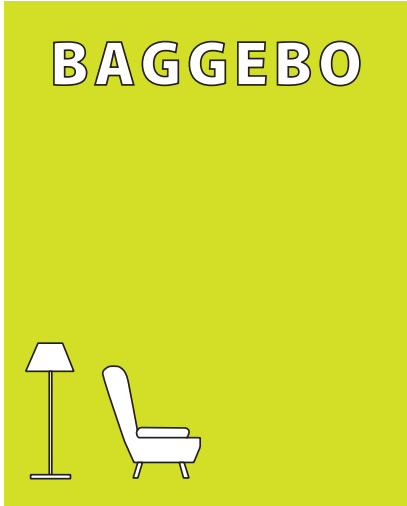
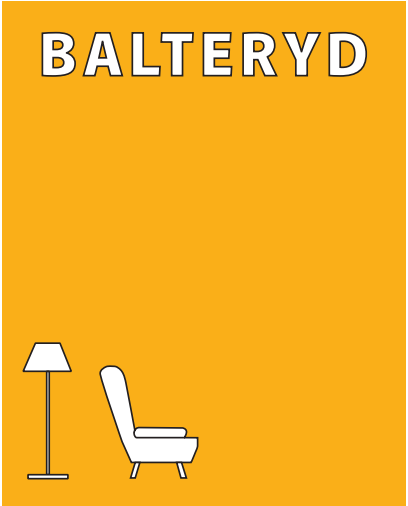
Symbolerna på skyltarna är knutna till möbeltillverkningen som kännetecknar Tibro. Bokstäver eller siffror kan användas för att koppla fastigheter till en speciell skylt.

Förslagsvis redovisas rätt färg tillsammans med rätt område även på tätortens informationsskyltar.

Skyltarnas olika färger och typsnitt ingår i Tibros grafiska profil och skyltarna har därmed en koppling till Tibro som helhet. Skyltarna ägs av kommunen och ska inte innehålla reklam eller loggor för specifika företag.

I skyltprogrammet finns även ett förslag på skyltning vid gång- och cykelvägar. De skulle kunna visa vägen till de största målpunkterna i Tibro , exempelvis centrum, Tidän, INREDIA och Stadsparken. Skyltarna skulle även kunna visa vägen till Hjo, Karlsborg och Skövde.

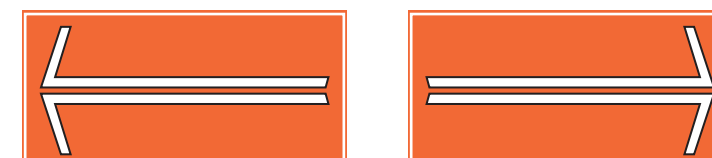
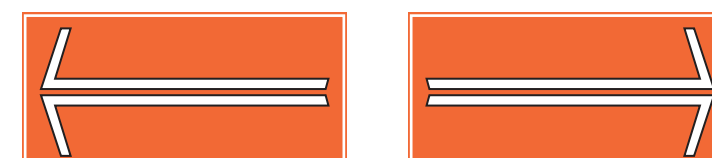
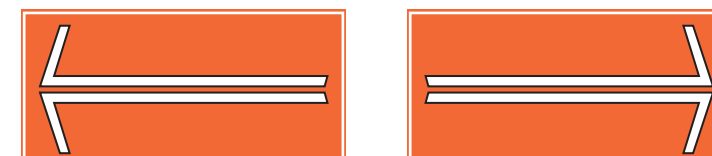
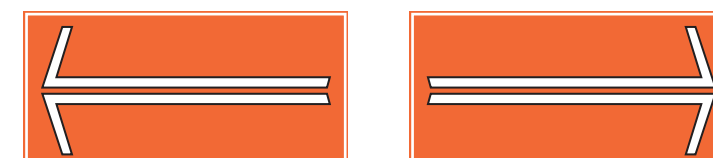

Förslag på skyltarnas utformning - industriområden

Förslag på skyltarnas utformning - gång- och cykelväg

Förslag på skyltarnas utformning - gång- och cykelväg

KARLSBORGSBANAN

Det finns en framtidsvision om att Karlsborgsbanan byggs om till en gång- och cykelväg. För tibroborna innebär det nya stråket att man snabbt kan färdas från östra till västra Tibro och vidare mot Fagersanna och Karlsborg i öster och på sikt Skövde i väster. Järnvägen går idag igenom hela Tibro.

I möblering- och planteringszonen rekommenderas en nyplantering av trädrader för att förstärka cykelstråkets sträckning. Där skapas även möjlighet att ordna sittplatser i form av bänkar. Vid strategiska platser kan det finnas en större yta som rymmer både bänkar och bord.

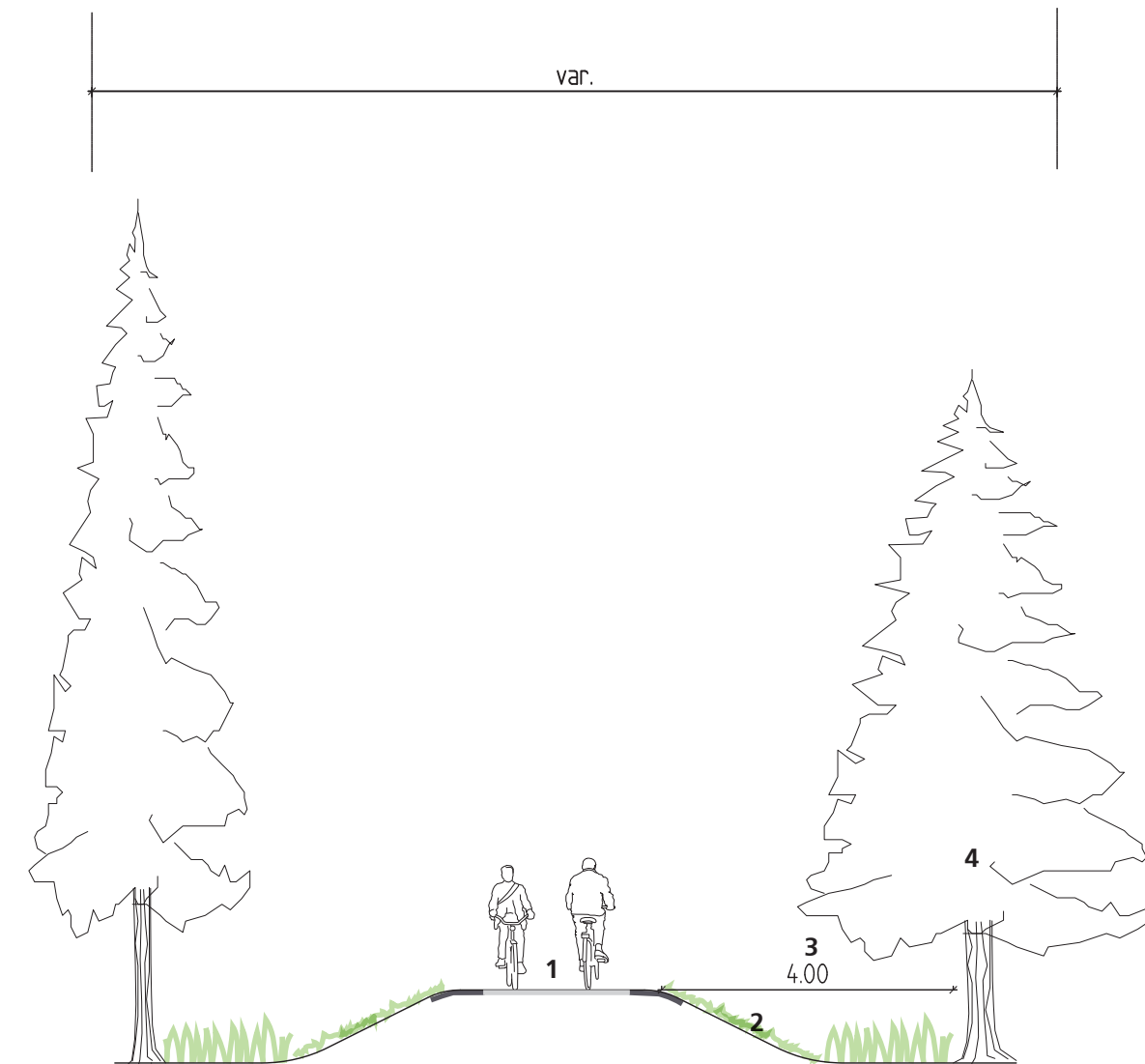
Cykelstråket skulle kunna belysas för att möjliggöra en hög användningsfrekvens. Exempelvis med pollare som har rörelsesensor.

Där det är lämpligt kan gamla element tillhörande järnvägen bevaras, det ger ett historiskt värde.

Möjlighet att anlägga ridväg i anslutning till Karlsborgsbanan bör utredas.

Karlsborgsbanan - landsbygden

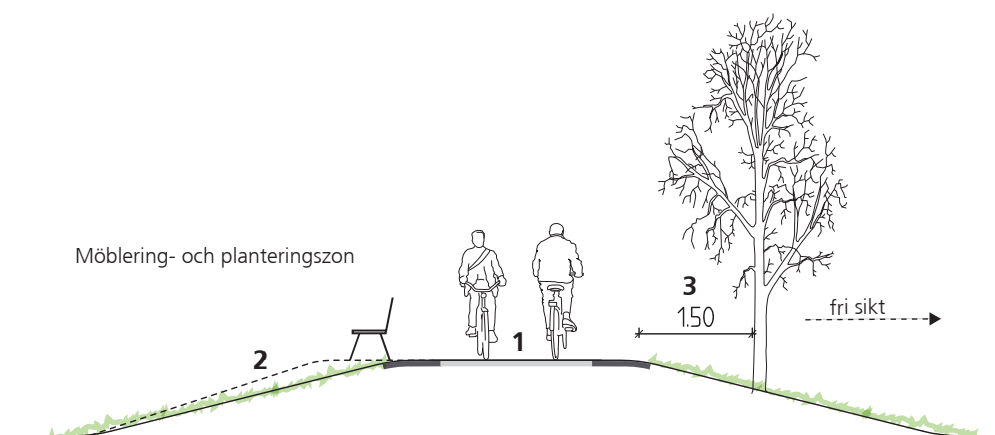
1. Ny cykelväg, asfalterad yta minst 3 m. Total bredd bör minst vara 3 m, där resterande ytor kan utföras med krossmaterial. Måttet på 3 m rekommenderas för framförel av driftfordon.
2. Bevara släntlutningen vilken har ett historiskt värde och ger karaktär till sträckan. Slänten bör skötas genom slåtter och hållas fri från uppväxande sly.
3. Rekommenderat minsta avstånd till vegetation.
4. Om sträckan upplevs otrygg på grund av för dåligt ljusinsläpp kan vegetationen gallras i anslutning till cykelstråket. Siktlinjer till Tidan bör skapas.

Principsektion Karlsborgsbanan - landsbygd

Karlsborgsbanan - tätort

1. Ny cykelväg, asfalterad yta minst 3 m. Total bredd bör minst vara 3 m, där resterande ytor kan utföras med krossmaterial. Måttet på 3 m rekommenderas för framförel av driftfordon.
2. Släntlutningen flackas ut och gräsbekläs vilket skapar möjlighet till en större möblerings- och planterings zon. Vid placering av bänk bör slänten lokalt byggas ut till en hylla.
3. Rekommenderat minsta avstånd till vegetation.

Principsektion Karlsborgsbanan - tätort

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR GRÖNOMRÅDEN

ÖVERGRIPANDE PRINCIPER FÖR GRÖNOMRÅDEN

En utmaning i Tibro är hur man ska hantera all grönyta som idag mestadels består av klippt gräs. En viktig del i gestaltungsprogrammet är därför att beskriva hur det resurskrävande gräset kan ersättas med ett mer ekonomiskt, effektivt och attraktivt sätt att arbeta med grönytorna.

Miljö

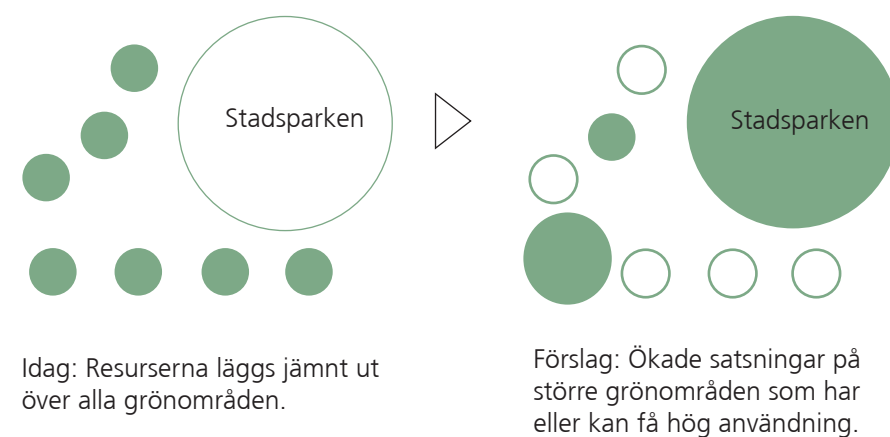
Klippt gräs i den här omfattningen har låga naturvärden och leder till utsläpp av fossila bränslen.

Social miljö

Genomgående för alla grönområden är tanken att koncentrera aktiviteter och samla människor till gemensamma ytor. Förbättra möjligheten för gemenskap. Det är en del i visionen om att skapa mötesplatser för alla intressen och skapa inbjudande rum där invånarna kan träffas.

Fördelning av resurser

Resurserna rekommenderas bli koncentrerade till större centrala parkområden som Stadsparken, vissa områden vid Tidan och Tibrobäcken samt de grönområden som idag har intressanta funktioner eller kan få sådana. Mindre frekvent använda eller helt oanvända grönytor bör få en utformning som lämpar sig för låg aktivitet och extensiv skötsel.

Tanken är att fördela resurserna för drift och underhåll på ett effektivt sätt och samtidigt kunna skapa en mer variationsrik och karaktärskapande grönstruktur. Idag är alla grönområden likartade i sin utformning och karaktärsskillnader skulle främja tydligheten och orienterbarheten i hela Tibro.

I gestaltungsprogrammet har alla Tibros grönytor delats in i olika grönområdestyper. De skiljer sig åt i karaktär, användning och skötselintensitet samt vilken roll de spelar för tätorten. Den ökade diversifieringen bidrar till att alla kan hitta en plats för sina intressen, från de mer ordnade till de oordnade platserna. Genom att man satsar resurser på de mest besökta parkerna säkerställs också att besökande exponeras för Tibros gröna kvalitéer.

Masterplan - grönområdestyper och vattenvärden är vägledande för hur Tibros grönområden kan hanteras vid förnyelseplaner. Inkluderat i masterplan ingår även utvecklingsskisser för Tidan och Tibrobäcken vilket behandlas i ett eget kapitel. Nedan redogörs översiktligt för vad varje grönområdestyp innebär.

På nästföljande sidor illustreras utformningsförslag tillsammans med tillhörande gestaltungsprinciper, som gäller för varje liknande områdestyp.

Stadsparken

Parken med högst dignitet och Tibros hjärta. Här skapas miljöer där kommunala aktiviteter kan arrangeras och där människor kan mötas.

Stadsparken sköts regelbundet med hög intensitet, något som blir möjligt när resurserna fördelas om. Det är viktigt att Stadsparken upplevs trygg och signalerar omsorg i miljön. Det ska märkas när man är i Stadsparken såväl på artvalen, som i vegetationen och på utrustningen t.ex. bänkar och papperskorgar.

Gestaltungsprogrammet innehåller ett utformningsförslag för Stadsparken.

Lokalparkerna

Lokalparkerna syftar till att försörja de närmsta kvarteren med en attraktiv parkmiljö där man kan vistas, leka, umgås eller promenera. Lokalparkernas placering har strategiskt valts ut beroende på grönytans befintliga läge i Tibro, närheten till bebyggelse och brukare och sammankoppling med gångstråk.

Gestaltungsprogrammet innehåller två utformningsförslag och principer som är tillämpliga på övriga lokalparker.

Vägmiljö

Väg 49 och Fågelviksleden trafikeras av många bilförare. Oavsett om målet är Tibro eller bara förbipassage skall föraren inte kunna passera utan att uppleva Tibro!

Som utropstecken längs vägsträckan skapas därför strukturrika planteringar som sticker ut. Planteringarna skapar ett positivt första intryck av Tibro och en positiv trafikantupplevelse. Ordet formstark, mönster och design är viktiga ord som ska genomsyra dessa platser.

Gestaltungsprogrammet innehåller ett utformningsförslag och principer som är tillämpliga för övriga vägmiljöer.

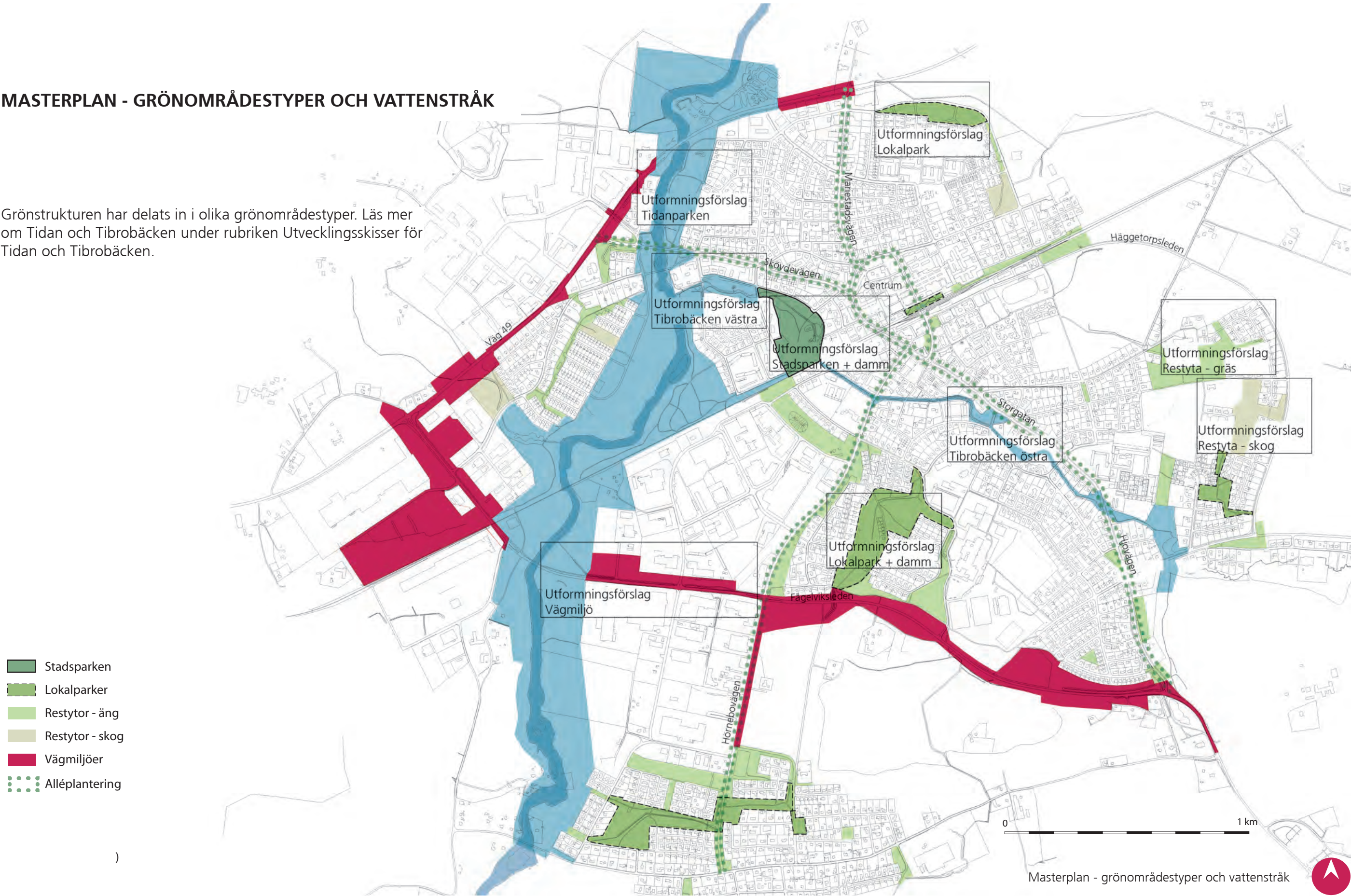
Restytor

Övriga grönytor som saknar en definierad funktion ska hanteras genom att skapa lösningar med extensiv skötsel. Klippt gräs ska anses som en lyxvara och finnas där det klippta gräset har en funktion. Som en del i resursfördelningen av drift och underhåll förskjuts resurserna från restytorna till Stadsparken och lokalparkerna.

Gestaltungsprogrammet innehåller principer för hur man kan utveckla restytor.

MASTERPLAN - GRÖNOMRÅDESTYPER OCH VATTENSTRÅK

Grönstrukturen har delats in i olika grönområdestyper. Läs mer om Tidan och Tibrobäcken under rubriken Utvecklingsskisser för Tidan och Tibrobäcken.

ÄNGSETABLERING

Det gestaltningsmässiga målet med att anlägga äng är att sänka skötselkostnader och höja naturvärden. En äng innehåller många arter av växter och är en levnadsmiljö för djur, exempelvis många insekter. Positiva följd effekter av en äng är även att människor kan plocka blommor fritt och få en närmare känsla till en mer friväxande natur mitt i tätorten. Idag kan man finna fler och fler exempel på ängar i stadsmiljöer vilket troligtvis betyder att ängen är på väg att bli ett populärt inslag i våra tätortsmiljöer.

Att anlägga en äng kräver dock kunskap och planering. Nedan följer en övergripande text på ängens krav på jord, anläggning och skötsel. Förslagsvis kan kommunen utforska ängsplantering på en försöksplats innan fler anläggs i tätorten.

Jord

En mycket förenklad jordartskarta visar att Tibro har ler-siltjord med partier av moränlera och morän. Analyser av jorden bör göras för att veta hur den ska bearbetas före anläggandet. Blomsteräng fungerar på både grusiga och leriga jordar. Jorden bör inte vara alltför näringsrik, speciellt bör kväve- och fosforhalterna vara låga. Två alternativ att använda för att sänka näringsinnehållet är att bana av det övre matjordslagret alternativt att djupplöja och få fram alven.

Anläggande

Olika metoder kan användas för att anlägga ängen. En bra metod är färskt slaget hö från trakten om det finns att tillgå. Höet ligger och torkar varefter man rör runt i det och låter det ligga kvar. Fröblandningar finns att köpa som är anpassade till olika platser och specialblandningar går att köpa. Det är viktigt att använda fröblandningar som har lokal anknytning eller innehåller arter som man vet finns i den lokala omgivningen. Detta för att bevara traktens flora och minska risken för nya aggresiva arter.

Rekommenderad tid för sådd är tidig höst. För att snabbt få blomsterresultat kan frön av ettåriga åkerväxter sås in. Det finns också färdiga ängsmattor att direkt anlägga. Dessa kan rekommenderas på mindre ytor då de ger ett snabbt resultat men är dyra i inköp.

Skötsel

Ängen slås varje år, en eller ett par gånger beroende på ängstyp. Detta sker oftast från början på augusti till september. Lie eller knivslåtermaskin kan med fördel användas. Höjden bör inte vara lägre än 5 cm, höet ligger kvar några dagar för att fröa av sig och transporteras sen bort. Exakt skötselmetod bör utredas då man vet om platsens förutsättningar och ängstyp.

VÄXTLISTOR I GESTALTNINGSPROGRAMMET

Hantera växtlistorna som vägledande för vilken karaktär som ska skapas. I kommande skeden bör dessa undersökas vidare beroende på markförhållanden och ståndortskrav. Jorden bör analyseras för att använda arter som passar på den specifika platsen.

Tibro ligger i zon III, alla föreslagna arter är dock hårdiga från zon IV. Växternas ståndorter är platsspecifika och bör undersökas för varje art. Det kan finnas mikroklimat som gör att arter med lägre tålighet än föreslagna går att använda, detta bör också undersökas i kommande skeden.

TRÄD I TIBRO

Träden har ett högt symboliskt värde i Tibro då träden och materialet trä är en viktig del i Tibros själ. Träden i Tibro bör främjas och uppmärksammas mer, såväl befintliga som framtidens nyplanterade träd. Träd som finns inom det offentliga rummet kan markeras med en skylt som redovisar art och sort. Trädens betydelse och roll i samhället bör förmedlas och dicsuteras med medborgarna så att alla gemensamt ska vilja bevara Tibros gamla träd i offentliga miljöer såväl som på privata tomter.

DAMMAR OCH SÄKERHET

Dammar och vattendrag i offentliga miljöer ger ofta upphov till en diskussion kring säkerhet. I framtiden blir det troligtvis ett ökat behov av att lösa dagvattenhanteringen lokalt, där dammar då blir ett vanligare inslag i stadsmiljön.

Positiva aspekter,

- Hög samhällsnytta, hantering av dagvatten.
- Skapar levnadsmiljöer för flora och fauna, naturvärdet ökar.
- En attraktiv utformning skapar en variationsrik miljö för människor att vistas i.

Rädslan för att ha öppna vattenytor i offentliga miljöer beror troligtvis på en oro för drunkningsolyckor. En direkt åtgärd är att stängsla in vattnet vilket Stadsparken är ett exempel på idag. Stängslet skapar dock en känsla av att vilja skärma av vattnet och en direkt otillgänglighet för djur och människor. Dammens attraktionskraft minskar betydligt.

Gestaltungsstrategier för att öka tryggheten vid dammar,

- Utforma flacka stränder så att det blir lättare att ta sig upp.
- Skapa en "säkerhetszon" av planteringsytor som skapar ett avstånd mellan vatten och människa. Saknas säkerhetszon" bör vattenlinjen synas tydligt.
- I dammens djupaste del kan ett skyddsnät monteras under vatten för att hindra att barn kommer till skada om de trillar i.
- Inarbetade gestaltungsåtgärder, exempelvis i Stadsparken, där stålsteg sätts fast i den föreslagna muren.
- Attraktiva omgivningar som leder till en närvaro av människor. Fler människor som kan agera.

STADSPARKEN

Tibros gröna hjärta. Stadsparken hanteras som Tibros finaste park med högst dignitet. Placeringen mitt i Tibro med närhet till centrum och Tidan gör parken viktig i sambandet mellan centrum, Tidan och festivalområdet. Den är ett vackert besöksmål dit alla Tibrobor kan gå för att exempelvis fira helgdagar.

Gräsänder i Stadsparken.

1. Ängsplantering

Som ett resultat av att klippt gräs ska bli en lyxvara i Tibro behöver stora ytor lämnas med högre gräs eller anläggas med ängsplantering. Låt ängen och det klippta gräset skapa formstarka mönster. Stigarna som uppstår gör området tillgängligt för vistelse.

2. Blickfång

Ett blickfång som syns från många olika håll ger karaktär till platsen. Prydnadskörsbären, *Prunus sargentii* - bergskörsbär, planteras i rader i en plantering av marktäckande perenn eller buske.

3. Avgränsningar

Gränser och rumslighet förstärks genom exempelvis häckplantering. Genom att bryta upp stora ytor i lite mindre rum skapas bättre förutsättningar för människor att finna en plats att vistas på.

4. Skogsparti typ 1

Här tillförs regelbundna skötselinsatser. Döda träd tas bort. Äldre, grövre och ädla träd bevaras. Sly och sikthindrande mellanskikt i vegetationen röjes. Inplantering av blommande fältskikt.

5. Skogsparti typ 2

Den naturliga igenväxningen bevaras och tillåts att fortsätta. Döda träd och fallna träd lämnas kvar om de inte utgör risk att falla över gångstråk. För trygghetskänslan röjs mellanskikt 10 m ut från gångbanan.

6. Perennplantering

Välskötta perennplanteringar signalerar en omhändertagen miljö. Heltäckande rabatter eftersträvas, vilka på sikt kommer att leda till låga skötselkostnader.

7. Buskar/karaktärsvegetation

Liknande funktion som perennplanteringarna. Placeras strategiskt där det är viktigt att förstärka parkkänslan. Växtval enligt växtlistan. Undvik stora och höga buskplanteringar i direkt anslutning till gångstråk på grund av trygghetskänslan.

8. Parkens entréer

Förstärk entrékänslan och ta bort staket. Istället för fasta hinder som staket kan vegetation och bänkar hindra oönskad trafik.

9. Dammen

Dammen och Tibrobäcken förändras till att bli ett sammanhängande vattenobjekt. I dammen anläggs en lite större ö istället för de två små som finns idag. Ön kompletteras med fler träd. Botten kan utformas för att skapa bättre vattenströmningar och miljöer för fiskar. Bäckens behåller sin stenbelagda kant i väster. I öster förändras dammen och får en mer urban och inbjudande karaktär. Kanten förändras till en stabil formstark kant av granitstenmur. Muren får en synlig höjd utåt så att den även fungerar som avgränsning istället för staket. Människor skall kunna stå vid muren och titta ut över dammen och stadsparken. (Som en extra säkerhet kan ett stålsteg fästas på insidan av muren.)

Den östra kanten får en större träbygga som svävar ut över vattnet. Detta ger en bättre tillgänglighet till dammen med

möjlighet att sitta nära vattnet. I slänten ner mot dammen skapas sittmöjligheter i en sitttrappa. Trappan utformas med bredare och högre steg för god sittkomfort. Platsen blir som en amfiteater i miniformat och skulle kunna användas exempelvis av skolbarn.

Förslagsvis kan träbryggan belysas underifrån. Möjlig effektbelysning på de två små öarna.

10. Cykelparkering

Cykelparkering finns vid de större entréerna.

11. Inplantering av nya träd/karaktärsvegetation

För inplantering i de skogslika områdena används liknande arter som idag. För övriga ytor används träd med en mer parkliknande karaktär. Växtval enligt växtlistan.

12. Aktivitet

Koncentrera aktiviteten till ett par platser. Där främjas möten genom rumslighet, utrustning och karaktär. God sikt för trygghet. Lekplatsen är en viktig samlingsplats och genom gallring av vegetation knyts lekplatsen ihop med resten av stadspaken. Även lekplatsen skall ha hög dignitet i jämförelse med Tibros övriga lekplatser. Utrustningen rekommenderas att anpassas till barn i olika åldrar samt att ge föräldrar möjlighet att samlas kring möbelgrupper där de har uppsikt över leken.

13. Utveckla Tibrobäckens bottentopografi

Behåll Tibrobäckens relativt raka linje, detta för att behålla en stadsmässig karaktär. Inuti bäckfåran bör bottentopografin förändras och varieras. Det är möjligt att skapa meandringar inuti bäckfåran samt variera höjder för att skapa fall i vattendraget.

Skogspartityper, skötsel

Befintligt läge i Stadsparken är att skogen är tät och hindrar sikt. Detta kan leda till känslor som otrygghet och osäkerhet, speciellt i anslutning till gångstråken. Illustrationen är en typsektion på Skogspartityp 1, läs mer om detta under rubriken Restytör - röjning.

Genom att röja bort sly och stamma upp större träd kan överblickbarheten på området öka. och därmed arbetar Tibro aktivt med att skapa miljöer där invånare kan känna sig trygga. Skötsel enligt Skogspartityp 2, läs mer om detta under rubriken Restytör - röjning.

Ombyggnad av dammen

Skala 1:200

Sektion b-b¹

Skala 1:200
Sektion a-a¹

Karaktärsskapande element

Det ska märkas när man promenererar in i Stadsparken. De igenkännande tecknen kan vara en känsla av högre omsorg i valet av växtmaterial och utrustning samt hur parken lysas upp kvällstid.

Vegetation

Fokus ligger på att välja arter som har speciellt utseende i sina blommor och blad, karaktäristisk bark och grenverk samt stark höstfärg.

Växtlista

Träd:

- Cercidiphyllum japonicum E - katsura
- Magnolia (olika sorter) - Magnolia.
- Larix (olika sorter) -lärk.
- Prydnadskörbär olika sorter, ex Prunus sargentii
- Pterocarya fraxinifolia fk Uppsala E - kaukasisk vingnöt
- Salix x sepulcralis 'Chrysocoma' - kaskadpil
- Juglans cinerea fk Örebro E - grå valnöt
- Juglans mandshurica - manchurisk valnöt
- Taxus baccata - idegran

Buskar:

- Euonymus (olika sorter) - benved
- Rhododendron olika sorter.
- Syringa (olika sorter) - syrén

Häck

Fagus sylvatica - bok. Används till parkens ytterkanter. Rekommenderad höjd 1 m.

Lökplanteringar i rabatter och i gräsytor.

Belysningsprinciper för Stadsparken

Stadsparken har idag en mörk och ogästvänlig framtoning med ett alltfört stort avstånd mellan armaturer och vegetation som skymmer ljusbilden. Vegetationen kan med fördel användas som ett inslag i ljussättningen och skapa såväl ledande som effektfulla inslag i ljusbilden. Vattnets närvaro i form av Tibrobäcken är också möjlig att använda och förstärka genom belysning.

Den äldre stenbro som finns söder om Stadsparken utgör en naturlig start på vandringen mellan bostadsområdet och stadsparken. Man kan arbeta med belysning i träd och vegetation samt förkorta avstånden mellan stolpplaceringar samt se över valet av armatur och ljuskälla för att på detta sätt skapa en mer enhetlig belysningslösning.

Fördelaktigt hade också varit att röja ett antal träd för att på detta sätt skapa en större överblick i parken och också stärka trygghetskänslan. Genom detta hade man också gjort så att den vackra stenbron skulle kunna ta mer plats och utgöra en tydligare fond från fler platser.

I valet av armatur bör högre dignitet råda vad det gäller Stadsparken. Man kan också arbeta med färgade stolpar för att på detta sätt skapa en tydlig markering av att man befinner sig i Stadsparken.

Gångstråk in i Stadsparken kvällstid.

Lekparken i Stadsparken kvällstid.

Inspirationsbild, effektbelysning klätterställning.

LOKALPARKER

De mer detaljerade utformningsförslagen i gestaltningsprogrammet ska vara vägledande för hur Tibro kommun kan arbeta vidare med alla grönområden inom samma kategori.

Här redovisas generella principer gällande lokalparker. Vilka problem som bör uppmärksammas och vilka aspekter som ska vara med.

Brister idag

Ur analysen har följande problem uppmärksamrats vilka bör åtgärdas i arbetet med lokalparkerna.

- Otydliga gränser mellan offentligt och privat - bör åtgärdas med någon typ av rumslig avgränsning.
- Grönområdena har idag ofta en flytande gräns mellan park och omgivning.
- Möjlig konflikt mellan trafik, lek och övriga aktiviteter.
- Befintliga planteringar som på grund av för låg skötselintensitet har utvecklats i fel riktning - de kan förbättras genom ökade skötselinsatser och på så vis kan Tibro dra nytta av tidigare investeringar.
- De stora ytorna skapar inga naturliga mötesplatser. Skapa mötesplatser som är mindre till ytan och som har tydlig rumsbildning.

I Tibro, otydlig gräns mellan offentligt och privat.

Aktivitetsyta

I en mindre ort som Tibro bör människor samlas snarare än att spridas. I varje lokalpark koncentreras aktiviteterna till en central del i området.

De idag stora ytorna bryts ned till mindre rum. Aktivitetsytorna omgärdas av vegetation karaktäristisk för lokalparkerna eller andra typer av avgränsningar, exempelvis utrustning.

Det ska finnas möjligheter att utnyttja vackert väder. Vid aktivitetsytorna finns lämplig utrustning i form av bänkar, bord och belysning, läs mer om möbler i kapitlet Möbler.

Någon typ av ordnad aktivitet bör finnas, exempelvis lekplats, bollplan, grillplats eller boulebana.

Rörelse och tillgänglighet

Gångvägar hanteras också med principen samla snarare än att sprida. Förstärk viktiga gångstråk där människor kan få en vardaglig social kontakt. Gångvägnätet ska också möjliggöra en promenadslinga med hjälp av intilliggande kvartersgator.

Fullgod belysning bör finnas längs med de viktigaste gångstråken.

Ökade skötselinsatser kring gångvägar och sittplatser ökar upplevelsen av omhändertagen miljö. Cykelparkeringar ska finnas så att människor kan komma på "besök" till parken. Gångvägarna anläggs av material med god tillgänglighet.

Belysning

Närheten till bostäder, lekparker och den familjära känslan ska vara märkbar. Belysningsmässigt kan man nå detta genom en varm ljusfärg samt att man på lekparker arbetar med färgat ljus och även tillämpar exempelvis interaktiva lösningar där barnen själva kan ställa in vilken färg de önskar, blanda färger för att se på dess samverkan med mera.

Förstärk lokalparkerna i tätorten

Det ska märkas när man går in i en lokalpark. Entréer markeras visuellt för att förstärka känslan av att träda in i parken. Ett blickfång som syns från många olika håll ger karaktär till platsen och får människor att uppmärksamma platsen utifrån. Stora täta planteringar bör utredas om de hindrar siktlinjer, selektiv röjning kan öppna upp parken mot omgivningen.

Otydliga gränser mellan offentligt och privat åtgärdas för att förtydliga hur parken får användas. Tydliggör skillnaden mellan trafikmiljö och park genom olika rumsliga avgränsningar.

Olika typer av häckplantering används i första hand som avgränsningar. Utred nödvändigheten och utformningen av staket om sådant existerar idag, kan de ersättas av häck, bänkar eller ett mer detaljrikt staket.

Grönstruktur

Klippt gräs ska ha en tydlig funktion, exempelvis i direkt anslutning till gångstråk eller på aktivitetsytor. Gräset klipps längs med gångstråken. Där marken ej används anläggs äng. Formstarka ängsplanteringar kompletteras med träd och buskar. Läs mer om olika principer för hur man kan hantera oanvända gräsytor under grönområdestypen Restytor. Gränsen mellan klippt gräs och ängsplantering skapar en rumslig indelning vilket man kan utnyttja i utformningen.

Karaktärsvegetationen placeras strategiskt där det är viktigt att förstärka parkkänslan. Vegetation väljs i enlighet med växtlistan.

Undvik stora och höga buskplanteringar i direkt anslutning till gångstråk för att inte skapa otrygghetskänslor.

På större ytor i lokalparken finns utrymme för temaplanteringar. Läs mer om temaplanteringar under grönområdestypen Vägmiljö.

De naturlika planteringarna hanteras enligt två principer, se principsektioner i avsnittet om Stadsparken.

- Skogspartityp 1 - Här tillförs regelbundna skötselinsatser. Döda träd tas bort. Äldre, grövre och ädla träd bevaras. Sly och sikthindrande mellanskikt i vegetationen röjes. Inplantering av blommande fältskikt.
- Skogspartityp 2- Den naturliga igenväxningen bevaras och tillåts att fortsätta. Döda träd och fallna träd lämnas kvar om de inte utgör risk för allmänheten. För trygghetskänslan röjs mellanskiktet 10 m in från gångbanan.

I Hörnebo finns det ett antal mindre lekplatser. Istället för att ha många små samlas leken till en större lekplats i lokalparken, på platsen där pilen visar.

I Hörnebo omfördelas lekplatserna. De mindre lekplatserna tas bort och istället skapas en större lekplats i lokalparken. Pilen visar var i lokalparken den nya lekplatsen ska finnas.

Växtval i lokalparkerna

Lokalparkerna ska vara knutna till grannskapet och det är de omgivande trädgårdarna som sätter sin prägel på utrustning och växtval.

Doftande och fruktbärande träd och buskar kan med fördel användas i en lokalpark, frukten kan ätas och de signalerar att parken är till för att vara i.

Växtlista

Träd:

- Acer pensylvanicum - strimlönn
- Betula albosinensis - kopparbjörk
- Cercidiphyllum japonicum E - katsura
- Magnolia (olika sorter) ex Magnolia kobus & Magnolia salicifolia 'Wada's memory'.
- Prydnadskörsbär olika sorter, ex Prunus 'Accolade'

- Sorbus (olika sorter) -rönn. Exempelvis Sorbus 'Dodong' E
- Salix fragilis 'Bullata' - bollpil
- Taxus baccata - idegran
- Fruktbärande träd, sorter av äpple, körsbär, plommon, päron

Buskar:

- Amelanchier (olika sorter) - häggmispel. Ex Amelanchier lamarckii (Tips, lite halvt uppstammad är den vacker ståendes bland marktäckare)
- Buddleja davidii - syrénbuddleja
- Buskrosor olika sorter med återkommande blomning, exempelvis damascenerrosor.
- Cornus (olika sorter) -kornell ex Cornus mas - körsbärskornell som beskuret som ett litet träd blir mycket vacker på våren gulblommande på bar kvist.
- Sambucus nigra -fläder
- Syringa (olika sorter) - syrén
- Fruktbärande buskar, vinbär, krusbär, hassel

Häckar:

- Acer ginnala - ginnalalönn
- Aronia melanocarpa 'Hugin' E - liten svartaronia
- Berberis thunbergii 'Atropurpurea' - röd häckberberis
- Fagus sylvatica - bok
- Taxus baccata - idegran

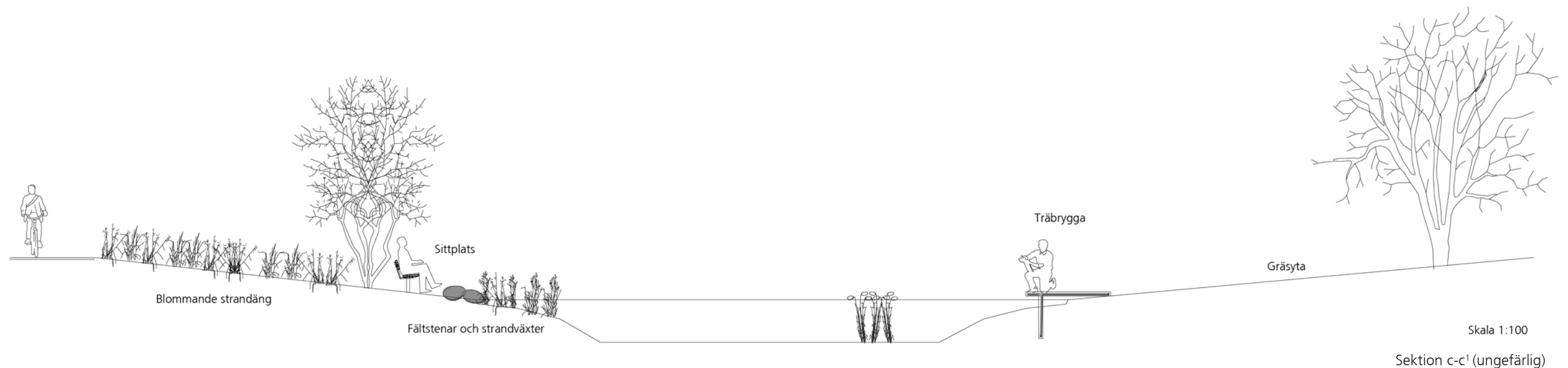
Följande två utformningsförslag är exempel på hur man kan använda de vägledande principerna för lokalparker.

Lokalpark Sprättebo

En vinterbild från området idag, öppna ytor och trädplanteringar.

Följande nummer är kopplade till illustrationsplanen, Lokalpark Sprättebo.

1. Aktivitetsyta

Den här lokalparkens plats för samvaro placeras i anslutning till befintlig lekplats. Platsen har stora befintliga träd vilka bör bevaras om de inte hindrar utvecklingen av aktivitetsytan. De kan kompletteras och/eller ersättas med karaktärsarter. Utrustning som möjliggör umgänge placeras här, exempelvis grillar.

2. Blickfång

Trädplantering i form av en ring planteras i ängsplanteringen. En ring innehåller endast en trädart men ringarna behöver inte vara lika.

3. Avgränsningar

Häckplantering markerar gräns mellan offentligt och privat samt mot den trafikerade Gymnasiegatan. Förslagsvis är häcken inte högre än att det går att se över, höjd ca 1 m.

4. Skogsparti typ 1

Skötsel enligt Skogspartityp 1, läs mer om detta under rubriken Restytor - röjning.

5. Skogsparti typ 2

Skötsel enligt Skogspartityp 2, läs mer om detta under rubriken Restytor - röjning.

7. Karaktärsvegetation

Artval till träd och buskar sker i enlighet med de föreslagna karaktärsarterna. Benämnda arter och sorter markerade i plan har en nyckelroll i utformningsförslaget.

8. Parkens entréer

I parkens norra del bör bron förtydligas som en del i att förstärka entrén, förslagsvis används ett annat mer detaljerat utformat räcke.

10. Cykelparkering

11. Dammen

Dammen har idag flera positiva objekt såsom den formstarka vassen längs bäcken och uppvuxna, flerstammiga solitärer.

Miljön kring dammen kan bli mer attraktiv genom att man anlägger en bryggan för bättre tillgänglighet till vattnet. En längre bryggkant i solläge förses med bänkar i dammens sydvästra kant. Att placera brygga här gör att den är nära lekplatsen och parkens öppna gräsyta.

Befintlig växlighet runt dammen bör röjas och fler solitärer kan lyftas fram. Någon dunge med träd bevaras. Intill något av solitärträden finns möjlighet att skapa en sittplats med utblick över vattnet.

I den sydöstra kanten förstärks formen med vass. Vid norra sidan av dammen placeras grupper av större och mindre fältstenar. Intill stenarna kan vegetationen kompletteras med strandväxter (maxipluggplantor). I dammen kan även näckrosor planteras. Gräsytan i norr mot gångvägen rekommenderas att utvecklas till en strandäng med blommande arter. Det ger en starkare vattenkänsla och minskar skötselbehovet.

Tilloppet till dammarna består idag av flera betongrör av olika storlek. Rören kan döljas med dekorativa fält- och kullerstenar eller vegetation, läs mer om detta i utformningsförslagen för Tibrobäcken.

12. Ängsplanteringar

Ängsplanteringar bidrar till att skapa rumslighet.

13. Temaplantering

Temaplanteringen planteras förslagsvis med solrosor eller liknande. Samordna med skol och fritid hur människor i Tibro kan medverka i dessa planteringar.

14. Rekommenderade åtgärdsprinciper för Tibrobäcken bör även genomföras här då vattendraget är ett tillopp till Tibrobäcken. Kan vattnet fördröjas här minskar risken för översvämningar i Tibrobäcken.

Lokalpark Östra långgatan

Det område som idag består av stora ytor klippt gräs längs Östra Långgatan kan omvandlas till en lokalpark. Här kan rumsliga indelningar skapas med hjälp av fruktbärande vegetation. I parken föreslås fruktodlingar som kan ge de boende i Tibro något extra.

Trädrader och planteringar koncentreras kring områdets entréer vilket ska ge de boende på vägen hem en känsla av välkomnande.

1. Aktivitetsyta

Den här lokalparkens plats för samvaro placeras i anslutning till befintlig fotbollsplan och i grönytans centrum. Utrustning som möjliggör umgänge placeras här, exempelvis grillar. För att öka bredden i aktivitet rekommenderas att skapa möjligheter för ytterligare aktivitet, exempelvis en hårdgjort yta för basket eller boule.

2. Blickfång

Den formstarka planteringen av fruktträd utgör såväl blickfång som entrémarkör. Tillsammans med temaplanteringen är äppelodlingen ett stort blickfång i parken. Se till att de områden som syns från intilliggande gator är attraktiva för att locka människor till parken.

3. Avgränsningar

Häckplantering skapar en avgränsning mellan bollplanerna och Östra långgatan.

4. Karaktärsvegetation

Artval för träd och buskar sker i enlighet med de föreslagna karaktärsarterna. Platsen har en träddunge med våtmark som bevaras. Arter markerade i plan har en nyckelroll i utformningsförslaget. De placeras på platser där parkkänslan bör stärkas, exempelvis i närheten av entréer och mötesplatser.

5. Parkens entréer

Ett syfte med parken är att markera entréerna in till de intilliggande bostadsområdena. Trädraderna syftar till att ge människorna ett varmt välkomnande hem.

6. Cykelparkering

7. Inplantering av nya träd och buskar

De nya träd som planteras in i den här lokalparken är främst fruktbärande träd och buskar.

8. Ängsplanteringar

Rumsindelnde funktion.

9. Skogsparti typ 2

Skötsel enligt Skogspartityp 1, läs mer om detta under rubriken Restytor - röjning.

VÄGMILJÖ

Gestaltungsprinciper för Vägmiljö

Växter

Vegetationen som används i vägens omgivning är varierande och beror på vilka olika gestaltungsförslag som arbetas fram i kommande skede.

Som riktlinjer bör arter med ett formstarkt växtsätt väljas. Målet är att skapa uppseendeväckande planteringar som ger ett starkt intryck. Planteringarna kan agera punkter som ökar orienterbarheten i tätorten. Tydliga rader av träd och stora effektfulla fältskikt (temafält) kan skapa struktur och spännande rumsligheter som blir utropstecken längs Väg 49 och Fågelviksleden, se principillustrationerna hur man kan använda öppna ytor och trädrader för att skapa enkla men effektfulla planteringar.

Belysningsprinciper för vägnätets omgivningar

Planteringarna kan med fördel förstärkas ytterligare genom att man tillämpar accentuerande belysning. Vill man ta ett längre steg kan man med belysningens färg följa årstiden och planteringarnas blommande. Det skulle också kunna bli effektivt med att belysa träden i planteringarna. Björk är fördelaktigt att belysa genom deras ljusa stammar. Större grupper av björkar planteras i anslutning till industriområdena, dessa kan belysas kallare i enlighet med belysningsprinciperna för industriområdena.

Växtlista

Träd:

- Betula pendula - vartbjörk
- Populus tremula 'Erecta' - pelasp
- Populus nigra 'Italica' - pyramispoppel
- Larix (olika sorter) - lärk
- Fagus sylvatica v. atropunicea - blodbok

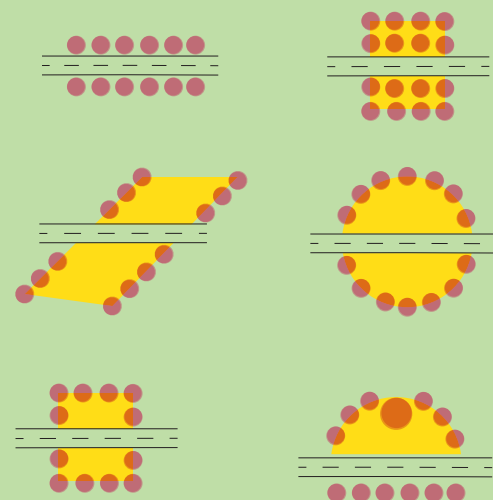
Buskar:

- Helianthus annuus L. - solros
- Helianthus multiflorus 'Capenoch Star' - solros
- Lavandula angustifolia - lavendel
- Amelanchier spicata E - häggmispel

Bryn:

Beskrivning av kort bryn finns under Restytör.

Principillustrationer på formstarka planteringar

Temafält:

- Solrosor
- Lavendel
- Rapsfält
- Äng

Inspirationsbild rader av Populus nigra 'Italica' vid SLU Alnarp

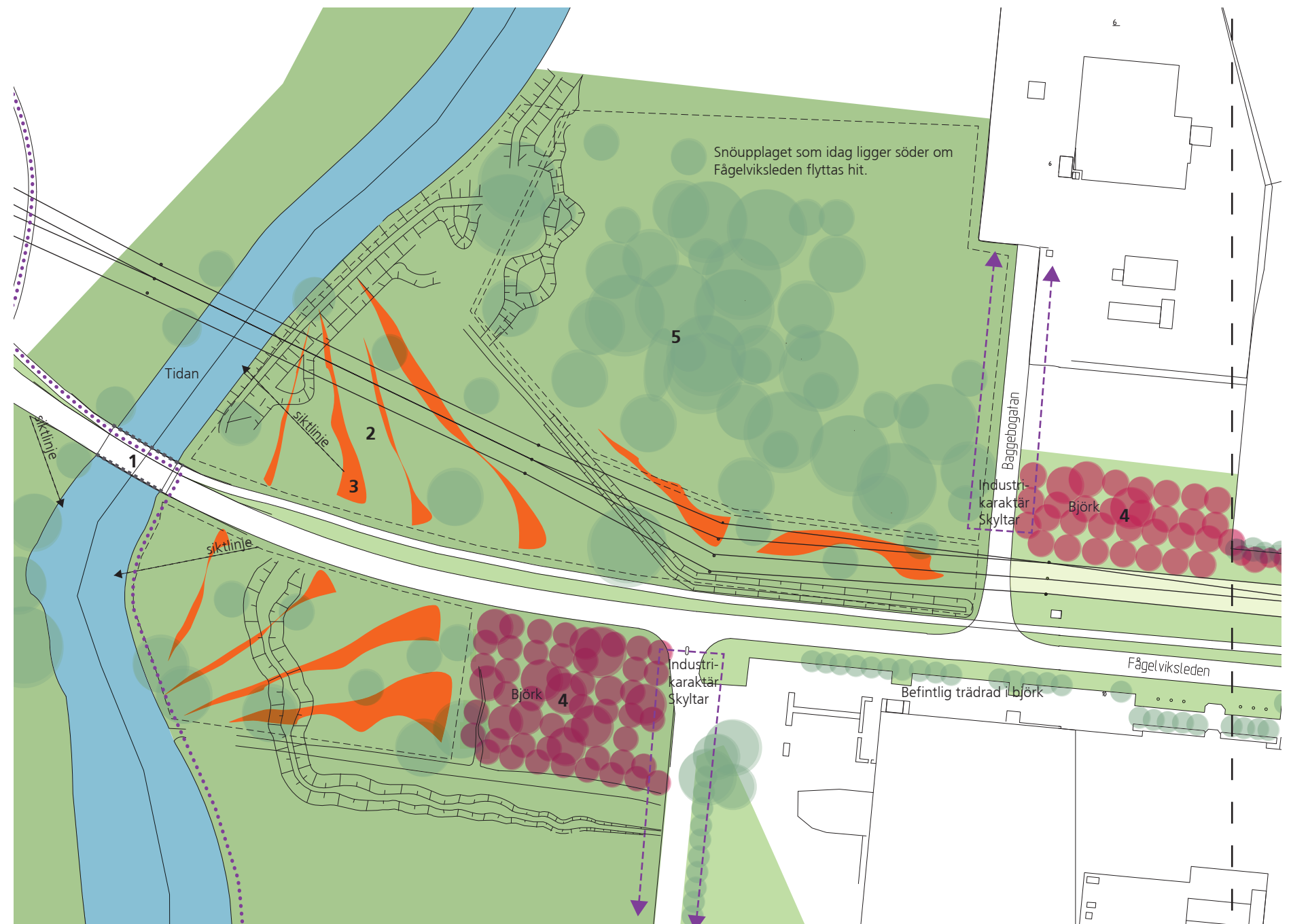

Inspirationsbild på björkplantering i SLU Alnarps landskapslaboratorium.

Som tidigare nämdes så är det tänkt att förbipasserande bilister inte ska kunna passera utan att uppleva Tibro. Detta görs genom att skapa formstarka och varierande omgivningar som skapar intressanta utblickar.

Utformningsförslaget sträcker sig från Tidan och österut till Hörnebovägen.

Tanken är att omgivande karaktär skall framträda tydligt i utformningen.

Illustrationsplan Vägmiljö (planen är uppdelad på två sidor)

konnektionslinje

Följande nummer är kopplade till illustrationsplanen.

1. Förstärk upplevelsen av Tidan

Tidans närvaro förstärks. Förslagsvis målas broräcken i en avvikande kulör och en skylt med namnet Tidan bör finnas i anslutning. Den träd- och buskbevuxna strandzonen vid Tidan gallras för att skapa utblickar mot vattnet.

2. Fuktäng

Idag utgörs det här utrymmet av vad som bedöms vara en igenväxande fuktäng eller gammal åker. En mer utförlig utredning och artinventering bör ske för att utreda vilken skötsel som är lämplig, om naturtypen kan återskapas. Fuktängar är beroende av hävd, antingen genom bete eller slåtter.

Ur ett upplevelseperspektiv bör landskapsrummet öppnas upp genom att gallra i vegetationen som står närmast vägrummet. Vegetationen på hela ytan hålls låg och skötselinsatser sätts in för att gallra ur träd som börjar dominera det öppna fältet.

3. Mönster

Fält av inplanterade arter kan visuellt leda blicken mot Tidan och skapa variation i området. Mönstret är här böljande för att knyta an till de mer naturlika organiska former i närheten av Tidan. De inplanterade arterna bildar mönster på grund av deras samlade effekt. Använd örtpluggplantor med lämpliga arter för fuktängar.

4. Formstarka planteringar

Björk klarar av den fuktiga marken i närheten av Tidan och här planteras tät björkskog. Igenplanteringen är en del i att skapa rytm i trafikantupplevelsen samt minska den skötsel som krävs för öppna ytor. Planteringen signalerar även för trafikanten att karaktären ändras och att industriområdet närmar sig. Träden kan med fördel effektbelysas.

5. Skogsparti typ 1

Skötsel enligt Skogspartityp 1, läs mer om detta under rubriken Restytor - röjning.

Illustrationsplan Vägmiljö (planen är uppdelad på två sidor)

6. Bryn

Den befintliga trädridån kan utgöra bas för att skapa en brynvegetation. Läs mer om bryn under rubriken Restytor. Uppmärksamma säkerhetsavstånd till intilliggande kraftledningar och låt inte brynvegetationen eller den befintliga trädridån utgöra en säkerhetsrisk.

7. Ängsplantering

Kraftledningarna är ett dominerande element i landskapet vilka inte går att dölja. Förslaget innebär att kraftledningens linje förstärks genom att plantera äng under. Ängsplanteringen hindrar även att människor vistas direkt under kraftledningarna.

8. Trädrader

Nya trädrader hjälper till att definiera det relativt smala landskapsrummet. Avstånden mellan träden skall vara tillräckligt långt för att industribyggnaderna bakom tydligt ska synas, förslagsvis med ett CC-avstånd på 10 m.

9. Blickfång

Se skiss och inspirationsbild.

De övriga "utropstecknen" längs sträckan består av längre trädrader och täta planteringar. Som en kontrast till det ihållande uttrycket som en trädrad återger skapas här ett blickfång där ett solitärträd står i fokus. Upplevelse av rymd. För att förstärka perspektivet kan linjer planteras med Amelanchier spicata som leder blicken upp mot en blodbok, *Fagus sylvatica* 'Atropurpurea'.

Att få en uppvuxen solitär likt skissen tar många år. Några unga exemplar planteras därför tillsammans med amträd, björk och lärk. Amträden placeras i en fylld cirkel för att under tillväxttiden utgöra ett formstarkt element. Med tiden gallras amträden bort i förmån till bokarna. Till slut bevaras endast en stor blodbok som bildar blickfånget.

10. Temaplantering

Fältet som ligger norr om Fågelviksleden har förutsättningar att bli en temaplantering. Fält av solrosor kan fylla området mellan rader av pelarpoppel som leder blicken ut i industrilandskapet.

Skiss på ett blickfång i form av solitärträd.

Skiss som visar hur punkt 9 ser ut. Översta bilden är det framtida slutmålet och bilden under visar hur det unga trädbeståndet kan utgöra en kvalitet under tiden.

RESTITYTOR

Här redovisas generella principer gällande restytorna. I gestaltungsprogrammet har restytorna delats upp i två olika typer, gräsytor och skogsytor. Tillsammans har dessa redan en viktig funktion i Tibros grönstruktur genom att de bidrar till att skapa sammanhängande grönstråk för människor och djur mellan de större grönområdena. Det finns dock stora möjligheter att öka kvaliteten och naturvärdet på dessa ytor.

SKOGSYTOR

De mindre skogsområdena kan idag utgöra viktiga platser för exempelvis barnlek, kontemplation, motion och hundrastning. I bebyggda områden är det viktigt med gröna, ostörda och lugna platser för människor att kunna dra sig tillbaka till. Skogsmiljöerna bidrar även med att tillföra en lummig karaktär.

Skötselplaner med både långsiktiga och kortsiktiga mål bör arbetats fram för alla skogsytor inom tätorten. De kortsiktiga målen ska vara direkta åtgärder för hur skogen kan bli mer attraktiv och inbjudande inom snar framtid. Dessa arbetar man med tillsammans med långsiktiga tankar om hur skogen skall utvecklas och fungera i förlängningen. Olika skogs- och strukturtyper har olika värden ur ekologiska och sociala synvinklar och en variation av skogs- och strukturtyper eftersträvas.

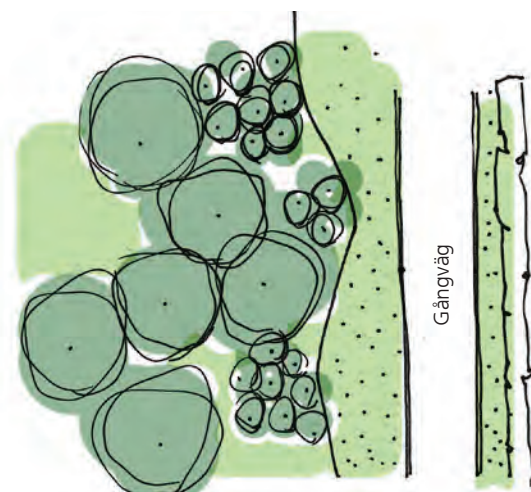
Förslag på skogstyper/strukturtyper

- Pelarsal – av tall, poppel, björk med lågt eller inget fältskikt
- Lund – lövskog med mellanskikt och buskskikt samt öppna gläntor
- Blandskog – barr- och lövskog

Generella strategier

Gränsszoner

Skogsyternas gränsszoner bör utgöras av en lägre och glesare vegetation i närheten av gångvägar, gator och bostäder. Gränsszonen bör minst vara 1,5 meter och kan bestå av klippt gräs eller lägre ängsvegetation. Gränsen kan med fördel ha en böljande organisk form för att ge en mer "naturlig" karaktär (se skiss).

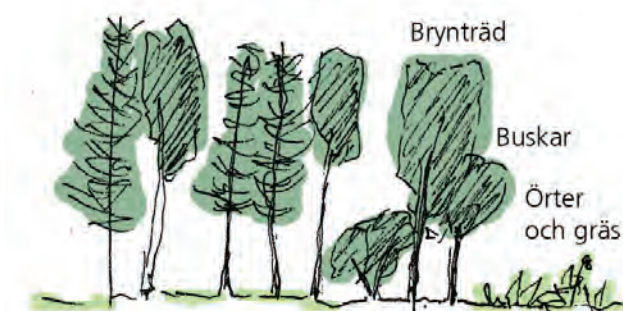
Planskiss över gränsszon mellan skog och gångväg

Brynplanteringar

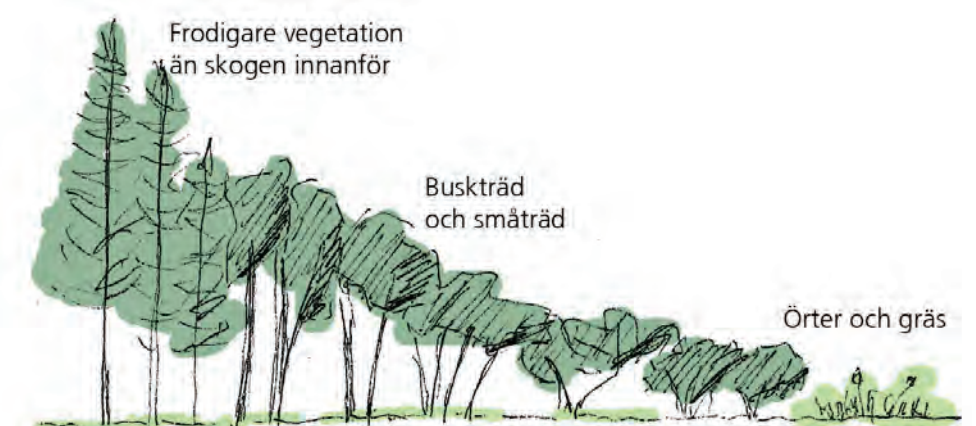
Skogsbryn skapar en successiv övergång mellan skog och öppet landskap. Olika typer av brynplanteringar bör skapas vid alla skogsområden. Brynen har höga ekologiska värden då den fungerar som livsmiljö för många djur- och växtarter.

Brynet kan vara kort och enkelt eller längre och mer komplext. Ett kort bryn har samma höjd som skogen innanför hela vägen ut och kompletteras med buskträd under de yttersta träden. Detta bryn har en relativt låg artrikedom i jämförelse med andra bryntyper och är ett slutet bryn. Denna typ kan exempelvis användas där utrymmet är begränsat. Se skiss, sektion över ett kort bryn.

Ett längre bryn är mer komplext i sin sammansättning och har därför en högre artrikedom. Brynet består av växter i olika höjd som en trappa och har en mosaikform. Brynet kan vara upp till 20 meter djupt och bör då användas där utrymmet är större. Se skiss, sektion över ett utdraget bryn.

Sektion över ett kort bryn

Sektion över ett utdraget bryn

Skapa gläntor

I de tätare homogena skogsområdena finns möjlighet att skapa gläntor. En glänta ger ett spännande avbrott i en annars tät vegetation och med ett ökat ljusinsläpp får fler arter möjlighet att växa. Platserna för gläntorna kan väljas i närheten av ett större ädellövträd som ger en karaktär till den öppna ytan. Platserna kräver inga större skötselinsatser utan bara röjning av inträngande buskar vartannat år.

Röjning av vegetation

En skog med ett för tätt mellan- och buskskikt blir otillgänglig och svår att röra sig i och kan upplevas otrygg. I gestaltningsprogrammet används begreppen Skogspartityp 1 och Skogspartityp 2 vilka är kopplade till olika skötselåtgärder.

Skogspartityp 1 innebär att större träd stammas upp och sly röjes bort för att skapa en genomsiktig skog. Högre buskar kan stammas upp för att ge lite luft mellan dem och de låga buskarna. Äldre, grövre och ädla träd främjas och bevaras.

Skogspartityp 2 innebär att en gammelskogskaraktär bevaras och att den naturliga igenväxningen tillåts att fortsätta. Döda träd och fallna träd lämnas kvar. Detta är mycket positivt för den biologiska mångfalden.

Inplantering av nya arter

Förslagsvis kan man plantera in ett blommande fältskikt. Fältskikten planteras i större homogena fält för att ge en märkbar effekt. Platserna för inplanteringen bör vara synbara dels för människor som rör sig i utkanten av området dels för de som vistas mer inuti skogsområdena.

Inuti skogsområdena kan fler spännande miljöer skapas genom att man planterar in grupper av karaktärskapande arter av buskträd och träd. Dessa kan skapa positiva upplevelser med hjälp av uppseendeväckande blomning, höstfärger och färgstarka bär.

Öka möjligheten att röra sig i skogen

För att öka tillgängligheten till de befintliga skogområdena kan naturstigarna röjas fram om de har blivit för otillgängliga. I de nya skogsområdena bör inga stigar planeras utan de kommer att framträda när tibroborna använder områdena.

Aktivitet

De områden som är klassade som restytor kommer inte att ha specifika platser för aktivitet. Bänkar kan eventuellt placeras ut på särskilt attraktiva platser, bänktyp framgår av kapitlet om möbler.

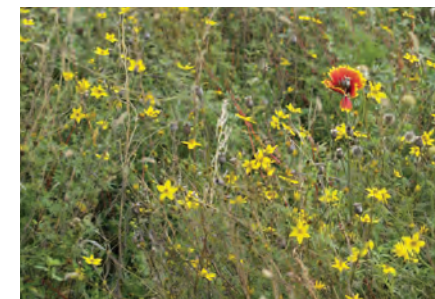
GRÄSYTOR

Gräsytor kan idag vara funktionella för exempelvis boll-lek och hundrastning. I gestaltningsprogrammet har dessa behov blivit tillgodosedda och koncentrerade till lokalparkerna. Gräsytor som är klassade som restytor bör istället förändras till attraktiva ytor men med extensiv skötsel och högre ekologiska värden.

Liknande skogsytor bör man här arbeta med både långsiktiga och kortsiktiga utvecklingsstrategier. De direkta åtgärderna kan vara en del i ett långsiktigt mål men de kan också hanteras som tillfälliga lösningar. En tillfällig lösning skulle kunna användas på en plats där man vet att större förändringar kommer att ske i framtiden men att ytan behöver göras attraktiv undertiden.

Urban gräsplantering vid nybyggnadsområdet Lyon confluence, Lyon.

Urban ängsplantering vid kajpromenaden längs floden La Saône, Lyon.

Direkta åtgärder som skapar snabb effekt

Äng – anläggande av ängsvegetation.

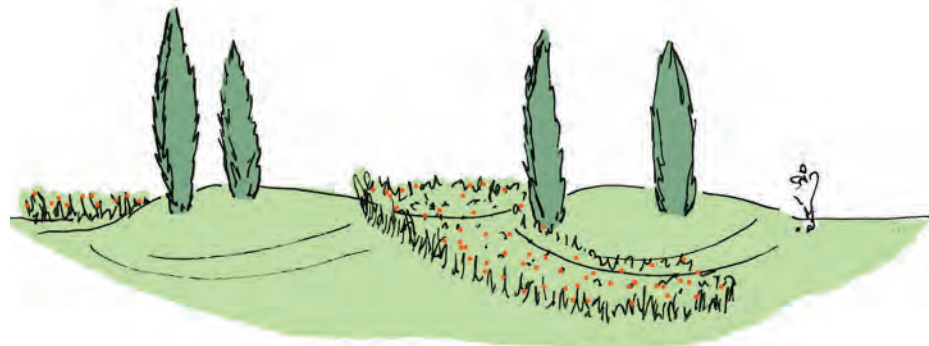
Ängsplanteringarna kan klippas i olika formstarka mönster, vilket är kopplat till den bärande tanken för hela Tibros gestaltning. Några förslag på olika former är cirklar, ellipser eller raka former. I ängsplanteringen kan även stigar klippas fram för att kunna skapa en ökad variation av formstarka mönster men också för att kunna skapa gångar för exempelvis barn att leka i. För att få ett snabbt resultat kan man plantera örtpluggplantor på platsen för ängen och kombinera med sådd av ängsfrö.

Man kan även använda;

- Lökplanteringar – vår- och höstlökar i stora grupper kan sättas i mönster. Här kan man arbeta med olika lökar i olika områden och på så sätt skapa områden som lockar till besök. Förslag på olika vårlökar är Narcissus (påsk- och pingstliljor), Scilla (blåstjärna) och tulpaner.
- Temaplanteringar

Modellering med markytan

I Tibro finns ytor där marken är modellerad till mindre kullar. Dessa kan man använda och förstärka genom att skapa effektfulla miljöer med ängsplantering, se skiss på äng som förstärker befintliga kullar.

Skiss på en äng som förstärker befintliga kullar, formstarka enar.

Långsiktiga strategier

Förslag på långsiktiga strategier är;

- Trädplantering - komplex vegetationsstruktur
- Solitärträd tillsammans med ängsplantering. Exempelvis formstarka enar. Se skiss på äng som förstärker befintliga kullar, formstarka enar.
- Äppellund med äng under – en variation av äppelträd planteras och ger relativt snabbt positiv förändring med blomning och frukt. En mix mellan prydnadsapel och matäpplen kan användas. Äppellundarna bör marknadsföras så att alla vet om att där finns äpplen att hämta.
- Enkla trädrader – mönster, se principer för formstarka planteringar, Vägmiljö.

Äppellund med äng under, klippt område närmast gångväg.

Trädplantering – komplex vegetationsstruktur

Det långsiktiga målet kan vara att skapa nya områden som utgörs av skogsbestånd.

Strukturrika planteringar är planteringar där man planerar trädsikt, mellanskikt, busksikt i form av träd, buskar och örter. Olika planteringssammansättningar kan användas på olika platser. Fördelen med strukturplanteringar är att de inte ska betraktas statiskt med ett bestämt slutmål, utan de ska utgöra ett attraktionsvärde under beståndets alla olika levnadsfaser. Amträden och buskskiktet ger snabb förändring och genom långsiktig skötsel förändra skogen hela tiden. Se illustrationerna för två olika typer, flerskiktat skogsbestånd och pelarsal. Arter i pelarsalen skulle kunna vara tall eller björk.

Exempel på artsammansättning för en lägre strukturplantering

- Övre öppet krontak – ek, björk, tall, (10%), klibbal (amträd, 45%), skogslönn (5%),
- Lågt sammanhängande krontak – hassel, hagtorn, rönn (25%), skogsolvon (<5%)
- Buskskikt – måbär, vinbär, krusbär (10%)
- Fältskikt – lågörter – vårlök, humleblomster, skogsviol, (örtpluggplantor används med fördel)

Pelarsal

Exempel på artsammansättning för en högre strukturplantering – ekblandskog

-Högt sammanhängande krontak - ek, björk, tall, (40%), fågelbär, lind, skogslönn (10%), klibbal (amträd 20%)
-Mellanskikt - hassel, hagtorn, rönn, (15%), skogskornell (<5%)
-Buskskikt - måbär, vinbär (10%)
-Fältskikt - lågörter - vitsippa, myskmadra, linjekonvalj (örtpluggplantor används med fördel)
Jorden bör analyseras för att använda arter som passar på den specifika platsen.

Skötsel av strukturplantering

Strukturrika planteringar kräver medvetna skötselinsatser framför allt medan planteringen är ung. Ju äldre beståndet blir ju mer kan vegetationen släppas fri för utveckling. När planteringen är några år (ca 5år) rekommenderas att den första skötselinsatsen genomförs. En röjning görs för att fortsatt ha ett genomsläppligt krontak och man väljer ut individer att spara. Amträden gallras bort efter ca 15 år. Olika målbilder för planteringen kräver olika typer av skötselinsatser. Det tar tid för trädbeståndet att nå uppsatt mål och egentligen är beståndet i en konstant förändringsprocess. Beroende på växtplatsens förhållanden kan

Flerskiktat skogsbestånd

trädbeståndet utvecklas olika. Här finns många möjligheter till att skapa spännande och variationsrika platser. En mer detaljerad skötselplan bör skapas för varje nytt område.

Att välja strategi

Listan nedan kan vara ett hjälpmedel till att välja strategi för olika typer av restytor. Valet av strategi beror bland annat på ytans placering i omgivningen och ytans storlek.

- I närheten till en väg kan förslagsvis en strukturrik plantering skapas. Den bildar en buffertzona mot buller och avgaser till närliggande bostäder.
- I angränsning till bostäder och omgivande odlingslandskap bör man tänka på att bevara den öppna karaktären. Bevara siktlinjer ut i landskapet.
- I närhet till park kan med fördel strukturrika planteringar skapas då det i parkerna finns öppna ytor.
- Storleken på ytan har betydelse. På mycket små ytor finns det inte möjlighet att skapa komplexa strukturrika planteringar men det finns möjlighet att jobba med pelarsalar med hög genomsläpplighet. De allra största ytorna kan rymma strukturrika planteringar med gläntor inuti.
- De ytor som ligger nära redan befintliga skogsområden får analyseras utifrån fler faktorer för att bedöma om man vill skapa en variation med en öppnare karaktär eller om det är lämpligt att skapa ett större sammanhängande skogsområde.

Utrustning

Lär mer i kapitlet om möbler.

UTVECKLINGSSKISSER ÖVER TIDAN OCH TIBROBÄCKEN

Tidan är idag en stor tillgång för Tibro. Ån ger upphov till rika miljöer att vistas i för såväl djur, växter som människor. Tibrobäcken är bäcken som rinner genom Tibro men som idag inte har särskilt hög status. Bäcken skulle kunna bli en mycket större resurs för Tibro än den praktiska betydelsen den har idag.

Idag satsar Tibro på att öka medvetenheten kring och tillgängligheten till Tidan genom projektet "Å-leden", en Lokal naturvårdssatsning (LONA).

Följande två illustrationsplaner visar på skötselåtgärder som kan genomföras för att bevara befintliga värdefulla naturvärden och skapa attraktiva miljöer längs Tidan och Tibrobäcken.

TIDAN

1.
Se utformningsförslag Tidanparken.

Återkommande röjning av sentida igenväxning längs med gång- och cykelvägen utmed den östra delen av Tidan. Detta för att gynna det vuxna träd- och buskskiktet liksom för att öka det estetiska värdet.

2 samt Smulebergsskogen

Håll tillbaka igenväxande sly och granuppslag för att gynna ek och öka det estetiska värdet. Döda träd bör lämnas kvar om de inte utgör fara för förbipasserande.

Återkommande röjning av sentida igenväxning längs med gång- och cykelvägen utmed den östra delen av Tidan. Detta för att gynna det vuxna träd- och buskskiktet liksom för att öka det estetiska värdet.

3 - 4a+b

Fortsatt beteshävd med bra betestryck bevarar öppenhet och tuvighet. Partierna med sumpskog (4a) bör fortsätta att vara del i betesmarken. Plockhuggning bör endast ske av klena träd för att främja grövre träd.

5

a. Områdets nuvarande värden ska bevaras och förstärkas genom att den lämnas fri för utveckling.

b. Främja ekarna genom att röja fritt kring dem samt allmänt hålla tillbaka igenväxning av sly. Åtgärden skulle förhöja det estetiska värdet kring gångstråket.

6.
Återuppta beteshävd.

7.
Buskrik halvöppen mark, högorter och triviallöv. Troligtvis en igenväxande fuktäng som är ohävdad.

8.
Vid den gammaldags parkliknande ytan står träden uppställda pedagogiskt och förslagsvis sätts skyltar upp med information om de olika träden.

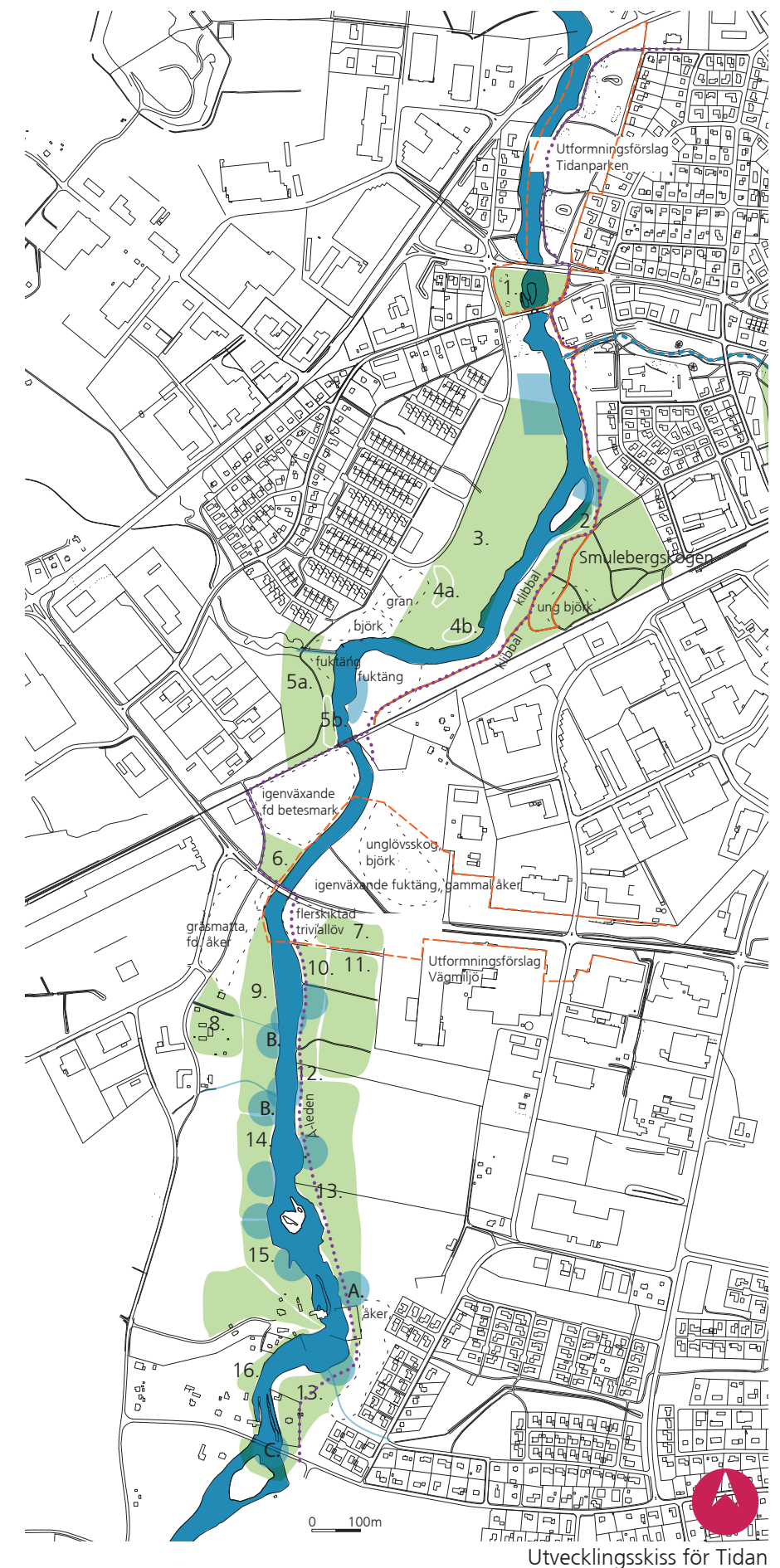
9.
Den betade fuktängen med troligt ursprung i åker har behov av ökad hävd.

10.
Betad fuktäng med troligt ursprung i åker. Åkern har med tiden övergått till betes- eller slåttermark, magrats ut och fått en annan flora.

11.
Hävdtrycket bör ökas då viss förbuskning pågår. Utvecklingen hotar att förstöra både floran och det djurlivet som är kopplat till fuktängen.

12.
Lämplig plats för en informationsskylt angående fuktäng och betesflora. Bra plats för lieslätter. Hävden behöver ökas, floran är känslig för beskuggning.

13.
Lämplig plats för informationsskylt om klibbalen, den klart dominerande trädarten längs ån. Värdefulla inslag av ädellövträd, i form av yngre lönn och ung-medelålders ask, förekommer lite varstans i dessa områden. Enstaka av dessa kan friställas för att visa tecken på att de vuxit upp i ett öppnare landskap.

14.

Området har stora naturvärden som det är och skötseln bör bestå av uppsikt över att granen inte tar över och inte växer ända ner till åkanten.

15.

Området, speciellt sumpskogen, är värdefull och bör lämnas orörd för fri utveckling.

16.

Flerskiktad lövstrandskog med en stor andel lönn. Området bör lämnas orört för att gynna fågellivet och vattenlevande organismer.

Vattenmiljö

A.

Återutläggning av block och komplettering med lekmaterial skulle ha en positiv effekt på ett eventuellt öringbestånd.

B.

En återmeandring av de rätade bäckarna samt en skuggande kantzon skulle ha positiv effekt på såväl fisk som bottenfauna.

C.

Mot fragmentering av vattendrag är skapandet av fria vandringsvägar för fisk en åtgärd som har potentiellt stor betydelse för många arter. Det är viktigt att anpassa eventuella fiskvägar efter de arter som finns på sträckan, som alla har olika förmåga att forcera fallsträckor och strömmande vatten.

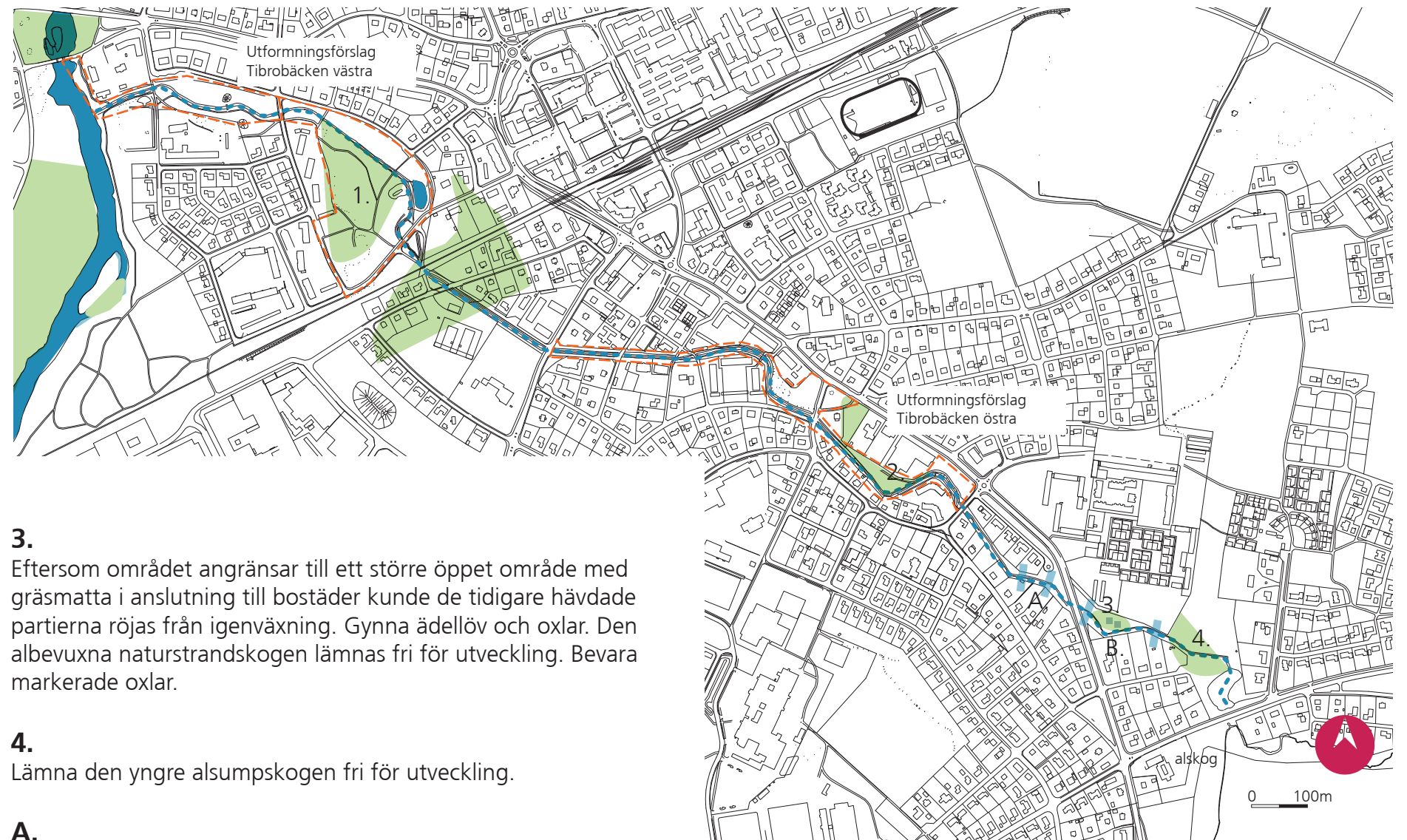
TIBROBÄCKEN

1.

Se utformningsförslag Stadsparken och Tibrobäckens östra och västra delar.

2.

Området lämnas till fortsatt fri utveckling för att bevara och utveckla naturskogskaraktären med undantag för jätteträdet som bör hållas fritt från igenväxande träd. Informationsskylt bör finnas vid den stora linden som är klassad som jätteträd.

Utvecklingsskiss för Tibrobäcken

3.

Eftersom området angränsar till ett större öppet område med gräsmatta i anslutning till bostäder kunde de tidigare hävdade partierna röjas från igenväxning. Gynna ädellöv och oxlar. Den albevuxna naturstrandskogen lämnas fri för utveckling. Bevara markerade oxlar.

4.

Lämna den yngre alsumpskogen fri för utveckling.

A.

Strömsträcka av potentiell betydelse för öring men även viktig med hänsyn till bottenfauna. Omgivande skog bör hållas orörd. Se även punkt 3. Landmiljö.

B.

Nuvarande skyddszon bör bibehållas.

Längs Tibrobäcken gäller nästan uteslutande att skyddszonen saknas eller är mycket smal. Skyddszoner, naturlig mark som gränsar mot hårdgjorda ytor men även mot gräsmattor och liknande, behöver finnas för att bland annat vattnets kvalitet inte ska bli för dålig. Beskuggning av träd och buskar skapar dessutom en naturlig reglering av vattentemperaturen.

Typiskt för Tibrobäcken är att den kantas av yngre klibbal i en enkel ganska gles rad men vissa partier är helt trädlösa. Tomtmarker eller parkmiljöer går ofta ända intill (eller så nära det går) bäckfåran.

Skyddszonen längs med Tibrobäcken bör breddas då den i dagsläget saknas eller är mycket smal. Skuggade områden är viktiga som skydd för fisk, den sänker vattentemperaturen samt tillför föda för fisk och bottenfauna.

Upprustning av broar och räcken

Generellt rekommenderas alla räcken och broar ses över längs med Tibrobäcken. Ett enhetligt formspråk ska används vid alla passager för att förstärka Tibrobäckens närvaro. Träräcken med stående ribbor rekommenderas. Utformningen ska vara enkel men elegant och passa in i såväl Stadsparken som i mer naturlika områden. Betongtrummor bör bytas ut eller döljas, läs mer om den principen under Utformningsförslag Tibrobäckens östra del.

TIDANPARKEN

Tidanparken är en länk mellan INREDIA, Tidan, Stadsparken och centrum. Parken är platsen för större evenemang utomhus såväl festivaler som cirkusplats.

Parken ska upplevas modern där ytorna och vegetationen bidrar till rymd.

Illustrationsplan Tidanparken

1. Aktivitetsyta

Viktig samlingsplats och fokuspunkt längs Tidan. Som en del i den urbana parken rekommenderas att bygga Tibros nya "badhus". Byggnaden ska vara multifunktionell och kan exempelvis rymma café, restaurang, omklädningsrum, allmänna toaletter, lokaler för uthyrning av exempelvis kajaker. En ordnad badplats med inlopp från Tidan omringad av en träterrass möjliggör bad i Tidans vatten. Det finns också en brygga som ökar tillgängligheten till Tidans strandkant och som kan rymma uteservering.

Den befintliga volleybollplanen flyttas till den här platsen för att samla aktiviteterna och möjliggöra andra typer av funktioner på gräsyten.

De stora gräsytorerna bevaras öppna då platsen kommer att användas till de större evenemang som Tibro arrangerar, exempelvis festivaler och cirkustillställningar.

2. Blickfång

Selektiv röjning av träden längs Tidan för att öppna upp siktlinjer både till Tidan och de aktiviteter som finns i Tidanparken. Den gamla kvarnen bör även framträda då den utgör ett vackert inslag och visar på Tibros historia.

3. Trädplantering

Stora träd ramar in parken och ger ytor rymd. Träden placeras också så att de förstärker de gångstråk som leder in i parkens centrum.

4. Parkens entréer

Entréerna förstärks av trädraderna. Inramningen av platsen gör tydlig om man befinner sig inom eller utanför parken. Entréerna rekommenderas vara tillgängligt utformade då parken bör kunna besökas av alla.

5. Cykelparkering

Placeras i parken för besökande.

6. Inplantering av nya träd

Förutom trädraderna som ramar in parken kompletteras strandzonen med varierande arter, exempelvis pil eller vide.

7. Ängsplanteringar

Anläggs där klippt gräs saknar funktion.

8. Förändring och förnyelse av broräcken

Förstärk och förhöj Tidans närvaro genom att göra passagerna över Tidan attraktivare. Ett gemensamt formspråk för alla broar över Tidan rekommenderas. Detta för att öka medvetenheten av att man passerar Tidan.

9. Ny gångbro över Tidan

En ny gångbro från Tidanparken till rastplatsen skulle kunna öka tillgängligheten till Tidan och de aktiviteter som finns i Tidanparken. Rastande trafikanter kan också sommartid utgöra viktiga kunder för café- och restaurangverksamheten i byggnaden.

10. Koppling mellan Tidanparken och INREDIA

Granne till Tidanparken ligger INREDIA. Länken mellan INREDIA och Tidanparken bör vara tydlig. Ytan är markerad som en temaplantering vilket gör den flexibel. Temaplanteringen skulle kunna bestå av rader av lavendel eller solrosor. Kommunen har tidigare diskuterat alternativet att skapa en skulpturpark här, vilket skulle kunna bli ett attraktivt blickfång från Tidanparken, INREDIA och Väg 49.

11. Kvarnen

Platsen vid kvarnen arrangeras med sittplatser och en tillgänglig gångväg ned till aktivitetsytan. En informationsskylt rekommenderas för att sprida kunskap om kvarnen och Tidan.

Växtlista

Träd:

- Populus tremula - asp
- Populus tremula 'Erecta' -pelarasp
- Pterocarya fraxinifolia E - kaukasisk vingnöt
- Salix alba 'Sericea' - silverpil
- Salix x sepulcralis 'Tristis' - hängpil
- Salix x elegantissima - fontänpil

Belysningprinciper för Tidan - Kvarnen och Tidanparken

Vatten är en stor tillgång belysningsmässigt då det skapar naturliga belysningseffekter i form av blänk, skuggor och rörelse. Vattnet är närvarande under en större del av vandringen mellan Stadsparken och den gamla stenbron. I detta finns stor potential att skapa ett vackert stråk genom staden under alla dygnets timmar.

Vid Tidans inlopp finns goda förutsättningar att skapa en tacksam ljussättning genom att det här finns en vacker stenbro, porlande vatten samt vegetation som kan belysas. Man arbetar här med fördel med belysning integrerad i räcken på bron, släpljus på stenbro samt porlande vatten kompletterat av belysning av vegetationen som ramar in bron. Belysningen av träden kan fortsätta vidare i riktning mot Stadsparken samt i riktning mot Tidanparken för att på så sätt binda ihop platserna på ett bra sätt. Fördelaktigt är också att förbereda med el vid festivalytan.

Vid Tidanparken finns det också goda förutsättningar att skapa vackra belysningslösningar där Väg 49 korsar Tidan. Man kan här arbeta med belysning av björkar på öster sida av vattnet samt skapa en inbjudande promenadväg genom småskalig belysning i form av pollare och parklyktor. På detta sätt skapas en kraftfull effekt året runt för bilister på vägen samt en mjuk och inbjudande karaktär för gående.

Förutom detta arbetar man med fördel med belysning av bollplan för att på detta vis förlänga möjligheten att utnyttja denna yta.

Fotografi på befintlig stenbro över Tidan kvällstid.

UTFORMNINGSFÖRSLAG TIBROBÄCKEN

De nästföljande två gestaltungsforlagen visar på möjligheter att förbättra omgivningarna och förstärka kvalitén kring Tibrobäcken.

Växtligheten och miljön längs med Tibrobäcken upplevs enformig på grund av de raka linjerna, de korta eller obefintliga strandzonerna och den likartade vegetationen i form av uppstammad klibbal och björk. Typiskt för Tibrobäcken är att den kantas av yngre klibbal i en enkel ganska gles rad men vissa partier är helt trädlösa. Tomtmarker eller parkmiljöer går ofta ända intill (eller så nära det går) bäckfåran. Karaktären i de landskapsrum som kantar sträckan har potential att förstärkas för att öka variationen.

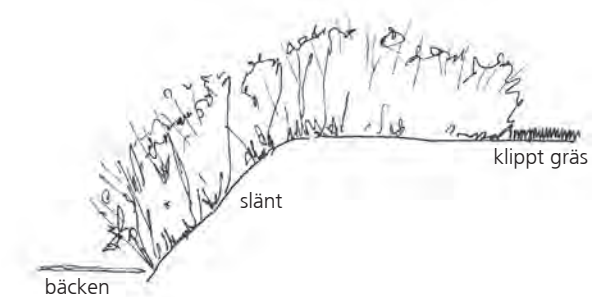
Längs Tibrobäcken gäller nästan uteslutande att skyddszonen saknas eller är mycket smal. Skyddszoner, naturlig mark som gränsar mot hårdgjorda ytor men även mot gräsmattor och liknande, behöver finnas för att bland annat vattnets kvalitet inte ska bli för dålig. Beskuggning av träd och buskar skapar dessutom en naturlig reglering av vattentemperaturen.

Principiella åtgärder längs Tibrobäcken

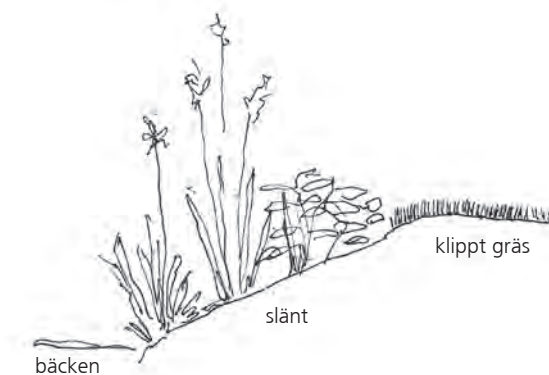
- Skapa variation i upplevelsen av bäcken genom att förstärka skillnaden mellan olika karaktärer längs sträckan.
- Skyddszonen längs med Tibrobäcken bör breddas genom att göra slänten flackare. I dagsläget saknas den eller är mycket smal. Tuvbildande gräs, perenner och buskar ger en bra lokal beskuggning. Skuggade områden är viktiga som skydd för fisk, den sänker vattentemperaturen samt tillför föda för fisk och bottenfauna. Tuvbildande gräs, perenner och buskar ger en bra lokal beskuggning. Med en bredare bäck ökar också möjligheten att variera bottenprofilen.
- På platser där det är viktigt att ge ett ordnat intryck, exempelvis vid broar, bör vegetationen i anslutning till bäcken hållas efter och gräset klippas närmare bäckfåran.
- En annan viktig punkt är att arbeta med samma åtgärder för vattendraget i lokalparken Sprättebo. Det vattendraget ansluter till Tibrobäcken och förbättringar behövs.

Tibrobäcken.

Vegetation i skyddszonen, vanlig syn idag.

För ett mer ordnat intryck kan gräset klippas närmare intill och vegetationen bestå av perenna arter, exempelvis iris och andra fukttåliga växter. Den lokala beskuggningen bör finnas inom 50 cm från vattenlinjen.

Fredriksdal i Helsingborg

Fredriksdal i Helsingborg

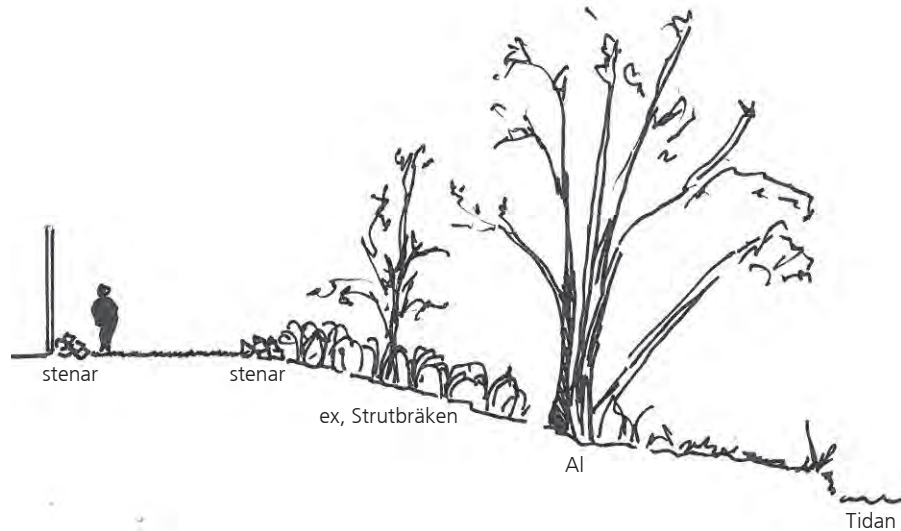
Trädlund i Alnarpsparken

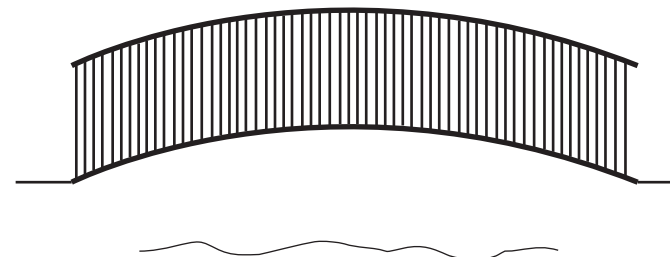
Inspirationsbilder

Fuktskog Fredriksdal i Helsingborg

Tibroäckens västra del

Sektion vid punkt 2, gångstråket markeras med stenar.

Principskiss för broräcken vid passagera över Tibroäcken.

Den västra delen av området präglas starkt av Tidan och åns karaktär medan den östra delen präglas mer av närheten till bebyggelsen, skolan och Stadsparken. Att bevara och/ eller förstärka dessa skillnader skulle kunna vara positivt för promenadsträckan och orienterbarheten.

Sammanflödet mellan Tidan och Tibrobäcken är en potentiellt artrik miljö. Området kring utloppet kan vara viktigt med hänsyn till reproduktion och födosök för fisk. Dess funktion bör bevaras.

Följande nummer är kopplade till illustrationsplanen.

1. Markerad entré

Entrén förstärks så att den tydligt uppmärksammas från den intilliggande gång- och cykelvägen och Skövdevägen. Förslagsvis anläggs en mur som en bit in längs gångstråket övergår till att bli rader av sten som definierar gångvägen. En skylt som visar att Å-leden fortsätter in i området placeras tydligt.

2. Fuktskog

Den här delen av Å-leden är starkt påverkad av det höga staket som ringar in skolgården. Staketet skapar en känsla av att man befinner sig utanför något och för den ovetande är det svårtolkat om man har tillåtelse att gå här. Å-leden bör därför tydliggöras för att minska staketets negativa påverkan. Längs med gångstråket anläggs därför en fuktskog med ett frodigt fältskikt samtidigt som gångvägen förstärks med stenmjöl och stenar i dess kanter. Se illustration.

3. Pelarsal av al

Platsen har ett högt estetiskt värde och består av en pelarsal av al. Gångstråket ligger idag strax utanför alvegetationen och genom att plantera ytterligare en remsa med al förstärks känslan av att promenera inuti alskogen. Plantera med fördel flerstammig al som stammas upp med tiden.

4. Parkområdet

Det större sammanhängande området består också av alskog med inslag av björk. Den här delen av parken har höga estetiska värden och förslagsvis sker en gradvis förnygring av al för att bevara karaktären i framtiden. För att förtydliga skillnaden mellan Tibrobäckens omgivande parkmiljö och skolan planteras en häck som skapar ordning i rummet. Häckplanteringen skapar upplevelsen av att den böljar fram mellan alstammarna parallellt med Tibrobäcken.

5. Parkeringsplatsen

Den idag intilliggande parkeringen döljs med en häckplantering för att minska dess visuella påverkan från parken sett.

6. Aktivitetsyta

Samlingsplatsen i området kan fungera som ett pedagogiskt verktyg i undervisningen i skolorna. Vid bäcken anläggs en trappa/brygga där barn och vuxna kan komma nära vattenytan i bäcken.

7. Tibrobäcken delas

I arbetsområdet för det här utformningsförslaget har Tibrobäcken en jämn bredd. Avsaknaden av variation är negativt för fisken och övrigt liv i bäcken. Som en generell åtgärd kan bäcken breddas i krökar och avsmalnas på vissa bitar för att skapa variation. En större åtgärd är att dela Tibrobäcken i två bäckfåror och på det viset bilda en ö. Ön blir ett intressant inslag i omgivningen och livet i bäcken kan varieras ytterligare beträffande storleken på vattenyta och variation i bottentopografin.

8. Lokal beskuggning

Arbeta med lokal beskuggning av Tibrobäcken. Den rekommenderas finnas i direkt anslutning till vattennivå, max 50 cm från vattenlinjen och bestå av vegetation, gräs eller buskar.

9. Ängsplantering

Karaktären i parken är generellt naturlig där den ligger i närheten av Tidan. I östra hörnet närmar sig dock Stadsparkens karaktär. Syftet med de föreslagna formstarka ängsplanteringarna med de blommande buskarna är att visuellt koppla samman Stadsparken och detta förslag vid Tibrobäcken.

10. Broräcken

I utvecklingsskissen redovisas rekommendationen om ett enhetligt formspråk vid alla passager över Tibrobäcken. Idé kring utformning, se skissförslaget för broräcke ovan.

Växtlista

Träd:

- Alnus glutinosa - klibbal

Buskar:

- Euonymus (olika sorter) - benved
- Rhododendron (olika sorter)
- Syringa (olika sorter) -syrén
- Viburnum opulus - skogsolvon

Häck:

- Ribes alpinum -måbär (friväxande häck)
- Carpinus betulus - avenbok (klippt häck)

Tibroäckens östra del

Följande nummer är kopplade till illustrationsplanen.

1. Utnyttja kommunens mark

Längs med Tibrobäcken är skyddszonen smal eller obefintlig på grund av begränsat utrymme mellan omgivande fastighetsgränser. Generellt bör slänterna fläckas ut ända upp till fastighetsgräns för att ta tillvara på den yta som finns.

2. Arbeta med lokal beskuggning

Arbeta med Tibrobäckens lokala beskuggning. Strandrullar med fukttålig vegetation kan anläggas med inplantering av träarter som ex Salix som hänger över vattnet. Syftet är att skapa bättre miljöer för livet i bäcken samt skapa en variation till den befintliga vegetationen längs sträckan idag.

3. Blickfång på sträckan

Tibrobäcken har ett enformigt utseende då de utdikade partierna kantas av uppstammade träd, främst al och björk. Här finns en korsningspunkt som kan användas för att bryta av karaktären, förslagsvis fläckas slänten ut och planteringsyta skapas med perenner och buskar under de befintliga träden.

4. Förbättra utseendet vid kulvertar

Tibrobäcken har på flertalet platser korsningspunkter med övrig infrastruktur, där man passerar bäcken på olika brolösningar. Vissa ser tråkiga ut där in- och utloppen består av väl synliga cirkulära trummor. Vid tillfälle bör de cirkulära trummorna bytas till halvtrummor för att återskapa en naturlig botten.

Visuellt framträder de cirkulära trummorna tydligt och bör kläs med exempelvis sten eller vegetationsmattor. För att förebygga att fisken inte tvekar att simma in i den mörka trumman kan man införa en överhängande plantering i anslutning till trumman som gör att mörkret tilltar gradvis.

5. Förstärk vattnets olika karaktärer

Här finns en liten forsnacke som kan förstärkas visuellt genom att man arbetar med slänten, placering av stenar och pluggplantor.

6. Markera skillnaden mellan offentligt och privat

Idag är gränsen mellan det som tillhör den lilla parken och det som tillhör bostadsområdet intill otydlig. En trädrad i buskplantering markerar gränsen. Ur trygghetssynpunkt ska träden stammas upp.

7. Aktivitetsyta

Det är få platser som det går att sitta på och njuta av Tibrobäcken. Som en del i att förhöja värdet av Tibrobäcken ska det också vara möjligt att promenera och vila längs sträckningen. I det här utsnittet skapas sittmöjligheter i den offentliga park som föreslås.

8. Perennplantering

Här finns utrymme att göra slänterna fläckare och skapa en plantering som är ett blickfång för parken men också bra för livet i bäcken. Planteringen kan här ha en relativt hög detaljrikedom med fokus på blomning.

9. Ängsplantering

Ängen hjälper till att forma aktivitetsytan och ge området en tydligare rumslighet.

10. Odlingslotter

De odlingslotter som tillhör intilliggande bostäder flyttas för att ge plats till den offentliga mötesplatsen. En mer ordnad odlingsyta kanske kan locka fler användare?

11. Trädrad

Parken delas av Holmgatan och för att knyta ihop delarna planteras en trädrad som en fortsättning på de befintliga. Samma avstånd mellan träden och samma artval rekommenderas.

12. Ängsplantering med äppelträd

Ängsplantering på denna yta förstärks av äppelträd som ger ökade kvaliteter till området.

Växtlista

Träd:

- Acer campestre - naverlönn
- Sorbus americana - amerikansk rön
- Salix alba 'Sericea' -silverpil
- Salix x sepulcralis 'Tristis' - hängpil
- Salix x elegantissima - fontänpil
- Prunus padus 'Colorata' - blodhägg

Buskar:

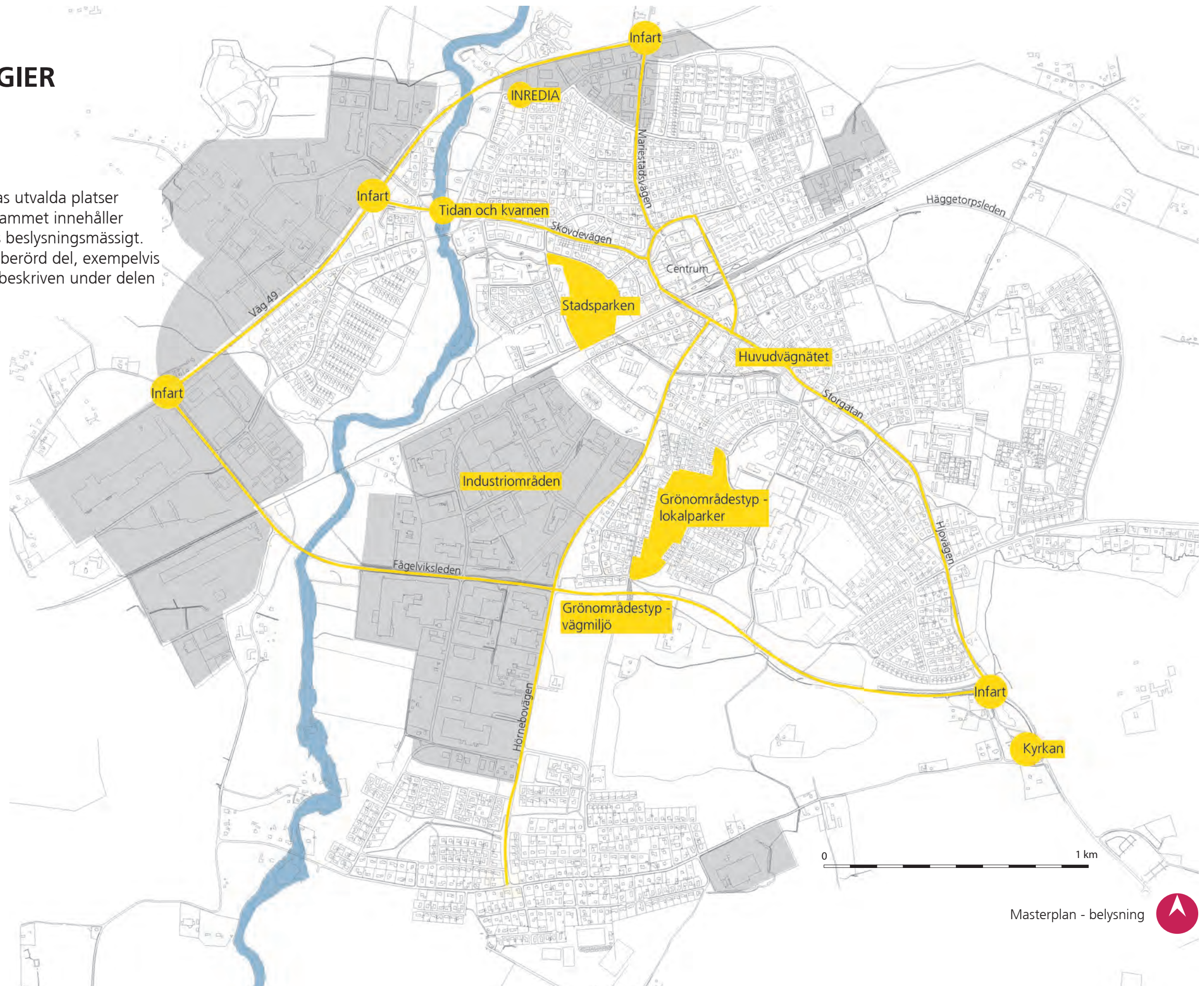
- Viburnum opulus - skogsolvon
- Salix - sälg alternativt vide
- Aronia melanocarpa 'Hugin'- liten svartaronia

BELYSNING

BELYSNINGSSTRATEGIER

MASTERPLAN BELYSNING

I masterplanen för belysning illustreras utvalda platser och funktioner där gestaltungsprogrammet innehåller beskrivningar hur dessa kan hanteras belysningsmässigt. Beskrivningarna är inarbetade under berörd del, exempelvis belysningssidéer för Stadsparken står beskriven under delen om Stadsparken.

Platser/funktioner, belysning
Industriområden

Masterplan - belysning

ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER

Trygghet

Flera grupper i samhället tvekar att gå ut under kvällar och nätter. Trygghet är mycket en inre visshet om att inte råka ut för ovälkomna överraskningar. Man vill kunna se och ha överblick över omgivningen. Platser och gångvägar som upplevs som otrygga bör få speciell behandling. Ljuset bör på dessa platser huvudsakligen riktas så att omgivningen blir belyst för att minimera antalet "gömiställen" och vidga trygghetsområdet för de gående.

Tryggheten är en starkt bidragande orsak till hur man upplever ett samhälle. Det handlar om att skapa en belysning som möjliggör för människor att kunna, vilja och våga röra sig i tätorten under dygnets alla timmar - året runt. Belysningsmässigt uppnår man detta genom att skapa överblickbarhet, orienterbarhet och framför allt trygga, intressanta och attraktiva ytor, gator och platser där människor vill vistas. Den absolut mest trygghetsskapande komponenten är andra människor. Innovativ belysning och ljussättning kan i sig bidra till att människor vill vara i ett område även under den mörka delen av dygnet. En välplanerad belysningsanläggning med dessa förutsättningar tillgodosedda ger ett tydligt och intressant stadsrum och med detta en stabil grund för en trygg omgivning.

För att nå en belysningsplanering där trygghetsaspekter uppnås på ett fördelaktigt sätt måste man arbeta med en långsiktig strategi för att upprätthålla standarden på längre sikt. Detta gäller såväl skötsel av ljuskällebyten, rengöring av armaturer som ett regelbundet underhåll av vegetationens utbredning. Risker finns annars att vegetation växer in i armaturens ljusbild och därmed skapar skuggeffekter eller direkt mörker. Särskilt prioriterat är detta vid gång och cykelvägar samt tunnelmynningar.

En mer välskött belysningsanläggning leder till en mer omhändertagen känsla i området vilket i sig är en trygghetsskapande aspekt.

Trafiksäkerhet

Säkerhet handlar om att eliminera faror och att synliggöra risker. I trafiken handlar det om att göra bilförare, cyklister och fotgängare uppmärksamma genom ett förtydligande av konfliktzoner som exempelvis övergångsställen, korsningar, cirkulationsplatser och busshållplatser.

Bilister, cyklister och fotgängare har olika rytm och därmed skilda behov av information, vägledning och ljus. För gående gäller det att ur trafiksäkerhetssynpunkt synas på ett tydligt sätt och också kunna orientera sig i stadsrummet. Som gående rör man sig långsamt och skapar sig en bild av miljön genom associationer och en mängd olika sinnesintryck. Orienterbarheten för gående kan förstärkas belysningsmässigt genom utmärkande typarmaturer, ljusfärger eller ljusnivåer för olika områden. Bilister har ett högre tempo och har ej reaktionstid för att uppmärksamma mindre ljusvariationer. Det är därför viktigt att arbeta med tydliga accentueringar av konfliktzoner för att uppmärksamma bilföraren. Accentuering kan göras på ett flertal olika sätt, genom avvikande ljusfärg, differentierad ljusnivå eller avvikande gestaltning.

Viktigt är dock att ej göra kontrasterna alltför stora och därigenom öka risken för bländning. I anslutning till konfliktzoner tillämpar man med fördel adaptionssträckor där ljusnivån gradvis höjs, för att ge en ökad synkomfort.

RIKTLINJER BELYSNING

Armaturer

Mängden armaturtyper bör hållas till ett genomtänkt och relevant antal för att skapa ordning, lugn och ett effektivt underhåll. Samtidigt är det viktigt att ge utrymme för att addera nya armaturtyper till ny bebyggelse, för att synliggöra stadens utveckling. En genomtänkt ljusplanering med tydligt avgränsade karaktärer i form, kulör och ljusfärg stärker det nattliga stadsrummet. Valet av armatur måste vara medvetet sett till belysningsfunktion, det arbete ljuset skall göra, arkitektonisk upplevelse av platsen och driftsekonomi.

Ljuskällor

Användandet av det vita "kalla" ljuset från kvicksilverlampor är, om inte helt borta så i alla fall, på väg bort från våra stadsmiljöer. Det har till största delen ersatts av högtrycksnatriumljuskällor, som ger ett varmare, gultonat ljus och på senare tid även med metallhalogen som ger ett vitare ljus med en mer sanningsenlig färgskala utan de förvrängningar man kan uppleva med de tidigare nämnda ljuskällorna.

Högtrycksnatriumljuskällor är ur ett driftsekonomisk perspektiv bra med ett högt ljusutbyte och en låg underhållskostnad. Ljuskällans förmåga att återge färger (Ra index) och dess gulorange ljustemperatur gör den mindre lämpad för centrala delar av en stad.

Strävan efter ett ljus med en så naturlig färgåtergivning som möjligt även i utemiljöer har lett till att ljuskällor som metallhalogen i olika utföranden och på senare år har även LED-teknik används allt oftare. LED används med fördel vid

effektbelysning och fasadbelysning. Man kan mycket enkelt arbeta med färgat ljus, föränderliga ljusscenarion samt en stor variation av spridningsvinklar med hjälp av LED. På välfrekventerade gator, torg och ytor där belysningsfunktionen tillsammans med estetiken är det väsentliga är metallhalogen den i dag rekommenderade ljuskällan. Även här är LED-tekniken på stark frammarsch. Ljuskällan har ett högt ljusutbyte, en god färgåtergivning och liksom metallhalogenen ett vitare ljus än den nuvarande högtrycksnatriumljuskällan.

Ljuspunktshöjd

Alltför högt placerade ljuspunkter "signalerar" landsväg, transportsträcka, hög hastighet med mera. Genom att i den centrala staden placera ljuspunkterna lägre, i en skala mer anpassad för människor, skapar man också en mer ombonad känsla. Generellt kan man säga att stark, kall belysning på hög höjd med långa inbördes avstånd skapar en ödlig och kylig "industriell" karaktär där otryggheten förstärks. Ett varmare ljus med fler lågt sittande ljuskällor kan ge en lägre sammanlagd ljusstyrka men trots det skapa en tryggare och vackrare atmosfär. Med vetskap om detta kan man skapa variation i ljusbilden och på ett subtilt sätt bidra till rumsutformningen. Genom att arbeta med en variation av ljuspunktshöjder och placeringar kan man forma en mer ombonad karaktär i en skala som utgår från människan.

Ljusbärare & teknikskåp

Under den ljusa tiden av dygnet utgör de olika "ljusbärarna" en viktig del av den visuella miljön. Därför bör också armaturer, konsoler och stolpar, liksom ljuskällor, väljas med omsorg och efter en väl formulerad och genomtänkt plan, såväl gällande utformning som färg.

Något som ofta glöms bort och betraktas som ett nödvändigt ont är de serviceluckor, -skåp och -lådor som måste till för att en belysningsanläggning skall fungera. Tillsammans med serviceskåp för övrigt elnät och andra anläggningar utgör de ett påtagligt, inte alltför vackert inslag i stadsrummet. Eftersom det inte alltid går att gömma dem i en befintlig stadsmiljö har man på flera håll börjat fundera på att istället anpassa dem till den stadsmiljö och det uttryck man eftersträvar. Ett sätt är att stansa, eller på annat sätt märka dem, med stadens vapen och färgsätta dem i harmoni med övrig stadsmöblering.

Vandalism

På marknaden finns idag en frivillig, internationell standard som delar in armaturer i olika IK-klasser där man kategoriserar in deras fysiska tålighet mot mekanisk åverkan. En skala mellan IK01 och IK10++, där IK 10 ++ för närvarande är den högsta motståndsklassen används allt oftare av seriösa armaturtillverkare. Att använda rätt klassat material på utsatta platser är viktigt men ännu viktigare är armaturens placering och hur välfrekventerat området är där den placeras.

Energieffektivitet

Belysning är idag ett område under ständig utveckling vad det gäller energieffektivitet. Detta gäller såväl ljuskällor (speciellt LED) som teknik för att styra anläggningarna och de enskilda armaturernas behandling av ljuset. Förutom dessa tekniska aspekter kan man också genom en väl genomtänkt, tillämpad belysningsplanering minska den generella ljusnivån i staden och ändå behålla, och i många fall t.o.m förbättra, helhetsintrycket och den arkitektoniska upplevelsen av tätorten. Om man arbetar med en medveten planering av ljusnivåer utifrån ögats adaption kan man nå ett energieffektivt och estetiskt fördelaktigt resultat.

Belysningsstyrning

Det finns idag ett flertal olika belysningsstyrningssystem på marknaden som är mer eller mindre avancerade. Principen är att med "intelligent belysning" där man kan sänka ljusstyrkan i anläggningen under utvalda tider minska energiförbrukningen med mellan 50 och 70 procent. Här handlar det i första hand om vältrafikerade gator och bilvägar men tekniken kan även appliceras på andra typer av belysningsanläggningar. Man bör i varje belysningsprojektering överväga valet av belysningsstyrning och hur avancerat det skall vara. Man kan med fördel dela in belysningsanläggningen i ett flertal olika styrningsgrupper för att på så sätt kunna ha igång belysningen av gator och vägar, med eller utan nattdämpning och samtidigt ha andra grupper kopplade till accentbelysning av fasader, konst eller dylikt.

Ljusinflation

Utan en belysningsplanering där man tar hänsyn till helhetsintrycket av ljusnivåer uppstår lätt ljusinfation. Detta fenomen dyker ofta upp när olika intressen konkurrerar om uppmärksamhet i ett område. Ofta handlar det om olika affärsverksamheter som vill exponera sig. Om en plats belyses starkare än omkringliggande delar blir lätt resultatet att intilliggande plats höjer sin nivå ytterligare för att få ännu mer uppmärksamhet. Ett tydligt exempel är handelsgator och torg där butikskedjornas skyltning och skyltfönster ofta konkurrerar om kundens uppmärksamhet med kraftig överbelysning. Detta "ljusrace" skapar till slut en generellt alltför hög ljusnivå. För att motverka detta måste ambitionen vara att minsta möjliga belysningsnivå ska användas, och att ett helhetsgrepp gällande belysning skall tas på hela området.

Bländning

Bländning uppstår då ögat utsätts för en högre belysningsstyrka än det är adapterat till. Ögat försöker alltid att ta in "lagom" mycket ljus för att synprestationen ska vara så hög som möjligt. När ögat utsätts för alltför stora kontraster mellan ljust och mörkt kan det ej adaptera och bländning uppstår. Bländning delas ofta i störande och synnedsättande bländning. Störande bländning är när man fortfarande behåller sitt periferiseende men luminansen från armaturen är störande. Synnedsättande bländning är när man blir utsatt för så stark bländning att man tillfälligt förblindas. Detta är en direkt farlig bländning, speciellt ur trafiksäkerhetssynpunkt. Ju större yta som lyser desto enklare har ögat att adaptera till ljuset det utsätts för. Därav blir bländningen också mindre.

Provbelysning

För att veta hur en ny belysningsanläggning kommer att fungera i praktiken måste nya principer alltid testas i den tilltänkta miljön. Spilljus från oförutsedda källor och omgivande stadsrums reflektionsvärden mm kan alltid ge mer eller mindre positiva överaskningar. Genomför därför alltid provbelysning innan slutgiltigt beställning och installation. Dessutom kan bra genomförda provbelysningar vara en fantastisk möjlighet till kommunikation med de som skall bruka staden - Tibroborna. En monterad provbelysning kopplad till en medborgardialog, kanske via facebook eller hemsida, kan förutom feedback på själva provet ge stärkt engagemang för staden och gemenskap som i förlängningen kan minska både sura kommentarer och vandalism.

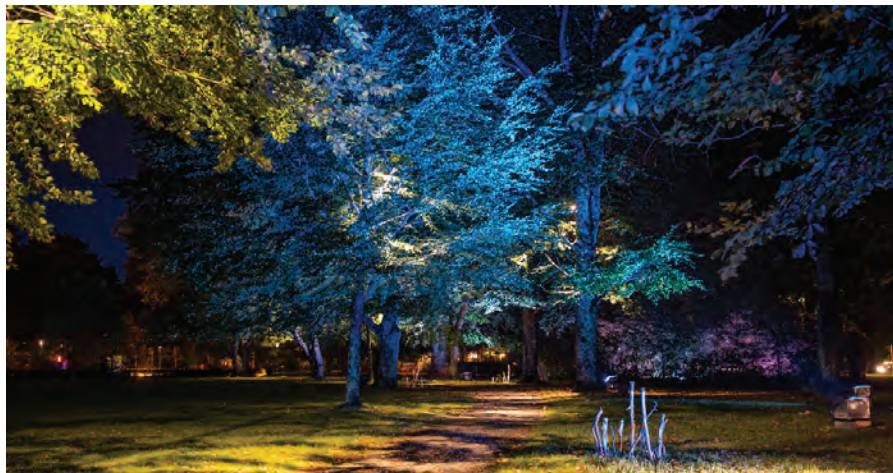

Provbelysning av fasad.

BELYSNING SOM DESIGNELEMENT

Belysning har genom såväl teknisk som kunskapsmässig utveckling kommit att idag skapa möjligheter för gestaltning av exteriöra och interiöra miljöer. Idag finns en oerhörd bredd i armaturval och ljuskällor vilket gör att man idag kan nå en stor variation i armaturers formspråk och ljusbild samt ljuskällans ljusfärg, färgåtergivning samt intensitet. Utifrån dessa ökade valmöjligheter är det idag viktigare än någonsin tidigare med en medvetenhet i sin belysningsplanering.

I Tibros ambition som designstad finns det möjligheten att tillämpa ljusdesign och belysningsplanering på ett framstående sätt genom att arbeta med armaturer med hög dignitet samt också ljusmässigt höja nivån genom att belysa de förutsättningar man har i form av vegetation, vatten samt vackra byggnader och riktmärken. Genom en övergripande plan vad det gäller armaturval och belysningsmässig gestaltning når man ett enhetligt och sammanhållande uttryck av ljusbilden för staden samt skapar ett underlag som på sikt underlättar underhållsaspekter och sänker driftskostnader.

Effektbelysta träd. Foto: Alingsås kommun.
Fotograf: Andreas Milsta. www.lightsinalingsas.se

UNDERHÅLL

Effektiv skötsel och underhåll av belysningsanläggningen är en viktig del i planeringen som har tydlig koppling till trygghet, säkerhet, energiåtgång och ekonomi.

Värt att poängtera i underhålls- och skötselaspekt är att anläggningen är lättservad, i möjligaste mån enhetlig sett till valet av armaturer och ljuskällor, har ett miljöfokus samt i valet av produkter som stolpar, armaturer och ljuskällor håller en hög kvalitet. För att nå ett långsiktigt gott resultat är det viktigt att välja armaturfabrikanter med långsiktighet och god tillgång till reservdelar. Det är också av fördel att välja armaturer med ett lättservat ergonomiskt arbetsläge för framtida skötsel.

Ljuset försämrar succesivt och förändringar sker långsamt vilket gör att det tar lång tid för ögat att märka det. Ljushöjningen påverkas t.ex. genom att nedsmutsning av armaturen ger en sämre verkningsgrad eller den naturliga ljusnedgången i ljuskällan. Mindre mängd ljus kommer helt enkelt ut ur armaturen. Förutom rengöring av armatur med viss regelbundenhet krävs också att ljuskällor byts då ljusnedgången har nått en viss nivå.

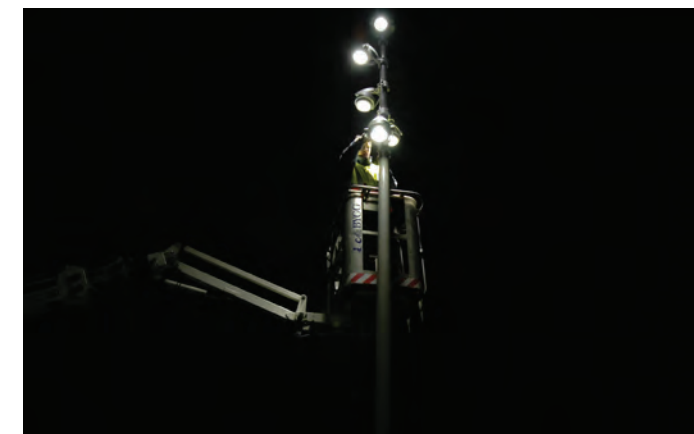

Armaturtyp Nest från tillverkaren Louis Poulsen. www.louispoulsen.com

Genom att ange en "lägsta-nivå" för ljuset kan man räkna ut och planera för regelbundna seriebyten. Olika områden kan ha olika nivåer beroende på hur prioriterat och välfrekventerat området är. Viktigt är att ha en kontinuerlig kontroll av de olika anläggningarnas drifttid. Ett regelbundet underhåll innebär större vinster än enbart energieffektivisering. Den estetiska upplevelse blir mer angenäm på en plats där skötsel och underhåll fungerar som det ska samt att trygghetskänslan också ökar i ett område som känns väl omhändertagen.

Driftsekonomiskt kan även stora vinster göras med införandet av LED-belysning då den både förväntas leverera samma ljusmängd till mindre energiuttag samt framför allt möjliggöra avsevärt förlängda bytesfrekvenser. Istället för att byta vart tredje eller fjärde år räknar man med att kunna ha anläggningen i drift tolv till femton år eller längre. Till varje ny anläggning bör därför en analys göras på hur lång tid man räknar med att det skall ta innan investeringen har betalat sig.

För att belysningsanläggningen ska fungera på ett tillfredställande sätt krävs också skötsel av miljön intill anläggningen. Detta gäller såväl beskärning av vegetation som att hålla ytor rena då de reflekterar ljuset bättre än smutsiga ytor. Att hålla vegetationen i trim är särskilt viktigt vid aléer, GC-vägar och kring tunnlar. Redan i valet av träd och dess placering skall ses ur driftsaspekt och anpassas därefter.

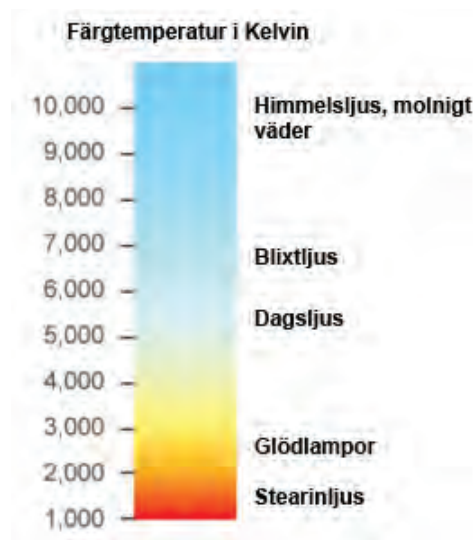
Underhåll av armaturer på belysningsstolpar.

ORDLISTA

Ljutfärg

Benämningen ljutfärg kan översättas i att ljuset är varmt eller kallt och betecknas i enheten Kelvin (K). Ju lägre Kelvintal, desto varmare upplevs ljuset. Ett stearinljus har ett sken motsvarande 2000K medan en klar himmel kan motsvara 6500K. Ofta kan man nå ett bra visuellt resultat om man belyser varma ytfärger med ett varmt ljus och kalla ytfärger med ett kallt ljus då färgernas egenskaper förstärks av den tillförda belysningen. Några vanliga ljuskällor i utomhusmiljö har vanligtvis följande ljutfärger:

Högtrycksnatrium:	2000K
Metallhalogen:	2700K-4200K
LED:	2700K-6000K

Färgtemperatur i Kelvin

Färgåtergivningindex (Ra)

Färgåtergivningindex är precis som det låter, ett index som benämner hur bra ljuset återger den naturliga färgen eller om ljuset förvränger upplevelsen av färgen. Färgåtergivningindex betecknas med "Ra" och graderas från 0-100 där 100 är bäst. Några vanliga ljuskällor i utomhusmiljö har följande Ra-graderingar:

Högtrycksnatrium:	25 Ra
Metallhalogen:	80-90
LED:	80-90

Ra-graderingar

Lumen

Lumen eller "Lm" är enheten för summan av den ljusstrålning eller synstrålning som en ljuskälla avger i alla dess riktningar. En mer utförlig beskrivning av detta ljus är den sammanlagda utsända strålningseffekten inom våglängdsområdet 380-780 nanometer som är de våglängder vi människor uppfattar som synligt ljus. Ljusflöde är summan av den ljusstrålning eller synstrålning som en ljuskälla avger i alla riktningar. Det definieras som den sammanlagda utsända strålningseffekten inom våglängdsområdet 380 - 780 nanometer (nm) vägt mot den av internationella belysningsbranschens framtagna kurva för ögats känslighet för ljus.

Energieffektivitet

För att se till hur energieffektiva olika ljuskällor är gäller två olika faktorer. Dels hur många Lumen, som lampan ger samt hur många Watt lampan drar. För att en lampa ska vara energieffektiv så ska den skicka ut så mycket ljus som möjligt så många Lumen som möjligt) på så lite installerad effekt som möjligt (så få Watt som möjligt). För att få ut jämförande värden mellan olika ljuskällor när det kommer till energieffektivitet så får man ta Lumenantalet och dela det med den installerade effekten, man får då ut värdet Lm/W.

Energieffektivisering har förutom ljuskällans effektivitet också att göra med armaturens verkningsgrad, vilket innebär hur mycket ljus armaturen släpper ut av ljuskällans lumenvärde. Detta betecknas LOR och står för "Light Output Ratio" och är ett procentuellt värde från 0-100.

Ljusspridning

En ljuskälla utan reflektor är alltid rundstrålande och ger inte sitt ljus i någon speciell riktning. (Dock kan man placera ljuskällan i en

armatur med reflektor och på så sätt få en riktad ljusspridning, märk väl att det då är armaturen och inte ljuskällan som riktar ljuset).

Ljuskällor med reflektorer finns i en rad olika utföranden, Parlampor, Halogenljuskällor och LED-ljuskällor kan ha inbyggda reflektorer och på så sätt skicka ut ljuset i en specifik vinkel. Desto smalare ljusriktning man arbetar med från ett visst avstånd desto högre ljusstyrka finns där ljuset landar. Man mäter ljusspridningen i gradantal. Spridningsvinkeln definieras som vinkeln mellan strålarna när ljusstyrkan minskat till 50 % av maxvärdet (axiellt).

Luminans

Luminans är ett begrepp på hur ljus en yta är. Mer exakt berättar luminansen om hur mycket ljus som studsar till ögat från en yta som blir belyst. En väl avvägd luminans är en förutsättning för god visuell kvalitet, väl avvägda luminansskillnader är något som vi uppfattar som positivt. Ögat kan adaptera till den luminans som det utsätts för och gör att vi kan uppfatta ljus och skugga på ett bra sätt och därmed skapa en större rumslig förståelse. Luminans är enkelt att på teknisk väg mäta. Ljushet är däremot ett subjektivt begrepp som handlar om ögats totala kontrastupplevelse och för att nå en bra ljushet måste man se till helhetsupplevelsen av ljusvärden och luminans. Man kan då undvika bländning redan på ett tidigt stadium i belysningsplaneringen.

Livslängd

Ljuskällans livslängd är något som ofta argumenteras, där den övervägande uppfattningen är att ju längre livslängd desto bättre. Ett problem i detta sammanhang är att fabrikanterna ofta har olika sätt att definiera hur livslängden har mätts. Med LED som ljuskälla har det blivit ännu svårare att veta hur mätvärden har framtagits.

Medellivslängden, egentligen mer korrekt kallad Medianlivslängd definieras som antalet timmar då 50% av ljuskällorna fortfarande lyser i ett test då ett stort antal lampor testats.

Service Life är en annan livslängdsdefinition som ursprungligen enbart användes för lysrör. Begreppet innebär antalet brinntimmar efter vilka 80% av det installerade ljusflödet återstår med hänsyn tagen till såväl lampbortfall och ljusnedgång.

MÖBLER

TIBROS EGNA MÖBLER

Möblemanget i Tibros offentliga områden ska stödja och förstärka Tibros själ och gestaltungsprogrammens bärande tanke.

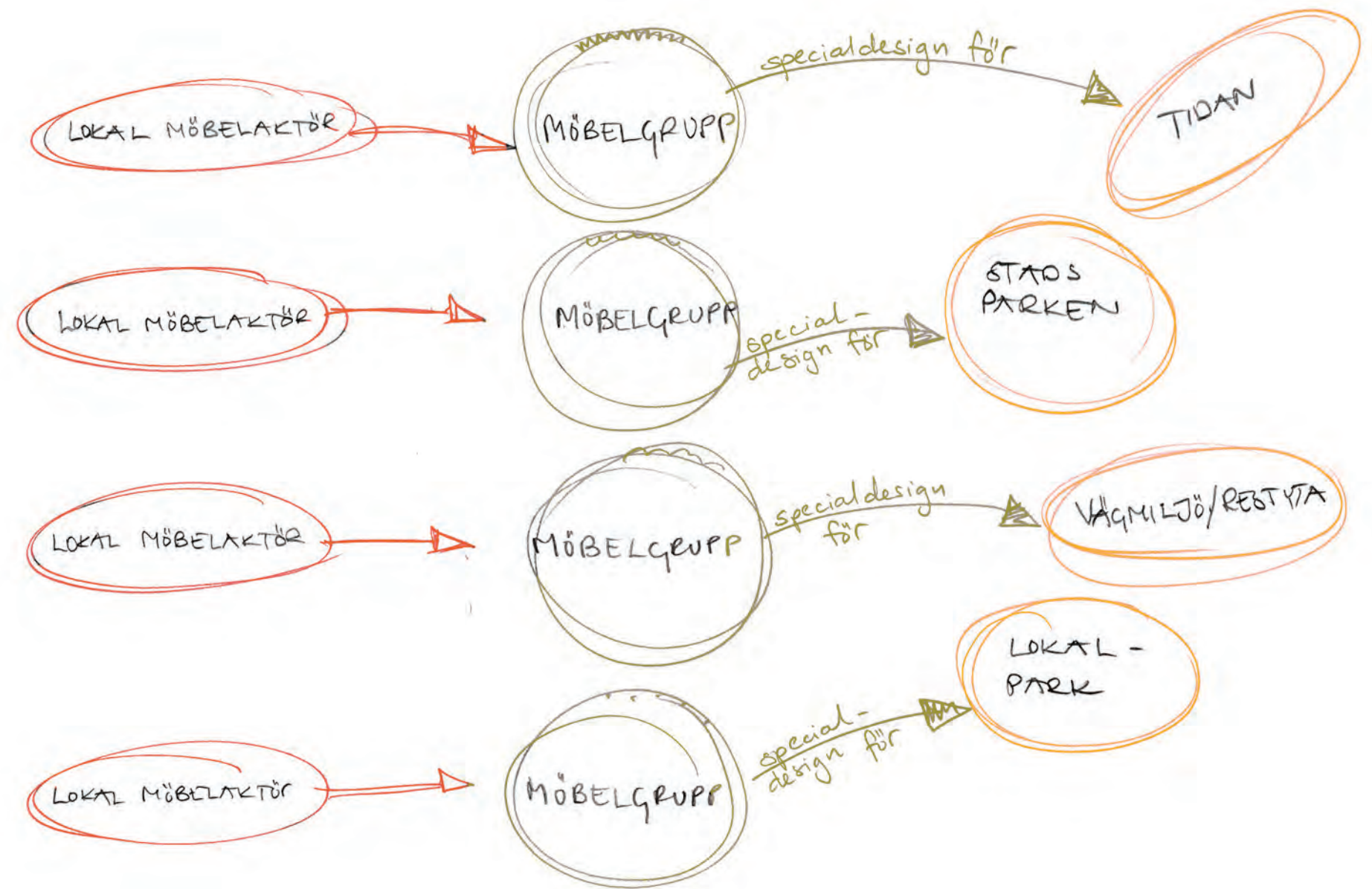
I första hand rekommenderas ett samarbete mellan Tibro kommun och ortens möbelaktörer. Att använda lokalt framställda möbler skulle gå i linje med Tibros vision. Ta vara på den kunskap och design som finns lokalt och använd Tibros starka tradition av möbetillverkning. Tillsammans med Tibros möbelaktörer finns stora möjligheter att krydda det offentliga rummet med något som ingen annan har. Om Tibros egna bänkar, parksoffor och bord används kommer Tibros själ att genomsyra alla offentliga platser.

Valet av design, utformning och materialval bör vara kopplat till varje grönområdestyps karaktär. Vid nyframställning av möbler bör det säkerställas att de följer riktvärden för tillgänglighet.

Följande text beskriver övergripande principer för materialval och detaljeringsgrad. Nästa sida visar på typexempel av dessa förslag.

Bänk och bord utanför INREDIA, Citymöbler i Tibro
Ett befintligt exempel på en lokalt framställd möbelgrupp.

Tibros möbelaktörer skulle kunna skapa Tibros möbler i det offentliga rummet.

GESTALTNINGSPRINCIPER - MÖBLER

Stadsparken

Stadsparken är Tibros hjärta och har högst dignitet av alla Tibros parker. Formspråket rekommenderas att vara traditionellt och signalera status. All utrustning rekommenderas att ha en hög detaljeringsgrad. En bänk med heltäckande trärygg (se typexempel på nästa sida) och gavlar i gjutjärn ser påkostat ut och utstrålar en passande känsla.

Alla ståldetaljer inom Stadsparken rekommenderas att pulverlackeras med svart färg. Den papperskorg med Tibros vapen som redan idag finns i centrala Tibro passar bra i Stadsparken, dock med svart färg.

Tidan och Tidanparken

Längs med Tidan finns två olika karaktärer, det mer naturlika landskapet i de södra delarna och den mer moderna Tidanparken. Formspråket rekommenderas att vara olika och förtydliga de två karaktärernas skillnader.

Längs med de södra delarna av Tidan bör formspråket passa med det naturlika landskapet. Trädetaljerna på bänkarna behandlas så att träets ådring syns och att träet med tiden får en grånad färg. Bänkarna bör ha en enklare detaljeringsgrad med en luftspalt mellan sittytta och ryggstöd.

Tidanparken har istället ett urbant, modernt och rymligt formspråk. Bänken som passar till naturområdet Tidan kan även användas här men kompletteras med en mer modern färgstark bänk, likvärdig med den på bilden till höger.

Möblerna i Tidanparken kan rikta sig till olika typer av användning, från den mer traditionella parksoffan till ståbänkar eller flyttbara stolar.

Alla ståldetaljer rekommenderas vara varmförzinkade och/eller pulverlackerade i grått (RAL 7011). Använd papperskorg med Tibros vapen.

Lokalparker

Lokalparkerna ska ha en trädgårdskaraktär. En ej ihopmonterad möbelgrupp rekommenderas, där bänkar och soffor kan användas flexibelt. Längs gångstråken kan bänkarna placeras enskilt medan vid aktivitetsytorna kan hela möbelgrupper användas.

Möblerna rekommenderas att vara i trä med ståldetaljer. Även här rekommenderas en högre detaljeringsgrad i utformningen och bänken kan ha en heltäckande trärygg. Alla ståldetaljer rekommenderas att vara varmförzinkade och/eller pulverlackerade i grått (RAL 7011).

Vid de större aktivitetsytorna i lokalparkerna bör det också finnas en papperskorg med Tibros vapen. Kommunens närvaro i utomhusmiljön ska märkas.

Vägmiljö/restyta

Grönområdestyperna Vägmiljö och Restytor har lägst dignitet av grönområdena. Bänkar bör finnas utplacerade längs med gångstråk och vid speciellt vackra platser. Detaljeringsgraden bör vara låg och bänkarna enkla i sin utformning med materialet trä. Alla ståldetaljer rekommenderas vara varmförzinkade och/eller pulverlackerade i grått (RAL 7011).

I hela Tibro

Där det inte finns någon särskild rekommendation om papperskorg, pollare eller cykelställ är förslagen på nästa sida lämpliga. Pollarna ska vara svartlackerade. Färgkoder på övrig utrustning,

- Stadsparken - svart (RAL 9005)
- Tidanparken - grå (RAL 7011)
- Övriga - grå (RAL 7011)

TYPEXEMPEL

Stadsparken

Soffa Byarum
www.byarumsbruk.se

Kungen, h=85 cm
www.nola.se

Befintlig papperskorg,
Byarumsbruk AB, RAL 7011.
I Stadsparken föreslås svart
pulverlack.

Tidan

Ekeby soffa och bänk (varmförzinkat
stål, träfärg silvergrå (3010-Y20R))
Med armstöd, utan armstöd och bänk.
www.hags.se

Vid platser som har speciellt vackra vyer kan en annan typ
av möbel hjälpa till att markera platsen. Följande två bänkar
rekommenderas.

Wennerbom, bred bänk
www.slottsbro.se

Bänk/vindskydd inkl armstöd,
oljad lärk 9 780:-
www.blidsbergs.se

Tidanparken

Kajen planka
www.nola.se

Stolarna Share
www.nola.se

Four seasons
www.nola.se

Lokalparker

Sofiero bänk, soffa och bord.
Varmförzinkat stål, träfärg barkbrun (4030-Y30R)
www.hags.se

Vägmiljö/restyta

Gripenberg soffa från
Hags, varmförzinkat stål,
träfärg barkbrun (4030-
Y30R)
www.hags.se

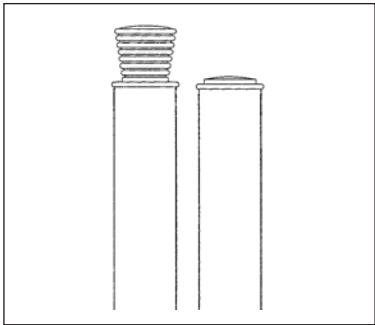
I hela Tibro

Cykelställ Publicus
(nedgjutning H:110 mm)
RAL 7011
www.smekab.se

Papperskorg Rosen
www.hags.se

Kungen och Bonden
(pollare). Kungen används
i Stadsparken, övriga ytor
används Bonden. h= 75 cm,
www.nola.se

Bill Post, affischpelare
med belysning

PRIORITERINGAR

Syftet med gestaltningsprogrammet är att ge vägledning och stöd till beslutsfattare, tjänstemän och övriga intressenter kring frågor som rör utformningen och utvecklingen av Tibros offentliga miljöer.

Nedan finns ett förslag till hur gestaltningsprogrammets föreslagna åtgärder kan prioriteras. Två olika prioriteringslistor har tagits fram, en lista avser väg- och gatumiljöer och en lista avser grönområden. Kommunen bör arbeta parallellt med objekt från de båda listorna.

Rekommendationen generellt är att börja med de åtgärder som kan uppmärksammas av många och ge stor effekt direkt. Infarterna är exempel på sådana åtgärder som på ett snabbt sätt kan bidra till att uppnå Tibros vision om att skapa inbjudande, uppseendeväckande platser och exponera Tibro längs Väg 49.

Listorna har tagits fram mot bakgrunden av dagens ekonomiska, sociala och miljömässiga förutsättningar. Dessa förutsättningar kommer att förändras över tid och därför bör prioriteringslistorna anses som vägledande. Prioriteringslistorna ska granskas regelbundet mot de förutsättningarna som är aktuella för Tibro och de ska vid behov justeras.

En kostnadsuppskattning har gjorts för gestaltningsprogrammets förslag. Den är gjord i prisläget för år 2013.

Prioriteringslista – väg- och gatumiljöer

1. Tre entréer på Väg 49 – gestaltningsåtgärder
2. Hörnebovägen mellan Fågelviksleden och Storgatan
3. Industriområden längs Väg 49 (skyltning och gator)
4. Industriområden längs Fågelviksleden (skyltning och gator)
5. Fågelviksleden – gestaltningsåtgärder utanför vägområdet
6. Centrumringen – ny gatusektion
7. Mariestadsvägen – ny gatusektion
8. Skövdevägen – ny gatusektion
9. Hjovägen
10. Hörnebovägen mellan Fågelviksleden o Kyrkefallavägen

Tre entréer på Väg 49

Med relativ små medel kan utformningen av entréerna ge en stor effekt på hur Tibro uppfattas av förbipasserande och besökare. Därför ligger entréerna högst upp på prioriteringslistan över gatumiljön. Alla tre entréerna längs med väg 49 bör göras samtidigt. Om inte det är möjligt bör utformningen av entrén/trafiklösningen vid korsning Skövdevägen/Väg 49 prioriteras högst.

Övergripande kostnadsuppskattning för dessa förslag är;

- Infart väg 49 - Skövdevägen - 4 miljoner kr
- Infart väg 49 - Mariestadsvägen - 4 miljoner kr
- Infart väg 49 - Fågelviksleden - 4 miljoner kr

Hörnebovägen mellan Fågelviksleden och Storgatan

Den här sträckan prioriteras högt då vägen idag används av fotgängare som går i vägrenen. För ökad trafiksäkerhet bör behovet av en gång- och cykelväg prioriteras.

Industriområden

Åtgärder avser ny skyltning och gatusektioner.

Framgångarna för Tibros möbelindustri och övriga verksamheter som pågår i industriområdena har spelat och kommer fortsatt att spela en avgörande roll för Tibros välbefinnande. Vidare angränsar alla de stora industriområdena till Väg 49 eller Fågelviksleden och de fungerar därmed som stora reklamskyltar för Tibros identitet. För att förstärka industriområdena och skapa attraktiva platser för näringslivet prioriteras industriområdena högt.

Industriområdena längs Väg 49 prioriteras före de som ligger längs Fågelviksleden.

Övergripande kostnadsuppskattning för alla industrigatorna (exklusive skyltning) är 34,5 miljoner kr.

Fågelviksleden

Gestaltningsåtgärderna som ligger utanför Fågelviksledens vägområde kan utföras oberoende av den nya gatusektionen som föreslås i gestaltningsprogrammet. Ombyggnaden av Fågelviksleden är starkt beroende på Trafikverkets investeringsplaner. Vägens omgivningar prioriteras framför gatusektionen som kräver ingående dialog med Trafikverket.

Övergripande kostnadsuppskattning för att genomföra utformningsförslaget Vägmiljö är 14 miljoner kr.

Centrumringen

Efter att Tibros utkanter upprustats och att ett positivt första intryck säkrats prioriteras centrala åtgärder vid centrumringen. Centrumet förstärks, detta bedöms förbättra orienterbarheten i centrum och orten.

Mariestadsvägen

Delar av Mariestadsvägen har redan byggts om med en ny gatusektion. Färdigställ hela Mariestadsvägen först innan övriga gator påbörjas.

Skövdevägen

Ombyggnation av Skövdevägen, riktlinjer för utformning finns redovisad i gestaltningsprogrammet.

Hjovägen

Ombyggnation av Hjovägen, riktlinjer för utformning finns redovisad i gestaltningsprogrammet.

Hörnebovägen mellan Fågelviksleden och Kyrkefallavägen

Ombyggnation av nämnd sträcka, riktlinjer för utformning finns redovisad i gestaltningsprogrammet.

Prioriteringslista – grönområden

1. Påbörja odlingen av nya arter för framtida bruk, testa alléträd
2. Stadsparken
3. Restytorna
4. Lokalparkerna
5. Tibrobäcken
6. Tidan

Påbörja odlingen av nya arter för framtida bruk

Förbered egen skolning av plantor för de arter som är planerade. Gatuträden rekommenderas även att provplanteras på lämplig plats i tätorten för att säkerställa att ett önskat resultat uppnås och minimera risken att trädet inte trivs.

Stadsparken

Stadsparken åtgärdas först vilket beror på att det är Tibros hjärta och kommunen bör visa att det satsas resurser här. Av vikt är även att ängsplanteringar anläggs här för att skapa bilden av en äng som positiv. Det kan sen bli enklare att få med allmänheten på att äng är ett attraktivt inslag i utomhusmiljön.

Övergripande kostnadsuppskattning för att genomföra utformningsförslaget för Stadsparken är 2,5 miljoner kr.

Restytorna

Idag lägger kommunen relativa höga kostnader på gräsklippning av restytor. Dessa ses över omgående enligt principerna som framgår av gestaltningsprogrammet. Detta för att kunna samla erfarenhet och kunskap om nya skötselmetoder. Dessutom kan detta medföra omedelbara besparingar som i nästa skede kan omfördelas till åtgärderna vid t.ex. lokalparkerna.

Lokalparkerna

Även här finns stora ytor gräs som klipps och där pengar kan sparas genom minskad gräsklippning. Lokalparkerna spelar också en viktig roll i arbetet med att förstärka Tibros olika delar. Lokalparkerna är till för att användas och kommer att ha en viktig social funktion.

Lokalpark Sprättebo åtgärdas först eftersom den ligger mest centralt, nära skolan och Sportparken. Det är även viktigt att vattendraget åtgärdas vilket skulle minska risken för att Tibrobäcken översvämmas. Lokalparken i Östra Långgatan åtgärdas som nummer två. Här finns då möjlighet att skapa en attraktivare miljö kring exempelvis Folkets Park och det mini-zoo som ligger där.

Övergripande kostnadsuppskattning för att genomföra gestaltningsprogrammets två utformningsförslag är;

- Sprättebo 4 miljoner kr
- Östra Långgatan 6 miljoner kr

Tibrobäcken

För att hantera dagvattnet i Tibro är det viktigt att förbättra Tibrobäckens utjämningsfunktion. Genom att arbeta med bäcken kan Tibro även förstärka bäckens närvaro och skapa ytterligare ett attraktivt vattenelement i tätorten. Gångstråket längs med Tibrobäcken är en viktig länk till Stadsparken, Tidan och Tidanparken.

Övergripande kostnadsuppskattning för att genomföra gestaltningsprogrammets två utformningsförslag är;

- Tibrobäckens västra del 2 miljon kr
- Tibrobäckens östra del 2,5 miljoner kr

Tidan och Tidanparken

Förslaget som berör Tidanparken är en komplex åtgärd som kommer kräva investeringar och planering. Något som kan pågå medan andra projekt realiserar.

Övergripande kostnadsuppskattning för att genomföra utformningsförslaget för Tidanparken, exklusive byggnaden är 7 miljoner kr.

REFERENSER

Tibro kommun

Översiktsplan 2020

Fördjupad översiktsplan Tibro tätort 2003

Vision Tibro 2017 - skapar miljöer som sticker ut

www.splendorplant.se

www.vegtech.se

Foton och illustrationer

Fotografier är tagna och illustrationer är skapade av Atkins eller Archidea om inget annat anges.

Böcker och publikationer

Annell, S, Berggren L, mfl. (2011) Våra vanligaste Ljuskällor

Archidea (2010) LED-Guide

Bengtsson, R., mfl. (1989). *Perennboken med växtbeskrivningar*.
2. Stockholm : LTs förlag

Gehl, J. (2010) Cities for people. Island Press.

Gustavsson, R., Ingehög, T. (1994). *Det nya landskapet*.
Jönköping : Skogsstyrelsen

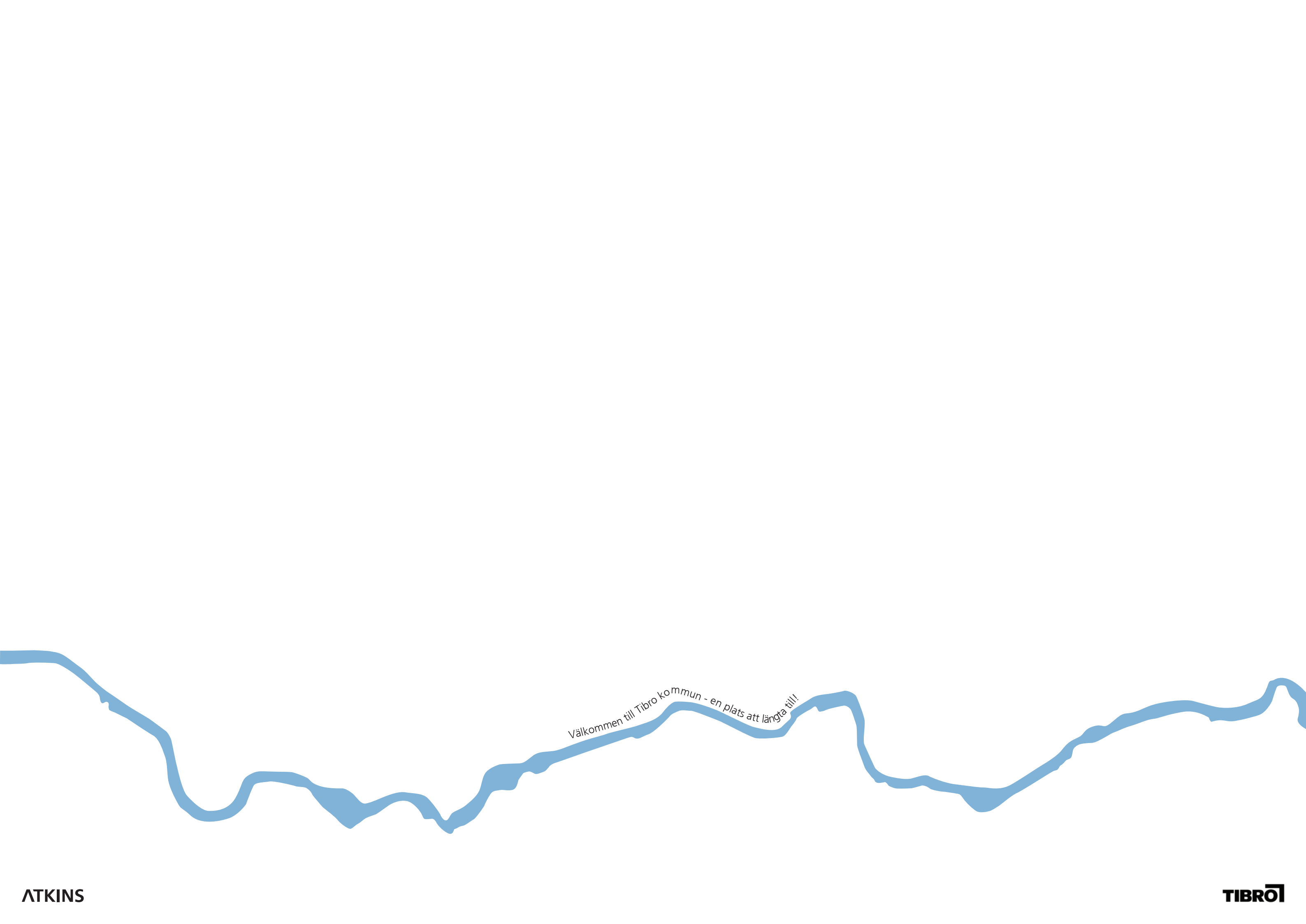
Persson, B., mfl (2008) *Blommor och buskar*. Södra Sandby :
Blommor och buskar förslag AB

Wiström, B., mfl. (2009) *Strukturlika planteringar - en möjlighet
för stadens grönska*. Gröna Fakta 5/2009.

Johansson, A-K., mfl (2009) *Grönområden för fler - en
vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre
hälsa*. R2009-02. Statens folkhälsoinstitut. Solna.

Internet och broschyrer

Växtkatalog - Växter med kraft och livskraft 2013

Välkommen till Tibro kommun - en plats att längta till!